KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

ULUSLARARASI TERÖRİZM VE 11 EYLÜL SONRASINDA TÜRKİYE'NİN TERÖRİZMLE MÜCADELESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ramazan KUTLU

ŞUBAT 2010
TRABZON

ONAY

Ramazan KUTLU tarafından hazırlanan Uluslararası Terörizm Ve 11 Eylül Sonrasında Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi adlı bu çalışma 13/04/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

…….

Prof. Dr. Hayati AKTAŞ (Başkan)

…….

Prof. Dr. Gökhan KOÇER

…….

Doç. Dr. M. Çağatay OKUTAN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. … / ... / 2010

Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Ramazan KUTLU
10.05.2010

ÖNSÖZ

Terörün başlangıç tarihi uzun zaman öncesine dayanmaktadır. Tarihin değişik zamanlarında değişik amaçlar için kullanılan terör, günümüzde özellikle sıcak savaş sonrasında yaşanan soğuk savaş döneminde, devletlerin kendi çıkarlarını korumak için diğer devletler üzerinde politika malzemesi olarak kullanılmaktadır.

Terör, kaynağı ve amacı ne olursa olsun terördür. Devletler, terörü önlemenin yanında kaynaklık da etmemelidirler. Bu konuda her devlet samimi olarak üzerine düşeni yapmadıkça problemin tam olarak çözülmesini beklemek fazla iyi niyetlilik olur.

Türkiye devleti ve Türk milleti uzun yıllar terörle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bir süre daha Türkiye'nin önemli bir sorunu olmaya devan edecek olan terörün önlenmesinde, hem devlet hem de yurttaş açısından sorumlulukların önemi vardır. Nitekim farklılıklarla bir arada yaşanan siyasi sınırlar içinde tesis edilecek toleranslı toplumsal ilişkilerin yadsınamayacak bir önemi olacaktır. Bu nedenle terörün toplumsal mücadele ile daha hızlı bir şekilde çözüme kavuşacağı unutulmamalıdır.

Bana hiçbir konuda yardımını esirgemeyen Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK'a, beni böyle bir konuda yönlendiren Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Hayati AKTAŞ'a, desteğini her zaman hissettiğim ve kendisinden çok şey öğrendiğim Prof. Dr. Gökhan KOÇER'e sonsuz saygılarımı ifade etmek isterim. Benden desteklerini esirgemeyen eşime, dost ve arkadaşlarıma sonsuz şükranlarımı arz ediyorum. Birlik olmak, terörsüz yaşamak dileğiyle...

Şubat 2010 Ramazan KUTLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....IV
İÇİNDEKİLER V
ÖZET VIII
ABSTRACT IX
KISALTMALAR LİSTESİ X

GİRİŞ.....1-4

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR VE TERÖRİZM OLGUSU.....5-15
1.1. Kavramsal Yaklaşım.....5
1.2. Terör Ve Terörizm Kavramları.....8
1.3. Hukuksal Çerçeve.....13

İKİNCİ BÖLÜM

2. TERÖRÜN TARİHİ SÜRECİ VE AMAÇLARI.....16-30
2.1. Genel Olarak Terör Ve Terörizm Kavramlarının Ortaya Çıkışı Ve Gelişimi.....16
2.2. Türkiye'deki Tarihi Süreç.....21
2.3. Terör Faaliyetlerinin Amaçları.....26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TERÖRİZMİN UNSURLARI VE GELİR KAYNAKLARI.....31-52
3.1. İdeoloji Unsuru.....32
3.1.1. Marksist – Leninist - Maoist İdeolojiler (Marksist teori).....35
3.1.2. Dini Temelli İdeolojiler.....36

3.2. Örgüt Unsuru.....38
3.3. Eylem (Şiddet) Unsuru.....39
3.4. Terörün Maddi Kaynakları.....42
3.4.1. Yasal Kaynaklar……....43
3.4.1.1. Ticari Faaliyetler…….43
3.4.1.2 Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar……...43
3.4.1.3. Aidat ve Bağışlar……44
3.4.1.4. Yayın Gelirleri……44
3.4.1.5. Sosyal ve Kültürel Etkinlikler……44
3.4.2. Yasadışı Gelir Kaynakları……44
3.4.2.1. Soygun Ve Gasp.....45
3.4.2.2. Haraç Toplama.....45
3.4.2.3. Fidye.....46
3.4.2.4. Sahtecilik.....47
3.4.2.5. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı.....47
3.4.2.6. Yandaş Devlet Yardımı.....50
3.4.2.7. Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti.....50

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ULUSLARARASI VE BÖLGESEL ANTLAŞMALARDA TERÖRİZM.....53-75
4.1. Genel Olarak.....53
4.2. Uluslararası Sözleşmelerde Terörizm….....57
4.3. Bölgesel Kuruluş Kararlarında Terörizm.....61
4.3.1. Avrupa Konseyi Kararlarında Terörizm…….……..61
4.3.2. Avrupa Birliği Kararlarında Terörizm……..…….…..63
4.3.3. Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Açısından Terörizm.....67
4.3.4. NATO Açısından Terörizm.....70

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMELER ÇERÇEVESİNDE 11 EYLÜLDEN SONRA TÜRKİYE'DE TERÖRLE MÜCADELE KANUNUNDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER.....76-106

5.1. Genel Olarak.....76

5.2. Bazı Devletlerde Yapılan Hukuki Düzenlemeler.....78

5.2.1. İngiltere…….....78

5.2.2. Amerika Birleşik Devletleri.....81

5.2.3. Almanya…….....87

5.2.4. Fransa…….....87

5.3. Türkiye'nin Terörle Mücadele Kanunu'nda Yaptığı Değişiklikler.....87

SONUÇ VE ÖNERİLER.....107-111

YARARLANILAN KAYNAKLAR.....112

ÖZGEÇMİŞ.....120

ÖZET

Zaman, ne kadar değişirse değişsin, terör değişmeyecektir. Ancak zamanla birlikte kullanılan yöntemler değişecektir. İnsanlık var olduğu sürece de var olmaya devam edecektir. Türkiye, yıllardır terörle mücadele vermekte ve mevcut konumu itibariyle de vermeye devam edecek gibi görünmektedir. 11 Eylül saldırıları terörün boyutlarını anlama açısından, diğer dünya devletlerinin özellikle de güçlü devletlerin Türkiye'yi anlamasında empati kurmalarına yardımcı olmuştur. 1960'lardan beri değişik adlar altında terörle mücadele eden Türkiye ise onları en iyi anlayan devletlerden biri durumundadır.

Bir problemin ortadan kaldırılması için kaynağına kadar inmek gerekir. Terörün oluşma sebepleri sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel, dini vb. açılardan ele alınıp değerlendirilmeli, sonuçlar bilimsel ortamlarda tartışılmalı ve kalıcı çözüm önerileri üretilerek uygulamaya geçirilmelidir.

Ayrıca terör konusunda uzmanlaşmaya gidilmelidir. Gerek güvenlik kuvvetleri ve gerekse o bölgedeki yöneticiler terör konusunda uzmanlaşmalıdırlar. Ayrıca sadece teröre yönelik çalışmalar yapan, meydana gelen veya gelebilecek olayları analiz eden ve bu konuda bilimsel çalışmalar yapan strateji merkezleri oluşturulmalıdır.

Terör sorunu, terörün her türlü boyutunun ve terör örgütlerinin tüm özelliklerinin akademik bağlamda ele alınıp irdelenmesi, ilgili tüm kurum ve kuruluşların katılımı ve destek vermesiyle çözülebilir. Ama her şeyden önce, toplum iyi bir eğitimle terör konusunda bilgilendirilmeli hatta bilinçlendirilmelidir. Teröre karşı toplu bir bilinçlenme söz konusu olduğu taktirde hiçbir terör örgütü kaynak ve destekçi bulamayacaktır.

Anahtar Kelimeler : Terör, Uluslararası Terörizm, Bölücü Terörizm, Çözüm.

ABSTRACT

However the time changes, terrorism will never differ. But in the mean time the methods of terror will keep on changing day by day. And this problem will keep its presence as long as the presence of the humanity. Turkey has been fighting against terrorism for a long period of time and seems to carry on doing so because of its important location. September eleven forced and helped the other – especially powerful- countries to be in sympathy with Turkey in the matter of terrorism. Turkey is very good at understanding this matter because it has been fighting against terrorism since 1960.

As far as a problem concerned, it needs to be examined to the core to be solved. In the matter of terrorism, the problem should be evaluated from the point of view of the social, economic, political, cultural, religious, etc., reasons and the results of this evaluation must lead scientific environments to produce permanent solutions besides the enforcement of these solutions.

Furthermore, specialization is another important issue in this matter. Not only the security forces but also the managers in the same region must become experts on terrorism. And it is also important to establish strategic centers which are only expected to make scientific studies and analysis on present and possible future terrorist acts.

To deal with the terrorism, all terrorist groups and their features need to be investigated academically with the help and cooperation of all involved institutions. But before all, all the community must be informed about terrorism. Once all the stratums of the community are well informed about the terrorism, none of the terrorist organizations can find any sources, nor can they get any support.

Key words: Teror, International Terrorism, Divisive Terrorism, Solution.

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
BM	: Birleşmiş Milletler
DEV-SOL	: Devrimci Sol
DHKP/C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
ETA	: Bask Ülkesi ve Özgürlüğü
G7	: Group Seven- Grup 7
MLKP	: Marksist Leninist Komünist Partisi
NATO	: North Atlantic Treaty Organization- Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
PKK	: Partiya Karkaren Kürdistan- Kürdistan İşçi Partisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu

GİRİŞ

Terörizm, insanlık tarihi boyunca sürekli var olagelmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısının, çok hızlı ve tehlikeli yayılmaları ile birlikte, yeni "Terörizm Devri"ne damgasını vurduğu bir gerçektir. Önceki örneklerine karşın modern günün terörizmi geniş alanlara yayılmakta, kurumsallaşmakta, teknolojik olarak gelişmekte ve nihai etkilerinde global özellikler göstermektedir. Tehditlerin artışı kitle imha silahlarındaki artışla doğru orantılıdır. Alarm veren bu tehlike trendi "süper terörizmi", biyolojik, kimyasal ya da nükleer şiddetin potansiyelini artırmaktadır (Alexander, 1980: 1).

Çağların değişmesiyle birlikte terörist ve terörizm de değişmekte ve kendini yenilemektedir. Bu durum da terörle mücadelede yeni açılımları zorunlu hale getirmektedir. 11 Eylül saldırılarıyla birlikte terörün akıl almaz bir tarz ve yöntem kullanır hale geldiği herkes tarafından gözlenmiştir.

Birçok alanda (siyasal, toplumsal, ekonomik, iletişim v.s.) hızlı değişimlerin ve gelişmelerin yaşandığı 20. yüzyılın son çeyreğinde, yoksullarla zenginler arasındaki uçurumun daha da belirginleşmesi bireyleri/grupları karmaşık siyasal, toplumsal, ekonomik sorunlarla yüz yüze getirmiş ve doğal olarak onların değişik oranlarda ve biçimlerde tepkilerine yol açmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden Soğuk Savaş'ın yarattığı ideolojik kutuplaşma dönemini takiben, özellikle yoksulluğun ve baskının beslediği ayrılıkçı şiddet örgütleri 1960'lı yılların sonundan başından itibaren bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin siyasi gündemlerinde yerlerini almaya başlamışlardır. Uzun yıllar, gelişmiş Avrupa ülkelerinin sorunu olan ideolojik terör (Almanya'da Kızıl Ordu Fraksiyonu, İtalya'da Kızıl Tugay'ların eylemleri gibi), yerini gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri de içine alan ayrılıkçı etnik teröre bırakmıştır (Gürses, 1997: 11).

Toplumlarda, hoşnutsuzlukların oluşturduğu küçük grupların varlığı kaçınılmaz olmakla birlikte, siyasal sistem dengesini ve gücünü koruduğu sürece, çok fazla korkutucu kabul edilmemektedir. Ancak, bir ülkedeki siyasal sistemin hızla gelişen ekonomik ve sosyal şartlar karşısında dengesini ne derece koruyacağı veya mevcut dengenin, düşman

kabul edilen unsurlarca hedef durumunda bulunması, bu denge ile oynanması neticesinde meydana gelebilecek siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlar da, göz ardı edilmemelidir. (Dilmaç, 1997: 13)

Çıkarların her şeyin üstünde yer almaya başladığı, adaletin değil, kuvvetin esas kabul edildiği bir anlayışın etkin olduğu günümüz dünyasında, zayıf ve güçsüzlerin mağduriyeti her zamankinden daha çok gündeme gelmektedir. Adalet anlayışının zaafa uğraması sonucunda, çıkarların korunabilmesi uğruna yapılan haksız uygulamalar, bir hakmış gibi kabul edilmektedir. Kuvveti elinde tutanların çıkarlarını korumaları için yaptıkları her şey doğru, aynı şekilde mukabele görmek ise, insan haklarına, uluslararası hukuka vs. saldırı, tecavüz şeklinde değerlendirilme gibi bir çifte standart ile karşı karşıya kalınmaktadır. Adalet anlayışının zaafa uğraması, hoşnutsuz grupların alternatif adalet arayışlarını gündeme getirmekte ve dolayısıyla da teröre zemin hazırlamaktadır (Dilmaç, 1997: 14).

Bu nedenle terörün nedenlerini uzaklarda aramamak gerekmektedir. Sosyal değişimlerin doğru analiz edilmesi ve algılanması gerekmektedir. Doğru yaklaşımlardan yola çıkmayan analizler ve bu analizlerin üzerine üretilen politikalar ileride onarılması zor yaralar açmaktadır. Bununla birlikte kim tarafından ne amaçla yapılırsa yapılsın terör eylemi haklı görülemez. Bunu devletler yapıyorsa devlet teröründen bahsetmek gerekmektedir. Yapılan işlemi nitelendirmek için öncelikle yapana bakmak ve ona göre hüküm vermek yanlıştır. ‘Güçlünün Adaleti’ değil, ‘Adaletin Gücü’ tesis edilmelidir. Dünya barışına giden yol da budur.

Coğrafi konumu itibariyle dünyanın en stratejik yerlerinden biri olan Türkiye, bu özelliğinden dolayı yüzyıllardır açık ve gizli saldırı ve terör olaylarına hedef olmuştur. Bu olayların en önemlilerinden biri olan Şark Meselesi, Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti’ni parçalamak için uyguladıkları genel politikanın bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Günümüzde ortaya konan ayrılıkçı terör olayları da bu durumun devamı niteliğinde algılanabilir. Örgütler, genellikle kendi faaliyetleri için yararlı gördükleri ülke yönetimleriyle yakın ilişkiler kurma yöntemini ararken, bazı ülkeler bu örgütlere destek vererek onları kendi ulusal bölgesel veya uluslararası iktisadi politikalarına, çıkarlarına hizmet etmelerini sağlamak için çaba gösterirler. Hiçbir örgüt Paris, Londra ve Berlin gibi Avrupa başkentlerinde, bu ülkelerin istihbarat birimlerinin bilgisi dışında kayda değer bir

faaliyette bulunamaz (Gürses, 1997: 115). PKK terör örgütünün Avrupa'da bazı ülkelerde faaliyet gösterdiği, örgüt mensuplarından ele geçirilen silah ve malzemenin bir kısmının Avrupa ülkelerince çeşitli yollar üzerinden bu örgüte verildiği, örgütün bu ülkelerde büro açmasına ve sözde meclislerini toplamasına izin verildiği bilinmektedir. Ayrıca MED-TV'nin yayınları bu örgüte sağlanan desteğin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Dünyada ABD'nin terörizm destekçisi olarak nitelendirdiği kara listesindeki devletlerden en fazla sayıdaki devlet ile sınırı bulunan (İran, Irak, Suriye) tek ülke Türkiye'dir. Bu ülkelerin üçü de, geçmişte PKK'yı kullanarak Türkiye'ye karşı terörizmi körüklemişlerdir (Makovsky, 1998: 30). Bu durum devamlı surette bir terör tehlikesiyle birlikte yaşamayı da beraberinde getirmektedir.

Türkiye 1984 yılından beri PKK terör örgütü ile aktif olarak mücadele etmektedir. 20 yıllık mücadele sonucunda yaklaşık 30 bin insan hayatını kaybetmiştir. Örgütün bugüne kadar devletimizi olan maliyeti 100 milyar Doları aşmıştır. Bu tehlikenin devam etmesi ise ayrı bir tehlike unsurudur. Türkiye batılı ülkeler içinde, terörizmi yoğun bir şekilde yaşayan ve onunla çeyrek asırdır mücadele eden tek ülkedir. Bu durum, çözüm adına çok ciddi tedbirler alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye, güvenlik güçleriyle terörle mücadelede başarılı olsa bile, terör sorununun çözümü sadece bu yöntemde aranmamalıdır. Bunun yanında terörü besleyen ve destekleyen ülkelerin ve terörün sosyal, kültürel, ekonomik, psikolojik, siyasal, tarihsel, coğrafi, ırki, v.b. birçok sebebinin rolü bulunmaktadır. Eğitim yetersizliğinin, kitle iletişim ve teknoloji araçlarının ve örgüt propagandasına inanmanın önemli ölçüde etkileri vardır. İnsanlar bir şekilde isteyerek ve ya zorunlu olarak bu yola girmekte veya sokulmaktadır. Terörle mücadelede başarı, ancak bu problemlerin tespit edilmesi, geniş çaplı ve bilimsel boyutta araştırılıp, çözüm yollarının belirlenmesi ve belirlenen çözüm yollarının uygulamaya geçirilmesiyle mümkün olacaktır.

Mücadele, ortadan kaldırma anlayışından çok kazanma anlayışına dayalı olarak sürdürülmelidir. Bu çerçevede konuyu, " PKK Örgütü ile yapılan silahlı mücadele sadece onları imha etmeye yönelik olmamalıdır. Devlet kendi vatandaşı suçlu bile olsa onu imha etmez. Örgüt elemanları da bu ülkenin vatandaşlarıdır ve PKK sorunun çözümü onlar için

de bir hizmet olacaktır. Terör eylemlerini gerçekleştiren insanları da bir tür terör mağduru olarak görmek devlet olmanın gereklerindendir" (Cerrah, 2000: 398) şeklinde ele almakta toplumsal açıdan yarar vardır.

Gerçek toplumsal barış ve uzlaşma (consensus) silah kuvvetiyle değil, o toplumu meydana getiren alt grup ve alt kimliklerin gönüllü birlikteliği ile elde edilir. Böyle bir uzlaşma ve kaynaşmaya da ancak eğitim gibi çağdaş bir yöntemle ulaşılabilir. İnsanlara bir şeyleri kabul ettirmek için başvurulabilecek en etkin ve medeni yöntem 'icbar' değil 'ikna'dır. Bu da ancak, örgün ve yaygın eğitim kurumlarıyla Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan insanlar arasında bir gönül birliği kurulmasıyla mümkündür. Bir toprak parçasının gerçek anlamda vatan olabilmesi için uluslararası anlaşmalar ve yasalar yeterli olmadığı gibi, onları çevreleyen dikenli teller, onu koruyan güvenlik güçleri de yeterli değildir. Bir vatan, gerçek anlamda ancak, o toprak parçasında yaşayan insanların kalp ve gönüllerinde kurulur. Diğer bir anlatımla bir toprak parçasını vatanlaştıran, onda yaşayan insanların kalp ve düşünce birliğidir (Cerrah, 2000: 400).

Millet olarak böyle bir anlayış yakalandığında bazı problemler daha başlamadan sona erecek, oluşan olumsuz hareketler ise destekten yoksun kalacak ve uzun ömürlü olamayacaktır. Buna paralel olarak diğer devletlerle birlikte yürütülen çalışmalar içeride yapılan çalışmaları destekleyecek ve sorunu ortadan kaldırıcı tedbirler alınabilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR VE TERÖRİZM OLGUSU

1.1. Kavramsal Yaklaşım

Terör ve terörizm kavramları yeni karşılaşılan olgular değildir. Bu kavramlar içerisinde değerlendirilebilecek olayları ve gelişmeleri, insanların toplu olarak yaşadıkları döneme kadar götürmek mümkündür. Böyle olmasına rağmen, terör ve terörizm kavramlarının, herkesin üzerinde anlaştığı, genel kabul görmüş bir tanımı bugüne kadar yapılmamış/yapılamamıştır. Terör ve terörizm kavramları üzerinde farklı zamanlarda farklı değerlendirmeler yapılmıştır.

Günümüzde kavaramlar hakkında yapılan tanımlamaların bazı ortak noktaları bulunsa bile, üzerinde uzlaşılan bir kavram olmaktan uzak kalmışlardır. Terörün ve terörizmin, insanlığın karşı karşıya bulunduğu en önemli ve en tehlikeli sorunlardan biri kabul edildiği dikkate alınırsa, bu kavramların üzerinde uzlaşılmış bir tanımın yapılamamış olmasını ciddi bir eksiklik olarak ifade etmek gerekir.

Terör ve terörizm, insanlık tarihini uzun bir süredir meşgul eden bir olgu olmasına rağmen tanımı ile ilgili olarak kesin bir yargıya varılmış değildir. Tanımlar, konu üzerinde çalışma yapmış olan araştırmacı ve bilim adamlarının yaklaşımlarına, yaşadıkları ülkeye ve çalışma yaptıkları sahaya göre değişiklik göstermektedir. Bugüne kadar ortaya konan tanımlar, terörizmi belli ölçülerle ifade etmekle birlikte tek başına ele alındıklarında yeterli görülmedikleri anlaşılmaktadır (Dilmaç, 1997: 28-29).

Özellikle 11 Eylül sonrası uluslararası güvenlikle ilgili her yazı ve konuşmada belki de en çok kullanılan kelime ‘terör' olmuştur. Başlı başına bu kelimenin kullanılması bile algılayanlarda bir ürperiş, kınama ve hatta nefret oluşumuna yol açmaktadır. Ne var ki neyin ‘terör' olduğu hususunda bir fikir birliği mevcut değildir (Başeren, 2000: 1-15).

Grant WARDLAW'a göre, "Terörizmin kontrol altına alınmasındaki en önemli sorun, bu olgunun tanımlanmamasıdır" (Wardlaw, 1982: 19).

Terörün uluslararası kabul gören bir tanımının yapılamamış olması, terörle mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Çünkü ortada adı tam olarak konulamamış bir durum mevcuttur. Eğer böyle bir tanım yapılabilirse, terörist hareketler anlamını bulacak ve devletlerin ortak hareket etme kabiliyetleri harekete geçecektir. Herkesin aynı eylemleri terör saydığı bir dünyada, terör örgütleri hareket kabiliyetinden yoksun ve etkisiz kalacaklardır.

Birbirinden ayrı olsa da çok sayıda terör tanımı yapılmıştır. Çeşitli akademisyenler değişik tanımlamalarda bulunmuşlardır. Alex Schmid, eserinde 1936 ile 1981 yılları arasında terörizmi anlatmak için tam 109 ayrı tanım yapıldığını yazmıştır (Tavlaş, 1995: 53).

Terörün terminolojik olarak tanımında bile bir birliktelik sağlanamamasının ardında, terörü uluslararası ilişkilerinde bir araç olarak kullanan devletlerin, bu katkılarının ortaya çıkmaması için ortaya attıkları "kavram", "dini motif" ve "sloganlar" büyük rol oynamaktadır. Terörü tanımlamayı önleyen bu eğilimler çok farklı görünse de aslında "yanlılık" ve "kullanma/kullanılma" ortak paydalarında buluştukları gözlenmektedir (Tavlaş, 1995/2: 51).

Walter, terörizmin insanlığın karşı karşıya bulunduğu en önemli ve en tehlikeli problemlerden biri olduğunu belirtmiştir (Laqueur, 1977: 5). Bu denli öneme sahip bir konunun tanımının yapılamamasının sebebi ise terörizmin siyasal içerikli bir kavram olmasından kaynaklanmaktadır. Bir millet için terörizm olan, başkaları için ulusal kurtuluş (Laqueur, 1986: 219) hareketi olarak nitelendirilirken, birinin teröristi diğerinin özgürlük savaşçısı (Wardlaw, 1984: 3) olabilmektedir. Böylelikle tanım sorunu ortaya çıkmaktadır.

Ertan Beşe, bu farklılığın terörizm kavramının evrensel olmayışından kaynaklandığını, zira "siyasal şiddet" kavramını oluşturan şiddet olgusunun ve siyasal olmanın, zamandan zamana ve mekândan mekâna değişmekte olduğunu ve dolayısıyla da terörizmi ifade eden tanımlamaların, toplumdan topluma, devletten devlete ve hatta bir

akademik yazardan diğerine kadar farklılık arz etmekte olduğunu, böylesine bir çeşitliliğin ve farklılığın ise, terörizme karşı başta uluslararası alanda olmak üzere, kapsamlı ve evrensel düzeyde kabul edilebilir bir mücadele politikasının oluşumunu güçleştirdiğini vurgulamaktadır (Beşe, 2002: 23-29).

Bazı uzmanlar bir tanıma ulaşılması için, öncelikle terörün "genel" mi, yoksa "belli bir alan üzerinde yoğunlaşmış bir şiddet" mi olduğu; "birtakım politik hedefler" mi içerdiği, yoksa "bir savaş türü" mü olduğu; "kasıtlı ve sistematik olma özelliği" gözardı mı edilmeli, yoksa buna koşut olarak "öngörülmezliği ve simgesel görünümü" hatta "kurbanlarının pek çoğunun masum olması" mı sorularına yanıt bulması gerektiğini ifade etmektedirler (Laqueur - Alexander, 1987: 380).

Bu noktada ortaya konulması gereken husus, terörün hangi özelliğinin baz alınması gerektiği üzerinde bir anlaşmaya varılması gerekliliğidir. Terörle ilgili olarak üzerinde tartışılan ve hala açıklığa kavuşmamış bir diğer açmaz da, politikayı etkilemeyi amaçlayan siyasi şiddetle, her türlü şiddetin politikayı etkilemesi gerçeğinin kavramsal olarak nasıl uzlaştırılacağıdır (Crenshaw, 1981: 2).

Tanımlamada diğer bir sorun; terör kavramının oluşturduğu duygusal ortamdır. Bu kavram akla insanlık dışı, akılla bağdaşmayan şiddet eylemlerini getirmektedir. Bu yüzden de kavram üzerinde objektif bir tartışma ortamı bulunamamakta ve teröristler ile aynı ideali paylaşanlar için bu kişiler "özgürlük ve insan hakları savunucuları" olarak tanımlanabilmektedir. Bu durumu Grant WARDLAW "ahlak problemi" olarak değerlendirmektedir (Uyar, 2008: 7).

Bu alanda çalışan uzman ve akademisyenlerin büyük bir bölümünün terörizmin içinde barındırdığı unsurlar hakkında hemfikir olduğu noktaları, şiddetin kullanılması veya devreye sokulma tehdidi, belirlenmiş bir hedefe yönelik strateji veya bir savaş yöntemi olması, kurbanı üzerinde korku yaratma amacı taşıması, acımasız ve insanlık dışı bir yapı içermesi ve stratejisinde reklâmın temel unsur olarak yer alması şeklinde sıralamak olası görünmektedir (Tavlaş, 1995: 53).

Terör, günümüzde uluslararası ilişkilerde ne kadar etkili bir araç olduğunu kanıtlamış ve çok sayıda devlet tarafından politikalarını yaşama geçirme yöntemi olarak, yaygın bir kullanım alanına sahip olmuştur. Aralarında ABD, Sovyetler Birliği (Rusya Federasyonu), İngiltere, Fransa, İsrail, İran, Suriye, Küba, Libya, Irak, Kuzey Kore, Belçika, Yunanistan, Bulgaristan, Çekoslovakya ve Sudan'ın bulunduğu çok sayıda devletin adına, terörün desteklenmesi ya da bizzat devlet terörü uygulanması olaylarına sıkça rastlanmıştır (Tavlaş, 1995: 51-52).

1.2. Terör ve Terörizm Kavramları

"Terör" ve "terörizm" kavramları, farklı kavramlardır. Terör kavramı, çok genel bir yaklaşımla uzun süreli korku ve dehşet durumunu ifade etmekte kullanılır. Terörizm kavramı ise, bu durumun ortaya çıkarılmasını amaçlayan stratejiyi ifade eder. Litaratürde terörizmin, siyasal nitelikli amaçlara ulaşmak için kullanılan ve psikolojik yönü ağır basan bir savaş biçimi, siyasal süreci etkilemeyi amaçlayan şiddet eylemleri, terörizmin unsurları olarak belirtilebilir.

Her ne kadar tanım konusunda ortak bir uzlaşı sağlamak mümkün değil ise de, terör; Türkçe kelime anlamı olarak 'korkutma, yıldırma, tedhiş' (Türkçe Sözlük (TDK), 1992: 1459) anlamına gelmektedir. Kökü itibariyle Latince "terrere" sözcüğünden gelen terör deyimi "korkudan sarsıntı geçirme" veya "korkudan dehşete düşmeye sebep olma" anlamlarına gelmekte olup, ilk defa Dictionnarire de I'Academie Française'nin 1789 yılında yayınlanan ekinde rastlanmaktadır (www.egm.gov.tr). Terör kelimesinin bir kavram olarak ilk defa Fransız Devrimi'nden sonraki dönemi nitelemek için kullanıldığı görülmektedir. Devrimden sonraki 5 Eylül 1793 ile 27 Temmuz 1794 tarihleri arasındaki döneme, terör dönemi veya terör rejimi adı verilmiştir (Meydan Larousse, 1973: 83). 1796 yılında basılan bir Fransız sözlüğüne göre Jakobenlerin terör kavramını olumlu anlamda kullandıkları, ancak 9.Termidor'dan sonraki dönemde ise terör kavramının negatif anlam yüklü bir kavram haline geldiği anlaşılmaktadır (Laqueur, 1977: 6).

Araştırmacı, akademisyen ve yazarlar açısından ise terör, özü itibariyle toplumsal bir olgu olarak görülmekte ve politik amaçlar doğrultusunda şiddet kullanarak veya

kullanma tehdidinde bulunarak geniş halk kitlesine korku ve güvensizlik havası yaratmaya yol açan eylemdir (Geleri, 2000: 346).

Lenin'e göre terör kavramı, alışılagelmişin dışında ifade edilerek; "savaşın belirli zamanlarında güçlerin belirli bir durumunda, kesin savaşın varlığında, yararlı ve hatta esas mücadele olabilecek olan askeri eylem biçimlerinden birisi" olarak değerlendirilmiş, daha önce ifade edilen tanım karmaşasının örneğini sergilemiştir (Dilmaç, 1997: 33).

"Terör, "Düşman, tarafsız yabancı toplumlar ve dost grupları tesir altına almak, sindirmek ve kendi saflarına çekmek maksadıyla illegal örgütlerce icra edilen, öldürme, tahrip, sabotaj, kaçırma, soygun ve benzeri planlı, kasıtlı faaliyetlerdir (Gani, 1976: 63).

Yapılan tanımlardan terör kavramının bir eylem şekli olduğu ve özünde korkutma, dehşete düşürme veya dehşet ortamı oluşturma amacı bulunduğu sonucuna ulaşılabilir. Terörizmde ise kullanılan gücün siyasi bir amaç etrafında örgülenmesi ve siyasi bir amaç için kuvvet kullanılması göze çarpmaktadır. Bu bağlamda terörizm, bir ideoloji etrafında örgütlenen birden fazla kişinin, şiddet eylemleri temelinde mevcut siyasal iktidarı ve rejimi hedef alan eylemleridir (Dilmaç, 1997: 29).

Terörizm, ihtilalci grupların giriştiği şiddet eylemlerinin tümü, bir hükümet tarafından uygulanan şiddet rejimi(Meydan Larousse: 83) olarak veya siyasal bir hedefe ulaşmak amacıyla devlete, halka ya da bireylere karşı sistemli şiddet eylemlerine başvurma (Ana Britannica, 1994: 377) şeklinde de tanımlanabilmektedir.

International Encyclopedia of the Social Sciences'de terörizm; "önceden belirlenmiş amaçlarına ulaşmak için, sistematik olarak şiddete başvuran bir örgütlenmiş grup ya da partinin kullandığı yöntem" olarak tanımlandığı görülmektedir. Terörizm, "Savaş ve diplomasi ile kazanılmayan sonuçları elde etmek, korkutmak ve itaat ettirmek için bir teoriye, felsefeye ve ideolojiye dayanılarak siyasi maksatlarla, iradi olarak terör ve şiddetin sistemli ve hesaplı bir şekilde kullanılmasıdır (http://www.egm.gov.tr/ temuh/terorizm1.html, 15.12.2009).

Terörizm, gerçek veya hayali hedefleri ele geçirmek üzere, geniş bir korku atmosferi oluşturmak maksadıyla, organize bir grubun şiddet kullanmasıdır (Alexander, 1976: 151).

Terörist bir eylem, devlet gücünü etkilemeye, ele geçirmeye veya korumaya yönelik masum ve savaşmayan kişilere karşı aşırı şiddet (ölüm ve yaralama gibi) kullanılacağını ima eden ve politik bir mücadele yöntemi olan her türlü harekettir (Ferracuti, 1984: 2).

Paul Wilkinson'a göre(1977: 49) terörizm, "Siyasal istekleri kabul ettirmek üzere kişileri, grupları, toplumu ve hükümeti yıldırmak için sistematik olarak öldürme tahrip etme ya da öldürme tahrip etme tehdidinin kullanılmasıdır.

Sulhi Dönmezer ise terörizmi "Şiddetin sosyal, ulusal, ırki, dinsel, fesat çıkarıcı ve benzer diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma, savaşı tahrik etmek üzere, planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasıdır" şeklinde ifade etmektedir (Dönmezer, 1989: 12).

Korku terör örgütlerinin kişilerde oluşturmaya çalıştığı etkilerden biridir. Konuyu bu açıdan ele alan diğer bir ifade ile terörizm, korku ve dehşet havası yaratmak ve dolayısıyla sosyal veya politik değişiklikler getirmek için kullanılan şiddet veya şiddet tehdididir. Ancak her şiddet olayı terörizm değildir (Beşe, 2002: 23).

Şiddet unsurunun ön plana çıktığı bir başka açıdan terörizm; "Saldırılan veya korkutulan sivil ve masum kurbanlar aracılığı ile, hedeflenenden daha büyük bir kitleyi yıldırıp, korkutarak, yasadışı stratejik ve siyasal amaçlarını gerçekleştirmek için bir grubun veya devletin, bilinçli ve planlı bir biçimde şiddet kullanması veya şiddet kullanma tehdidinde bulunmasıdır (Ergil, 1991: 171).

Terörizmin siyasal iktidar ile yönetilenler arasında meydana getirmeye çalıştığı uçurumu ele alan diğer bir ifadeye göre terörizmin başlıca amacı, siyasal iktidarı ele geçirmek isteyen güçlerin onu yıpratmak ve bu arada sindirdikleri yığınları da sahipsiz kaldıkları inancına yöneltmek için, şiddet eylemlerinden yararlanmak şeklinde ortaya

konmaktadır. Bunun yanı sıra, düzenin korunmasından yana olan güçlerin de, çeşitli çevreleri kışkırtarak onları "güçlü bir yönetime çağrı" çıkarılacak şiddet eylemlerine itmeleri de madalyonun öbür yüzüdür, şeklinde ifade edilmektedir (Keleş ve Ünsal, 1982: 2).

Kullanılan yöntem ve amaçlar açısından terörizm, siyasal hedeflerine ulaşmak için, toplumun demokratik ikna ve eylem yoluyla barışçı davranışına karşı, hukukun üstünlüğü ve devlet otoritesini tanımayan, güçsüzlüklerini gizlemek için demokratik otoriteleri kitlelerden kopararak halka karşı şiddet kullanmaya yöneltmeyi amaçlayan, kendi güç ve doktrinleri ile sağlayamadıkları halk desteğini ve ayaklanmasını sağlamak için tarihsel görevlerinin olduğuna inandırılmış çeşitli unsurlardan oluşan ve uluslararası destek gören örgütlerin tahripkar silahlarla donanmış olarak gelişmiş taktikleri kullanan, insanlığı hakir gören, ahlaki hiçbir temeli bulunmayan siyasi hedeflere ulaşmak için insan hayatını hiçe sayan, masum insanları hedef alan ve hiçbir savaş kuralı tanımayan, geleneksel politik suçlardan farklı, metodik, örgütlü, sistematik öldürme, kaçırma, korkutma ve tahrip eylemleridir (Güvenir, 1980: 84).

Terörizm ne bir konvansiyonel savaş şekli, ne adi bir suç, ne de iletişim araçlarına yarayan gelişigüzel bir deliliktir. Terörizmi farklı kılan en önemli özelliği, onun belli politik amaçlara erişmek için kullandığı kendine mahsus stratejisidir. Çeşitli ve birbirleriyle ilgisiz grupların ürünüdür. Soğuk savaş gibi bu mücadele de uzun ve belirsizdir (Karacan, 1984: 4).

Alex Schmid, çeşitli akademisyen ve bilim adamlarının terörizm konusundaki yorumlarını inceledikten sonra, terörizm hakkında; gizli yada yarı gizli birey, grup yada devlet aktörleri tarafından, kişisel, kriminal yada politik sebeplerle, korku ve endişe kaynağı olan tekrarlanmış şiddet eylemleridir. Suikastlar hariç olmak üzere, bu eylemlerin doğrudan hedefleri, asıl (birincil) mağdurlar değildir. Şiddetin insan mağdurları, ilk aşamada, mesaj jeneratörü olarak, genelde hedef nüfus kitle içerisinden fırsatın elverişliliğine bağlı olarak rast gele yada önceden belirlenmiş temsili veya sembolik hedefler olarak seçilirler. Teröristler, doğrudan mağdur ve hedef kitle arasında tehdit ve şiddet üzerine kurulu bir iletişim süreci oluşturmak isterler. Teröristle mağdurlar ve esas hedef kitle arasındaki tehdit ve şiddet üzerine kurulu iletişim süreci, söz konusu esas

kitleyi, yani toplumun genelini etkilemeyi amaçlamaktadır. Yıldırma, zorlama veya propaganda amaçlarından hangisine ulaşmak isteniyorsa; buna uygun olarak hedef kitle terörün, taleplerin veya ilginin odağı haline getirilir (Schmid, 1993: 8) tespitinde bulunmaktadır.

Terör kısaca; yıldırma, korkutma, tedhiş anlamına gelmektedir. Terörizm ise tedhişçiliktir. Tedhişçi: Siyasal davasını kabul ettirmek için karşı tarafa korku salacak davranışlarda bulunan kimsedir (Yalvaç, 1987: 129). Görülmekte ki terör bir eylem biçimiyken, terörizm bir savaş doktrini olarak karşımıza çıkmaktadır (Bozdemir, 1982: 526).

Yapılan bütün tanımlamalarda terör ve terörizmin ortak bazı özellikleri göze çarpmaktadır. Terörde cebir ve şiddetin kullanılması, yapılan eylemlerin kasıtlı ve sistematik olması, siyasal bir amaç gütmesi, kurbanlarının pek çoğunun olay yerinden geçen masum kişiler olması, kurbanları ile beraber herkes üzerindeki korku yaratma amacı taşıması, acımasız ve insanlık dışı bir yöntem uygulanması ve reklâm ve propaganda amacına öncelik verilmesini, uzlaşma sağlanan unsurlar olarak değerlendirilmektedir.

Günümüzde terör ve terörizmin tanımları arasında ortak ifadeler bulunurken devletler arasında kabul gören bir tanım yapılamaması veya bir tanım üzerinde anlaşmaya varılamaması terör konusunda en büyük eksikliklerden biri durumundadır. Bu eksikliğin giderilmesi terör konusunda atılacak adımlardan birincisi ve en önemlisidir.

Laqueur'un ortak bir tanımda buluşma ili ilgili "terörizmin detaylı ve kapsayıcı bir tanımını yapmak için sürdürülen tartışmalar uzun bir süre boyunca devam edecek, uzlaşmayla sonuçlanmayacak ve terörizmin daha iyi anlaşılmasına hiçbir hissedilir katkı sağlamayacaktır (Laqueur, 1977). Yaklaşımıyla konu değerlendirilecek olursa bu konudaki tartışmaların bir süre daha devam etmesi kaçınılmaz görünmektedir.

1.3. Hukuksal Çerçeve

Terör tanımları yazardan yazara ve toplumdan topluma farklılık gösterdiği gibi devletten devlete de farklık göstermektedir. Devletler kendi değerlendirmeleri çerçevesinde özel terör tanımlamaları yapmaktadırlar.

Türkiye, 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu 1. Maddesinde (Değişik: 15/07/2003-4928/02) Terörü; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir (Seydioğulları ve Aşkın, 2007: 441) şeklinde tanımlamaktadır. Bahsi geçen örgüt kavramının ve kapsamının ise "Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar" (Seydioğulları ve Aşkın, 2007: 443) şeklinde ifade edilmekte olduğu görülmektedir.

1989 tarihli İngiliz Terörle Mücadele Kanunu'nda ise terörizm; "Yasal açıdan terörizm; her hangibir şiddet eylemi içeren, kamuda veya kamunun bir bölümünde korku ve panik oluşturmak amacıyla politik gayeler uğruna yapılan şiddet kullanım faaliyetleridir." şeklinde tanımlanmakta (Schmid, 1993: 122) iken 19 Şubat 2001 tarihinde yürürlüğe giren terör yasası (Terrorizm Art 2000) ile tanım genişletilerek "Siyasi, dini ya da ideolojik sonuçlara ulaşmak için hükümeti, toplumu ya da toplumun herhangi bir bölümünü belli bir yöne zorlamak maksadıyla, kişilere ve mala karşı yapılan ciddi şiddet kullanımı, bir kişinin hayatını tehlikeye sokmak ya da şiddet kullanımı tehdidinde bulunulması, kamunun veya kamunun bir bölümünün sağlığını ya da güvenliğini tehlikeye sokması"(Laçiner, 2006: 302) olarak ifade edilmiştir.

Fransız Terörle Mücadele Kanununa göre terör, "Baskı veya tehdit yoluyla mevcut kamu düzeninin ciddi olarak bozulması maksadıyla bireysel veya grup halinde girişilen eylemler" olarak tanımlanmaktadır (Yamaç, 2006: 92).

Alman Ceza Kanununda terör; "Amaç ve faaliyeti, cinayet, adam öldürme veya soykırım ve diğer suç fiillerine yönelen bir oluşum" olarak nitelendirilmiştir (Taştan, www.yayın.adalet.gov.tr. 10.12.2009).

1996 tarihli Terörle Mücadele ve Etkin Ölüm Cezası Kanunu ile ABD uluslar arası terörizmi "Siyasi ve sosyal amaçlar doğrultusunda görünüşe göre bir sivil halkı korkuya sevk etmek veya zorlamak, devlet politikasını etkilemek veya devletin işleyişini etkilemek amacıyla Birleşik Devletlere, Birleşik Devletler veya başka ulusların yurttaşlarına karış Birleşik Devletler sınırları dışında hukuka aykırı olarak şiddet kullanılması" olarak tanımlamaktadır (Tiefenbrun, 2003: 363).

11 Eylül saldırılarından sonra çıkarılan Patroit Kanunu(Terörü engellemek için gerekli şartlar kanunu) ise 2001 yılında kabul edilmiş, bu kanun 15'ten fazla federal yasal düzenlemeyi büyük ölçüde değiştirmiştir. Bu kanun aslında terör ve terörle ilgili konular için çıkartılmış olmasına rağmen, aynı zamanda kara para aklama, dinleme, arama izinlerinin yetki alanlarının artırılması, Uluslar arası İstihbarat Takip Kanunu(FISA), çeşitli bilgisayar teknolojilerinin kullanılarak soruşturmaların yürütülmesi gibi alanlarda da bağlayıcı hükümler içermektedir. Kanunun en can alıcı noktası ise, federal ve yerel kolluk örgütlerine terör örgütü üyesi olduğuna inanılan kişilerin dinlenmesi ve takip edilmesinde sıra dışı yetkileri tanımasıdır (Bal, 2006: 162-186).

Her devlet içerisinde bulunduğu ortama ve maruz kaldığı tehdit durumuna göre bir terör tanımı ve mücadele kuralları belirlemektedir. Bilimsel ve teknolojik gelişmeye bağlı olarak terör eylemleri farklı bir yöntem ve anlam kazanmış, terörizm kavramı da bu duruma paralel olarak değişime uğramıştır. Değişimin üzerinde özellikle 11 Eylül 2001 yılında gerçekleşen terör saldırılarının etkisi tartışılamayacak derecede etkili olmuştur. Devletler değişen terör eylemleri karşısında terör tanımı değiştirerek veya terörle mücadele eden güvenlik kuvvetlerinin yetkilerini artırarak tedbir alma eğilimi içerisine girmişlerdir. Günümüzde, terörizmin sadece şiddet kalıbı içinde düşünülmesi doğru değildir. Çünkü

terör eylemleri aniden ortaya çıkmazlar. Terörizm, önce çeşitli yasal ve meşru protesto şeklinde ortaya çıkar, toplantılar ve gösteriler şeklinde kendisini hissettirir. Daha sonra, yasaların sınırlarını zorlayan ve toplumun hoşgörüsünü istismar eden hafif şiddet eylemlerine dönüşür ve en nihayet, genelde masum insanların hayatlarını hedef alan yoğun ve yaygın sabotaj ve suikast gibi eylemler şeklini alır. Güncel kavramsal tanımlamayı, bu çizgi içerisinde düşünmek gerekir.

Bu tanımlamalardan, terörizmin tanımlanmasında, siyasal hedefler için kullanılan şiddet kavramının kapsamının mümkün olduğu kadar geniş tutulmaya çalışıldığı göze çarpmaktadır. Dikkat çeken bir diğer nokta ise kullanılan kavram ve ifadeler bire bir eşleşmese de anlamsal bir örtüşmenin var olduğudur. Örneğin; tanımlamalarda, sanığın eyleminin temel noktası, devletin kurulu düzeni ya da ilkelerini değiştirmek veya toplum üzerinde korku meydana getirmek olduğunda, terörizm olarak değerlendirilmekte ve bazılarında ise bu suçlar açıkça ifade edilmektedir.

Burada acil olarak ele alınması gereken ise bu tanımlardan biri veya bazı temel özelllikleri üzerinde uluslar arası düzeyde uzlaşmaya varmak ve bir an önce tanım sorununu ortadan kaldırmaktır. Tanım sorunu ile geçen zaman terör oluşumları içerisinde bulunan kişilere/devletlere yaramaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TERÖRÜN TARİHİ SÜRECİ VE AMAÇLARI

2.1. Genel Olarak Terör Ve Terörizm Kavramlarının Ortaya Çıkışı Ve Gelişimi

Terörizme tarihin her döneminde ve bütün ülkelerde rastlanmıştır. Eski Yunanlı tarihçi Ksenophon (MÖ y.431-y. 349) yapıtlarında düşman topluluklara karşı psikolojik savaşın etkisinden söz ederek bu konuya değinmektedir. Tiberius ve Caligula gibi Roma İmparatorları yönetimlerine karşı çıkanları yıldırmak için sürgün, mal ve mülkten yoksun bırakma, idam gibi yollarla terörizmin en koyu örneklerini vermişlerdir. İspanyol Enkiziszyonu heretiklikle suçladığı kişileri cezalandırmak için keyfi tutuklama, işkence ve idama başvurarak açık bir terörizm uygulamıştır(Ana Britannica, 1994: 377).

Bazı yazarlar terörizmin tarihçesini İsrail'de Sicarii'lere (M.S. 66-73) kadar indirmektedir (Altuğ, 1995: 43). Yani terörün bilinen geçmişinin Hz. İsa'nın doğumundan tam 66 yıl sonra ortaya çıktığını söylemektedirler. Sicarii'ler, Filistin'de bağnaz din adamlarının kurdukları son derece iyi organize edilmiş bir dini mezheptir. Bu mezheple ilgili fazla kaynak bulunmamaktadır. Hatta mevcut kaynaklar da birbiri ile çelişmektedir. Sicarii'ler düşmanlarına karşı gündüzleri ve tercihen de tatil günleri, Kudüs kalabalıklaştığında alışılmamış taktiklerle sicarii denilen küçük kılıçlarla saldırmışlardır. Bu nedenden dolayıdır ki tarihe Sicarii'ler diye geçmişlerdir. Yüksek Rahip Ananias'ın evini, Heradion Hükümdarı'nın saraylarını tahrip etmişler, tefecilerin senetlerini yakarak borçların geri verilmesini önlemişlerdir. Hatta Tasitus'ta hahamlık bölgelerinin hububat depolarını yaktıkları ve Kudüs'ün su kanallarına sabotaj yaptıklarından bahsedilmektedir. Kurbanları ise Filistin'deki ve Mısır'daki Yahudiler arasındaki ılımlılar ve Yahudi Barış Partisi taraftarlarıdır. Sicarii'ler, fakirleri zenginlere karşı ayaklanmaya teşvik etmeye çalışan sosyal bir protesto hareketi olarak ta değerlendirilmektedirler (Laqueur, 1977: 7-8).

Siyasi amaçlı ilk terörizm, İsmaililer'in bir kolu olan ve 11. yüzyılda ortaya çıkıp, 13. yüzyılda Moğollar tarafından ortadan kaldırılan "Haşhaşii" ile tarihte adını duyurmuştur. Hasan SABBAH'ın liderliğindeki bu örgüt dini motifli bir örgüt olmakla birlikte Selçuklu İmparatorluğunu yıkmayı kendisine hedef seçmiştir. Hasan SABBAH, düşmanla açık bir savaşta mücadele etmek için sayıca çok yetersiz kaldıklarını ancak, küçükte olsa disiplinli bir kuvvet tarafından sürdürülen sistematik uzun vadeli bir terör hareketi ile etkili bir siyasal silah gücünü elde edebileceğini, anlamıştır (Laqueur, 1977: 16).

Terörizmin kurucusunun Hasan SABBAH olduğu ifade edilmektedir. Kışlalı, Haşhaşii'lerin örgüt içi itaat ve disiplinini ifade ederken; verilen buyruğa itiraz etmek bir yana düşünmeden ölüme atılmanın Haşhaşii'lerde temel kural olduğunu, hatta bizatihi Hasan SABBAH'ın kendi oğlunu kurallara uymadığı gerekçesiyle acımasızca öldürttüğünü, kurtarılmış bölgeler kavramını ve vur kaç taktiklerini de ilk olarak onun uyguladığını, amaçlarına ulaşabilmek için Haçlı Ordusu'yla dahi işbirliği yaptığını ve başlatmış olduğu terör hareketini sürdürebilmek ve de taban kazanabilmek için devleti halka karşı benzer yöntemler kullanmak zorunda bırakmış olduğunu ve böylece de devleti, halkın gözünde zalim konumuna ittiğini dile getirmektedir (Kışlalı, 1998: 39). Tarihi belgelerde haşhaş yiyen ve haşhaş müptelası anlamına gelen "Haşhaşiiler"in suikastlarında hep hançeri kullandıkları ifade edilmektedir.

Bunun yanında konunun uzmanlarınca; modern anlamda terörizmin ilk olarak Fransız İhtilalinden sonra ortaya çıktığı vurgulanmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi Fransız devriminden sonraki dönemi(1793-1794) nitelemek için terör kelimesi kullanıldığı, bu döneme ise "terör dönemi" veya "terör rejimi" adı verildiği (Meydan Larousse, 1973: 83), 1796 yılında basılan bir Fransız sözlüğüne göre ise Jakobenlerin terör kavramını olumlu anlamda kullandıkları, ancak 9.Termidor'dan sonraki dönemde ise terör kavramının negatif anlam yüklü bir kavram haline geldiği anlaşılmaktadır (Laqueur, 1977: 6).

Mayıs 1795 ile Eylül 1816 yılları arasında Güneydoğu Fransa'da kralcıların rakiplerine karşı giriştikleri ve kralcıların katledilmesiyle sonuçlanan karşı devrimci

harekete ise beyaz terör adı verilmektedir (Meydan Larousse, 1973: 83). Bu dönemi devlet terörü kavramının ilk örneklerinden biri olarak nitelendirmek gerekir.

Amerikan iç savaşından sonra (1861-1865) yenilgiye uğrayan Güneyliler Yeniden İnşa yanlılarını sindirmek için Ku Klux Klan adlı bir terör örgütü kurmuştur. 19. yüzyılın ikinci yarısında terörizm, Batı Avrupa, Rusya ve ABD deki anarşizm yanlılarınca yaygın olarak benimsenmiştir. Anarşistler devrimci, siyasal ve toplumsal değişiklikler oluşturmak için en iyi yolun gücü elinde bulunduran kişileri öldürmekten geçtiğini düşünmüşlerdir. 1865-1905 yılları arasında bir dizi hükümdar, devlet başkanı, başbakan ve başka devlet görevlileri anarşistlerin silah ve bombalarıyla can vermiştir (Ana Britannica, 1994: 377-378).

19. yüzyıl ortalarında Rusya'da meydana gelen sol kanat hareketler, günümüz sistemli terörizmin ilk örneklerinin izlerini taşır. Bunlar, hükümetleri ve sosyal kurumları yıkmak için bireysel ve kolektif şiddeti kullanan "Rus Anarşistleri"dir. Yine Rus devrimci grubu "Naradnaya Volya" (Halkın İradesi) birçok bakımdan 20. yüzyıl terör hareketlerinin ilk örnekleridir. Örgüt, Çar'ın otoritesine karşı savaşırken birçok kamu görevlisi ve polislere suikastlar düzenlemiş, Çar II. Alexander'ı 1881 de suikastla öldürmüştür (Korkmaz, 1999: 23).

19.yüzyıldaki terörün oluşum ve kaynağı daha çok bu dönemde sanayileşme ve kentleşmesini devam ettiren Batı ülkelerindeki işçi kitlelerinin şikâyetlerinden ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak bu dönem terör olayları işçi hareketleriyle etiketlenmiş ve çoğunluk tarafından işçi direnişi veya işçi hareketleri 'terör' olarak isimlendirilmiştir (Laqueur ve Alexander, 1987).

Ortadoğu'da sistematik terörizm 1930-1940'larda Fundamendalist Müslüman Kardeşler ile Mısır 'da ve Araplara karşı mücadele veren Yahudi yeraltı örgütleri Hashomer(Gözcü), Haganah (Savunma), Irgun ve Lehi ile manda yönetimi altındaki Filistin'de ortaya çıkar. Ayrıca, sömürgeci terörizm, Kıbrıs ve Aden'de İngiliz İmparatorluğuna karşı, Fln tarafından Cezayir'de Fransa'ya karşı devam etmiştir (Baykal, 1997: 24).

Laqueur'de; II.Dünya Savaşı sonrasında, 1960'lı yıllarda başlayan terör dalgasının, çeşitli ülkelerde farklı biçimlerde ortaya çıkmış olduğunu ve bu farklılığınsa üç ana kola ayrıldığını, birincisinin İrlanda, İspanya ve Kanada'daki gibi ayrılıkçı terörizm, ikincisinin Latin Amerika ülkelerindeki şehir ve kır gerillacılığı, üçüncüsünün ise Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Japonya'da ortaya çıkan Yeni Sol akımlarla başlayan şehir terörü dalgası olduğunu vurgulamaktadır. (Laqueur, 1977: 175).

Ayrılıkçı terörü İrlanda'da İRA, İspanya'da ETA, Türkiye'de ise PKK/KONGRA-GEL terör örgütleri devam ettirirken, Latin Amerika'daki gerilla terörünün ilk örnekleri kır gerillası olarak Bolivya'da Che GUEVARA, şehir gerillası olarak Brezilya'da Carlos MARİGHELLA liderliğindeki örgütler tarafından ortaya konmuştur. Öte yandan yeni sol olarak adlandırılan, teorisyenliğini Herbert MARCUSE, Frantz FANON ve Che GUEVARA'nın yaptığı akımın etkisiyle Almanya'da Baader – Meinhof, ABD'de Kara Panterler, Japonya'da Birleşik Kızıl Ordu ve İtalya'da Kızıl Tugaylar gibi terör örgütleri türemiştir. Ülkemizde faaliyet gösteren sol örgütlerin kuruluşu ve gelişmesi de yine bu döneme rastlamaktadır (Korkmaz, 1999: 25).

20. yüzyılda ise her ne kadar bağımsızlık hareketleri genel olarak ayrılıkçı terör olaylarını ön plana çıkarsa da bu gelişmelere daha baskın çıkan ve belirleyici siyasal söylem olan Soğuk Savaş dönemi terörü olmuştur. Soğuk Savaş Dönemi terörünün belirgin özelliği, terörün bu dönemde devletler tarafından sıklıkla kullanılmasıdır. Burada devletlerin bizzat terör uygulamasından ziyade, bu dönemde daha çok Doğu ve Batı Blok'unda yer alan devletlerin karşılıklı savaşları göze alamamaları sonucunda hasım ilan ettikleri taraflara karşı mücadele eden terör örgütlerinin yoğun bir şekilde desteklenmeleri söz konusudur (Bal, 2006: 9). Cronin'de devletlerin sıcak savaşta vermiş oldukları kayıplar nedeniyle yöntem değişikliğine gittiklerini belirtmekte, 1970 ve 1980'leri devlet terörünün doruğa çıktığı yıllar olarak nitelendirmektedir (Cronin, 2002: 30).

1990 yılından sonra artık soğuk savaş dönemi bitmiş, Sovyetler Birliğinin dağılması sonucu Batı Blok'unun ve onun lideri olan ABD'nin galibiyeti ile sonuçlanmıştır. İki kutuplu dünya düzeni artık tek kutuplu dünya düzeni eksenine kaymış, bu süreçte ABD tek süper güç olarak konumunu daha ileri götürerek dünyanın liderliğine yükselmiştir. Bu dönemde en çok kullanılan kavramlar ise küreselleşme, demokratikleşme,

liberalleşme ve insan hakları kavramları olmuştur. Bu konumda ABD daha fazla dikte eden, belirleyen, söz söyleyen ancak uluslar arası sözleşmelere daha az uyan ve uluslar arası ilişkilerde kendini eşitler üstü bir konumda gören bir ülke haline gelmiştir (Bal, 2006:10). Hangi devletlerin cezalandırılacağı, hangilerinin haydut olduğu ya da hangilerinin sistemlerinin değiştirileceğine ABD'nin referansları belirler duruma gelmiştir. Soğuk savaş döneminde kendilerini koruyucu devletlerin yardım ve korumaları altında hisseden terör örgütleri ise bu dönemin sona ermesiyle kendilerini açıkta hissetmeye başlamışlardır. ABD'nin politikaları ve ben merkezli yaklaşımları tepkileri beraberinde getirmiş ve terör örgütlerinin yeni hedefleri arasında yerini almasına neden olmuştur (Bal, 2006: 10).

1990'lı yıllara kadar sınırlı bölgelerde faaliyet gösteren terör örgütleri küreselleşmenin beraberinde getirdiği ortam ve imkânlardan yararlanarak ortaya çıkan olumsuzlukları da kullanarak dünya çapında faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bu tür terör saldırılarına sürekli maruz kalan devletlerin teröre karşı uluslar arası tedbir alınması yönündeki talep ve istekleri, diğer uluslar veya uluslar arası örgütler tarafından 11 Eylül 2001 tarihindeki terör eylemlerinden sonra dikkate alınır olmuştur. Uluslar arası örgütleri harekete geçiren en önemli etken terörist saldırıların dünyanın en güçlü aktörüne yapılmış olmasıdır.

Küreselleşme dönemindeki terör eylemlerinin önceki dönemlerden en büyük farklılığı kullanılan yöntemlerdeki evrimdir. 1980'lerde Tokyo'daki sarin gazı saldırısı, 11 Eylül'de yolcu uçaklarının bomba gibi kullanılması gibi göstergeler, geleneksel anlamdaki yöntemlerin dışında akla hayale gelmeyen yöntemlerin bundan böyle de terör örgütleri tarafından kullanılacaklarının kanıtıdır. Tabii bu durumda, geleneksel terörle mücadele yöntemleri de aciz kalmaktadır. Evrim geçirmiş bu yeni tehdit biçimi, "asimetrik tehdit" olarak adlandırılmaktadır (Erhan, http://www.stradigma.com, 20.12.2009).

1980'de dünya çapında 489 olarak tespit edilen terör eylemlerinin sayısı, 1987'de 666'ya tırmanmış, ilerleyen yıllarda 400-500 aralığında seyretmiştir. 2001 yılında meydana gelen terörist eylemlerin sayısı 348'dir. Terör eylemlerinin sayısal olarak azalması, bu eylemler neticesinde verilen zararların da azaldığı anlamına gelmemektedir. Teröristlerin bir tek terörist eylemle verdikleri yaşamsal ve maddi zararın miktarı her geçen yıl

artmaktadır. Öte yandan küreselleşmeyle birlikte, evvelce belli coğrafi bölgelerde yoğunluk gösteren terörist eylemler dünya çapına yayılmıştır (Erhan, http://www.stradigma.com, 20.12.2009).

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yönelik yapılan terör saldırılarının ardından dünya devletleri birbiri ardına ve farklı yerlerde gerçekleşen terör eylemleriyle karşı karşıya kalmıştır. 2002 yılında Tunus, Pakistan, Endonezya ve Kenya'da; 2003 yılında Suudi Arabistan, Fas, Endonezya ve Irak'ın ardından 15/20 Kasım 2003 tarihlerinde İstanbul'da iki sinagog, İngiliz Büyükelçiliği ve HSBC bankasına yönelik olarak terör saldırıları düzenlenmiştir. Bu saldırıların ardından devam eden küresel terör eylemleri 11 Mart 2004 tarihinde Madrid'te yolcu trenine yapılan terör saldırıları ve 7 Temmuz 2005 yılında Londra'da gerçekleştirilen terör eylemleri şeklinde devam etmiştir. Bu gelişmeler, küresel terörizmin yer ve zaman ayrımı gözetmeden bütün devletleri tehdit altında bulundurduğunun bir göstergesi olmuştur. Bu durum aynı zamanda küresel terörizmin etkilerini ve boyutlarını algılama açısından dünya devletlerine ve uluslar arası örgütlere acı bir tecrübe olmuştur.

11 Eylül 2001 tarihinden itibaren geçen sürede uluslar arası terörle mücadelede önemli adımlar atılmasına rağmen terörün ne kadar süre devam edeceği, ne şiddette olacağı ve kimi hedef alacağı sorularının cevabının henüz bilinmediği bir süreci yaşadığımız unutulmamalıdır. Diğer taraftan teknoloji alanındaki baş döndürücü gelişmeler teknoloji terörünü veya siber terörizmi beraberinde getirmektedir. Bu dönemde yapılan ve benzerine önceden rastlanılmayan saldırılar, terörizmin gelecekte yeni saldırı türleri sergileyebileceği konusunda endişeleri artırmaktadır.

2.2. Türkiye'deki Tarihi Süreç

Türkiye'de terör olayları veya isyan hareketleri Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir/etmektedir. Terör faaliyetleri Ermeni'lerin "Bağımsız Ermenistan" devletini gerçekleştirmek amacıyla 1860'larda kurmuş oldukları cemiyetler ile başlamıştır. Bunlar arasında 1887 yılında "Hınçak" İsviçre'de, 1890 yılında "Taşnaksutyan" Tiflis'te kurulmuş ve pek çok isyan ile bugünün

Ermeni örgütü ASALA'ya, JCAG(Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları) ve ARA(Ermeni Devrimci Ordusu) komitelerine zemin hazırlamıştır (Uras, 1989: 19-33).

Ermeni terörü üç ayrı dönem olarak ele alınabilir. Birinci dönem 1890 yıllarında kurulan cemiyetlerin faaliyetleri ile başlayıp, 1922 yılına kadar devam eden dönemdir. İkinci dönem, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra eyleme dönüştürülmeden sürdürülen ve 1972 yılı sonuna kadar devam eden kulis faaliyetleridir. Üçüncü dönem ise, 27 Ocak 1973 tarihinde ABD'de Türkiye Los Angeles Başkonsolosu'nun öldürülmesiyle başlayan ve 1975 yılından sonra sistematik olarak yurt dışındaki Türk görevlileri, temsilcilikleri ve kuruluşlarına yönelik olarak düzenlenen saldırı dönemidir (Türközü, 1983: 20-22).

1920 tarihinde Serv Antlaşması'nın tanıdığı haklara göre bağımsız bir Ermeni Devleti'ne kavuşan Ermeniler Türk topraklarını almaya kalkışmış, Milli mücadele döneminde Kazım Karabekir Paşa'nın komutasındaki 15. kolordu bunların üzerine yürümüş ve Kars'ı kurtardıktan sonra ise 3 Aralık 1920 tarihinde Ermeniler ile Gümrü Antlaşması'nı imzalamıştır. Antlaşma ile Ermeniler istek ve iddialarından vazgeçmişlerdir. Bu dönemin en önemli özelliği ise Rusların Ermenileri gelecek için bir yatırım olarak kullanmaları ve Ermenilerin ise Anadolu'da bir ermeni devleti kurmak için son çarelerini değerlendirme çabalarının öne çıkmasıdır (Türközü, 1983: 21).

Ermeni terör örgütleri 1919 yılında almış oldukları kararla Osmanlı Devleti'nin devlet görevlilerinin izlenmesi ve öldürmesini planlamışlardır. Bu plan çerçevesinde 15 Mart 1921 tarihinde Talat Paşa, Bahattin Şakir ve Cemal Azmi Bey'ler Berlin'de, 05 Aralık1921 tarihinde Sait Halim Paşa Roma'da, 22 Temmuz 1922 tarihinde Osmanlı Devleti Bahriye Nazırı Cemal Paşa ve yaverleri Nusret Bey ile Süreyya Bey Tiflis'te Ermeni teröristler tarafından öldürülmüşlerdir (Akçora, 1999: 256).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında aşırı sol alanda kurulmuş ilk önemli örgüt Türkiye Komünist Partisi (TKP) olmuştur. 10 Eylül 1920 yılında Bakü'de toplanan kongrede Mustafa SUPHİ tarafından kurulan Türkiye Komünist Partisi (TKP) milli mücadele yıllarında yasal nitelik taşımaktadır. 1925 yılından itibaren Takrir-i Sükun

Kanunu'yla yasa dışı hale gelmiştir. 1960 yılına kadar fazla faaliyet alanı bulamamıştır (YÖK, 1985: 83).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonraki yaklaşık 40 yıllık süreçte birtakım ayaklanmalar olmuşsa da, gerek Ermeni terörü ve başka örgütlerin eylemleri açısından yoğun faaliyetin olmadığı bir dönem gözlenmiştir. Bu dönemde Türkiye Cumhuriyeti'nin kendisini güçlendirme ve geliştirme/yenileme çabaları, dünya genelinde yaşanan ekonomik sıkıntılar ve ikinci dünya savaşının patlak vermesi terör örgütlerinin aktif bir şekilde faaliyet göstermesine engel olmuştur. Bu sürecin sonlarına doğru dünya genelinde yaşanan fikir akımlarından Türkiye'de nasibini almış, bu fikir akımları terör olaylarının zeminini oluşturmuştur.

1960'lı yıllarda oluşan özgürlük ortamı sayesinde Marx'ın, Lenin'in, Tito'nun ve Che Guevera'nın kitaplarının Türkçe'ye çevrilmesi ve Sosyalizm ve Komünizm içerikli eserlerin yazılması, ileriki yıllarda başlayacak terör faaliyetlerinin ideolojik zeminini oluşturmuştur. 1961 Anayasası'nın getirmiş olduğu hak ve özgürlüklerden sol örgütler en iyi şekilde yararlanmışlar, bir yandan TKP'yi güçlendirirken diğer yandan da yasal alanda TKP içerisinde faaliyet gösteren kadroların öncülüğünde siyasi parti, işçi sendikaları, öğrenci ve öğretmen kuruluşları oluşturulmasına çaba harcanmıştır (Alkan, 2002: 56).

Ayrıca, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimiz ile İran, Irak ve Suriye topraklarının bir kısmını kapsayan bölgede bir Kürt Devleti kurmak amacıyla Sait ELÇİ, Faik BUCAK, Ömer TARHAN ve arkadaşları tarafından 24 Ocak 1965 tarihinde yasadışı TKDP (Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi) kurulmuş ve Kürtçülük faaliyetleri giderek boyut kazanmıştır. Bunun yanında 1965 yılında yasalara uygun olarak kurulan Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) ile Türkiye İşçi Partisi (TİP) 1966 yılında birleştikten sonra 1969 yılında yapılan olağanüstü kurultayda adı Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (DEV-GENÇ) olarak değiştirilmiştir. 1969-71 yıllarında yasalara uygun kurulmuş olan DEV-GENÇ bünyesinde, gençlik hareketleri bir süre etkili şekilde sürdürülmüş, daha sonra DEV-GENÇ yöneticileri arasında ortaya çıkan fikir ayrılıkları ve tartışmalar sonucu daha etkili bir yasadışı örgüt oluşturulması fikri ağır basmıştır. Bundan sonra Dev-Genç içindeki gruplar tarafından Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO), Türkiye Halk Kurtuluş

Partisi/Cephesi (THKP/C) ve Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP) adlarında yasadışı örgütler kurulmuştur (Küçükkaya, http://www.egm.gov.tr, 15.12.2009).

1970 yılına kadar fikir akımları çerçevesinde daha çok aşırı sol örgütlenmelerin etkisiyle üniversitelerde masum öğrenci istekleri ile başlayan ve daha sonra dersleri boykot etme, sınavlara girmeme gibi faaliyetlerle devam eden öğrenci eylemleri düzenlenmiştir. Yaptıkları boykot ve işgal eylemlerine kamuoyundan destek göremeyen örgütler kendilerini kamuoyuna güçlü gösterecek şiddet ve terör eylemlerine yönelmiş, 1970'lerden sonra gasp, soygun, adam kaçırma gibi can ve mal güvenliğini tehdit edecek eylemlerde bulunmuşlardır. Bu eylemlerin önlenmesi amacıyla 12 Mart 1971'de muhtıra verilmiş ve bu tür örgütlenmelere karşı sert tedbirlere başvurulmuştur. 1973 yılından itibaren aşırı sol örgütlere karşı sağ gruplar da legal ve illegal örgütlenmeye gitmeye başlamışlardır (Alkan, 2002: 58-59).

Muhtıra'dan sonra güvenlik güçleri tarafından yapılan operasyonlar neticesinde birçok örgüt mensubu tutuklanarak Türkiye'deki huzur ve güvenlik ortamı sağlanmış ancak, Türkiye'nin düzenini yıkmak, rejimini Marksist-Leninist doğrultuda değiştirmek isteyen örgüt mensupları 18 Mayıs 1974 tarihinde dönemin hükümeti tarafından çıkarılan ve Anayasa Mahkemesi tarafından genelleştirilen af kanunuyla serbest kalmışlardır (Özgen, 1989: 35).

Bu arada 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması'ndan 1972 yılı sonuna kadar devam eden bu süreçte Sovyet Rusya'nın teşvik ve tahrikiyle Marksist-Leninist ideolojiyle sistemli olarak organize edilen ermeni terör örgütleri 1973 yılından sonra hareketlenmeye başlamıştır. 27 Ocak 1973 tarihinde Mıgırdıç Yanıkyan adlı fanatik bir Ermeni tarafından ABD'de Türkiye Los Angeles Başkonsolosu'nun öldürülmesiyle başlayan ve yurt dışındaki Türk görevlileri, temsilcilikleri ve kuruluşlarına yönelik olarak düzenlenen saldırılarla devam eden Ermeni terörü süreci 1982 yılına kadar 9 yıl devam etmiş, bu süreçte 23 dış temsilci ve yıkını öldürülmüştür. Bu dönemde etkili olan ve adını eylemlerde sıkça duyuran başlıca ermeni örgütü ASALA'dır. Bu örgüt adını ilk olarak 1 Ocak 1975 tarihinde Beyrut'taki Dünya Kiliseler Konseyi'ne yaptığı bombalı saldırı ile duyurmuştur (Türközü, 1983: 23-24).

Bu gelişmelere paralel olarak 1976 yılında kurulan Kürdistan Devrimcileri (KD) isimli derneğin bir uzantısı olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde Marksist-Leninist rejime dayalı bağımsız bir kürt devleti kurmak amacıyla bölücü terör örgütü olarak 1978 yılında Kürdistan İşçi Partisi (PKK)'nin kuruluşu gerçekleşmiştir (Şehirli, 2004: 381).

1978-1979 yıllarında hızını iyice artıran ve sağ- sol çatışması şeklinde kendini gösteren terör olayları değişik kesimden çok sayıda politikacı, akademisyen, gazeteci ve yazarlara yönelik suikastlar şeklinde devam etmiştir. Siyasi iktidarların yaşanan kargaşa olaylarını bastırmada yetersiz kalması 12 Eylül 1980 askeri müdahalesini beraberinde getirmiştir (Alkan, 2002: 62).

Türkiye 1980 yılına kadar ermeni terörü ve ideolojik akımların beraberinde getirdiği çatışmalar ve terör olaylarından sonra 1984 yılından bu güne ayrılıkçı terör eylemleri ile karşı karşıya kalmıştır/kalmaktadır. 15 Ağustos 1984'te Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla PKK terör örgütü silahlı eylemlerine başlamıştır (Aydın, 1992: 102).

Ermeni terörü ile PKK terör örgütü arasında bağlantı bulunmaktadır. Uluslar arası terör hareketlerinin bir parçası olan ASALA, amacına ulaşmak için Türkiye'deki bölücü terör örgütleriyle işbirliği içerisinde olduğunu belirtmiştir. 8 Nisan 1980 tarihinde Lübnan'ın Sidon şehrinde Kürdistan İşçi Partisi (PKK) mensuplarıyla birlikte düzenlemiş oldukları bir basın toplantısında Türk hükümetine karşı mücadele etmek amacıyla bir ittifak kurduklarını dünya kamuoyuna açıklamışlardır. Yaptıkları açıklamada "Rejimi yıkıp Ermeni ve Kürt istekleri yerine gelene kadar Türk yetkililerine karşı silahlı operasyonlarını artırmak amacında olduklarını, ASALA ve Kürdistan İşçi Partisi (PKK) adına Marksist Filistin örgütleri ile aralarındaki bağları pekiştirmek istediklerini" söylemişlerdir (Türközü, 1983: 23-24).

1990'lı yıllara gelindiğinde Türkiye ayrılıkçı/bölücü terör örgütünün yanında dini motifli terör örgütlerinin şiddet eylemleri Türkiye'nin gündemine girmeye başlamıştır (Alkan, 2002: 65). Özellikle 1980 yılında kurulan ve 1990 yılı başlangıcına kadar kadrolaşma çalışması yürüten Hizbullah terör örgütünün eylemleri ile karşı karşıya kalmıştır. Bu örgüt kurulduktan sonra ilim grubu ve menzil grubu olarak ikiye ayrılmış,

menzil grubunun şiddeti reddetmesi nedeniyle Hüseyin VELİOĞLU liderliğindeki ilim grubu tarafından Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde özellikle PKK'ya ve İlim grubu mensuplarına yönelik terör eylemleri düzenlenmiştir. Örgütün terör eylemleri 1990'lı yılların başından itibaren 10 yıl sürmüş, bu süreç içerisinde PKK terör örgütü üyesi, muhalif din görevlileri, etkili tarikat ve cemaat önderleri ile iş adamlarına yönelik yapılan saldırılarda 800 kişi öldürülmüştür. 17 Ocak 2000 yılında İstanbul Kavacık'ta bir villaya yapılan polis operasyonu ile Örgüt lideri ölü olarak ele geçirilmiş, bu operasyonu ülkenin değişik yerlerinde yapılan seri operasyonlar izlemiş ve örgüt etkisiz hale getirilmiştir (Bal, 2006: 25-26). Yapılan bu operasyonlar sonucu bir süre eylem yapamayan örgüt, 24 Ocak 2001 tarihinde Diyarbakır Emniyet Müdürü A.Gaffar Okkan'a düzenlediği suikastla, bir kez daha adını kamuoyu gündemine taşımıştır. 2003 yılına kadar silahlı eylemlerine devam eden örgüt, bu tarihten sonra eylemsizlik kararı almıştır (Alkan, 2009: 130).

Türkiye diğer bir dini motifli uluslar arası terör örgütü olan El Kaide'nin Türkiye unsurlarının da eylemleri ile karşı karşıya kalmıştır. 15 Kasım 2003 tarihinde İsrail sinagoglarına gerçekleştirilen eş zamanlı saldırılar ve 20 Kasım 2003 tarihinde İngiltere Başkonsolosluğu ve HSBC Bankası'na yapılan eş zamanlı intihar saldırıları bu örgüt tarafından gerçekleştirilmiştir. Saldırıda 58 kişi hayatına kaybetmiştir (Alkan, 2009: 131).

Türkiye son 40 yıldır değişik terör örgütlerinin saldırı ve eylemleriyle karşı karşıya kalmıştır. Bu örgütler ideolojik akımlardan bölücü teröre, dini motifli terörden ASALA gibi dış kaynaklı teröre kadar değişik gruplardan oluşmuştur. Bazı dönemler aynı anda iki veya üç farklı terör çeşidi ile karşı karşıya kalındığı durumlar yaşanmıştır. Türkiye'deki terör tehdidi uzun süre devam etmiş olsa da henüz bitmiş değildir. Yakın bir tarihte sona erecek gibi de görünmemektedir.

2.3. Terör Faaliyetlerinin Amaçları

Dünyadaki bütün terör hareketlerinin yapmış oldukları eylemleriyle ulaşmak istedikleri bir hedefleri ve bir amaçları vardır. Bu amaç kimisi için tüm olumsuzlukların temeli olarak görülen mevcut toplumsal-siyasal-ekonomik düzen ve bunun müesseseleri iken kimisi için de mevcut düzenden ve otoriteden ayrılmaktır. Bu ve benzeri amaçlarını

elde edebilmek için ise bir takım taktiklere başvurmaktadırlar. Kuyaksil, bu taktikleri propaganda, otoriteyi sarsmak, otoriteyi şiddete yöneltmek, örgüt mensuplarının moralini yükseltmek, yıldırmak, sindirmek ve halkın moralini bozmak başlıkları altında toplamaktadır (Kuyaksil, 2004: 517-518).

Terörizmin temel amacı, bir davaya veya siyasal anlaşmazlığa dikkat çekilmesidir. Bu dikkat çekme şiddet eylemleri neticesinde, toplumda oluşturulan korku ve dehşet havası ile sağlanmaktadır. Bununla birlikte terörün amaçlarını kısa vadede ve uzun vadede olmak üzere iki açıdan ele alacak olursak kısa vadede; hedef alınan milletin moral gücünü yıkmak ve onu oluşturan grupları parçalamak, otoritesini ve koruyucularını ve önemli kişilerini hedef alıp kamuoyunda küçültmek, kitleleri etkisizleştirmek ve herkesi kendi başının çaresine bakmayı arar duruma düşürmek olduğunu, uzun vadede ise; halkın gözünde siyasal iktidarı yıpratmak, devletin manevi otoritesini zayıflatmak ve oluşan otorite bunalımından istifade ile yöneticilerin yetersizliklerinin bir sonucu olduğu ileri sürülerek kamuoyunu yıldırmak ve halkı mevcut iktidara karşı başkaldırmaya yöneltmek olduğunu görmekteyiz.

Kitle iletişim araçlarının sağladığı imkânlardan da yararlanan terörizm, oluşturduğu korku ve dehşet ile bir bakıma topluma; "Benden yana mısın, değil misin?", "benden değilsen düşmanımsın", "düşmanımsan hedefimsin", "senin yaşama hakkın yoktur." şeklinde belirtilebilecek "taraf olma" çağrısında bulunmaktadır. Terörizm, bu dramatik çağrılar ile insanlara tarafsız olma hakkını yasaklamakta, onların zihinsel ve duygusal masumiyetini yok etmekte, şiddet ortamına çekmekte ve toplumun şiddet yoluyla siyasallaşmasına, kutuplaşmasına yol açmaktadır. Toplumdaki kutuplaşmalar da zihinsel ve duygusal yönden bölünmüş "çatışan tarafları" ortaya çıkarmaktadır. Çatışan tarafların ise toplumun birlik ve bütünlüğünü bozacağı, dolayısıyla terörün amacına hizmet edeceği açıktır (www.egm.gov.tr, 10.12.2009).

Sulhi Dönmezer'e göre de terörizmin iki temel amacı vardır. Bunlardan birincisi; yakın amaç olarak nitelenen şiddet, cebir, tehdit, korkutma, yıldırma yoluyla kamu düzenini esaslı şekilde ihlal etmektir. İkincisi ise; nihai (esas) amaç olarak nitelenen, ülkenin bir parçasını koparıp orada ülkenin ideolojisine uygun ayrı bir devlet kurmaktır (Beşe, 2002: 26).

Terörizmin benimsediği bir diğer amaç, kargaşa çıkararak toplumun direnme gücünü kırmak, yerleşik sosyal ve siyasal düzenin arkasındaki halk desteğini şiddet yoluyla zayıflatmaktır (www.egm.gov.tr, 10.12.2009). Halk desteğinden yoksun olan devlet otoritesinin ortadan kaldırılması daha kolay gerçekleşecektir. Böylelikle nihai amaca ulaşılmış olacaktır.

Kocaoğlu, terörizmin; uluslararası ilişkilerde, rakip olarak görülen ülkenin köşeye sıkıştırılmasında bir vasıta olarak kullanılmakta olduğunu ve terörle mücadele etmek amacıyla imza altına alınan uluslar arası antlaşmaların gereğinin yerine getirilmesi yerine, bilhassa Türkiye'nin Batılı komşularında ve de müttefiklerinde görüldüğü gibi, teröristi ülkelerine kabul etmekte, hoşgörüyle karşılamakta, cezalandırmamakta ve hatta 'insan hakları ihlal ediliyor' gerekçesiyle Türkiye'nin aldığı hukuki ve yasal önlemlere karşı çıkmakta olduklarını, bu ve benzeri durumların da uluslar arası terörü cesaretlendirmekte ve de terörizme karşı yapılan mücadeleleri baltalamakta olduğunu vurgulamaktadır (Kocaoğlu, 1999: 39). Kısacası terörizmin asıl amacı; hükümetleri ağır ve özgürlükleri kısıtlayıcı bir takım tedbirler almaya zorlamak ve bunun sonucunda halk ile yönetim arasındaki bağları kopararak, insanları ülkedeki rejime ve idarecilere karşı yabancılaştırmaya gayret etmektir (Kodaman, 1987: 70).

Öte yandan terörizm kitlelere yönelik hedef gözetmeyen şiddet eylemleriyle, toplumun güven duygusunu ortadan kaldırarak, halkın can derdine düşmesini ve olaylara tepkisiz kalmasını amaçlar. Böylece kitleler terörizme karşı duyarlılıklarını yitirir, terörü kanıksar ve devletle toplum arasında güven açısından büyük bir uçurum oluşur (www.egm.gov.tr, 10.12.2009). Terörün amaçlarından biri de toplumda devlete olan güvenin azaltılmasıdır. Böylece devlete karşı güven bunalımı içerisinde bulunan bireyler örgüt tarafından rahatlıkla kullanılabilecektir.

Terör örgütlerinin eylemlerinin birinci aşamadaki temel amaçları, halkın gözünde siyasal iktidarı yıpratmak ve giderek, devletin manevi otoritesinin zayıflamasını sağlamaktır. Öyle ki, bu otorite bunalımı bu kez de, yöneticilerin yeteneksizliklerinin bir kanıtı olarak ileri sürülecek ve yığınlar, mevcut iktidara karşı başkaldırıya itilecektir.

Kısacası, siyasal terörün kısa dönemdeki birinci amacı, merkezi iktidarı felce uğratmak ve kamuoyunu yıldırmayı gerçekleştirmektir.

Karaaslan; demokratik rejimlerin işlerlik kazanmaya çalıştığı sosyal ve ekonomik yapının geliştirilmeye çalışıldığı ülkelerde teröristlerin, ülkeyi bir kaos ortamına çekmeye, toplumun huzurunu tehdit ederek kişilerin devlete olan güvenini sarsmaya, işleyen kurum ve kuruluşları işleyemez hale getirmeye çalıştıklarını, halk içerisinde gerekli desteği bulamadıklarında ise şiddet eylemlerini yoğunlaştırarak devleti sert tedbirler almaya ve dolayısıyla halkın bu durumdan rahatsız olmasını sağlamaya ve rejimden soğutmaya çalıştıklarını, terör tedirginliği ve kuşkusu gündemde kalmaya devam ettikçe ülkenin gelişmesi ve kalkınması için olumlu adımların atılmasının engellendiğini vurgulamaktadır (Karaaslan, 1999: 49).

Terörizmin bir başka amacı da; korku ortamı oluşturarak kendisine itaat ettirmektir. Terörizmin bu türü, terör örgütleri tarafından kendi üyelerine ve etkilemek istedikleri halk kitlesine karşı uygulanabilmektedir. Terörist gruplarca amaçlanan; yandaş gruplar kadar seyircilerin de itirazsız baş eğmelerini sağlamak, hedef kitlenin emredileni yapmasını temin etmektir. Terör örgütlerinin kendi militanları ve de sempatizanları üzerinde uyguladığı şiddete bakılacak olursa bu görüş daha iyi anlaşılacaktır. Törörün dinamik yapısını sürdürebilmesi için kendi içinde belirli kuralları mevcuttur. Ve bu kurallar çoğu zaman dışa karşı verilmek istenen korku gibi içe de korku verme şeklinde olmaktadır.

Terörün bir amacı da, ekonomik açıdan ülkenin kaynaklarının verimli alanlarda kullanılmasını engellemektir. Konuya ekonomik açıdan yaklaşıldığında, terörle mücadelenin oldukça yüklü bir maliyeti bulunmaktadır. Zaten kıt kaynaklara sahip ülkelerin, ülkenin gelişimi ve ekonomisine yönelik harcanması gereken paraları terörle mücadele alanına kaydırma zorunluluğu, ekonomik sorunları beraberinde getirmekte, böylece terörle uğraşan ülkeler ekonomik olarak zayıf bir duruma düşmektedirler.

Toplumlarda farklı kültürel altyapı ve dünya görüşüne sahip grupların veya aynı düşüncedeki farklı yaklaşımların terör aracını kullanmak suretiyle karşı karşıya getirilip çatıştırma, dolayısıyla toplumun düzenini, birlik ve bütünlüğünü bozma, terörün dikkati çeken bir başka amacı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de sağcı-solcu, alevi-sünni,

laik-antilaik gruplaşmaları ve bu gruplaşmaların çatışmaya itilmek istenmeleri, bu amaç güdümünde ortaya çıkan sonuçlar olarak değerlendirilebilir.

Teröristlerin diğer bir amacı da kendi amaçlarına uygun tepkiler oluşturmaya çalışmaktır. Teröristler için hareketten çok hareketin oluşturacağı etki önemlidir. Bu nedenle, terör olaylarının birçoğunda teröristin kurbanları ile arasındaki ilişki önem taşımamaktadır. Kurbanın kişiliği dahi pek çok olayda önem taşımayabilir. Önemli olan kurbanın temsili bir özellik taşımasıdır.

Terör örgütlerinin eylem yapma amaçlarından biri de örgütün propagandasını yapmaktır. Terör örgütleri teşkilat yapılanmalarını gerçekleştirdikten sonra varlıklarını kamuoyuna duyurmak amacıyla sansasyonel eylemlere başvurmaktadırlar. Terör örgütleri propaganda amaçlı eylemlerinin duyurulmasında kitle iletişim araçlarını başarılı bir şekilde kullanmaktadırlar. Örgütlerin silahlı propaganda ile ulaşmaya çalıştıkları amaçlar; yürütülen politik propagandanın etkinliğini artırmak ve kitlelere duyurmak, örgütün başa çıkılmaz bir güç olduğu ve amacına ulaşacağı kanaatini oluşturmak, mücadeleye karşı olan kişi ve kuruluşları ortadan kaldırmak ya da pasifize etmek, halkın örgüte sempati ve desteğini sağlamak olarak ifade edilebilir (Kuyaksil, 2004: 102).

Ancak terörün kamuoyunda görünen amacı, uzun vadede hedef aldığı siyasi rejimi devirmek gibi görünmektedir. Böyle olunca, kısa vadede de bazı amaçlarının bulunması gerekir. Bütün bu amaçların varmaya çalıştığı son nokta mevcut siyasal gücün zayıflaması ve oluşan kaos sayesinde yönetimin terör örgütlerinin kontrolüne geçmesidir. Bu yolda kullanılan araç korku ve şiddettir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TERÖRİZMİN UNSURLARI VE GELİR KAYNAKLARI

Terörizm ile ilgili olarak yapılan tanımlamalara baktığımızda; terörizmin varlığından söz edebilmek için üç unsurun mutlak surette bir arada bulunması gerekmektedir. Bunlar, ideoloji unsuru, örgüt unsuru ve de eylem (şiddet) unsurudur. Bu unsurların bütünü terör kavramını oluşturmaktadır.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda bahsi geçen terör suçunun oluşabilmesi için de yine bu üç unsurun bir arada olduğunu görmekteyiz ki tanımın; "Devletin ve milletin birliğine, bütünlüğüne ve kamu düzenine yönelik bir amacının olması" bağlamındaki kısmı ideolojik unsuru, "bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından" kısmı örgüt unsurunu ve "baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle" sözcükleri de eylem unsurunu ifade etmektedir.

Terörün öncelikle bir ideolojik alt yapısının olması gerekmektedir. (www.egm.gov.tr, 10.12.2009) İdeoloji unsuru örgütün temel dayanak noktasını oluşturmakta ve büyük ölçüde hareket tarzını da yansıtmaktadır. Örgüt unsuru ise, yayılma ve eylem yapısı üzerinde belirleyici faktör olmaktadır. Diğer yanda bir terörist örgütün varlığından söz edebilmek için olması gereken en önemli unsurlardan biri de eylem (şiddet) unsurudur (Dilmaç, 1997: 42).

Terörizmin tanımlaması esnasında ortaya çıkan ortak unsurlar; şiddet veya zor kullanımı; şiddet eylemi veya şiddet eyleminin yapılacağı tehdidinin bulunması; şiddet eyleminin veya tehdidinin bir devlet, sosyal sınıf, parti, örgüt veya bir kişi tarafından yapılması; şiddet eyleminin toplumda yol açtığı korkunun ideolojik, sosyal, etnik, dini, siyasi, ekonomik, v.b. hedeflenen bir amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak planlanarak kullanılması; şiddetin hukuk dışı olarak kullanılması (Denker, 1997: 5); reklâm ve propaganda amacına öncelik vermesi (Kocaoğlu, 1999: 31) olarak sıralanabilir.

3.1. İdeoloji Unsuru

Felsefe ile aynı alanı paylaşan ideoloji kavramının doğuşunda 1789 Fransa'sının arayış içerisinde bulunan ortamı belirleyici olmuştur. Metafizik eskimiş, felsefenin büyük üstatları kalmamıştır. Neticede ideoloji kavramı ortaya atılmıştır (Korkmaz, 1999: 47).

İdeoloji, siyasi veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dini, moral, estetik düşünceler bütünü olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1992: 682). Diğer bir tanıma göre ideoloji, siyasi veya toplumsal bir doktrin meydana getiren ve bir hükümetin, bir partinin, bir sosyal sınıfın vb. hareketlerine yön veren düşünce ve görüşler sistemidir (Meydan Larousse, 1973: 213).

Terörün varlığından söz edebilmek için ideolojik bir alt yapısının olması gerekmektedir. Bu terörün hareket noktasıdır. Bu alt yapı aynı zamanda örgütün davranışlarının da temelini teşkil etmekte ve örgüt bu alt yapının gereği doğrultusunda davranışlar sergilemektedir.

İdeoloji, terörist yapılanmaların dayanak ve hareket noktasını oluşturduğundan, "olmazsa olmaz" bir unsur olarak kabul edilmektedir. İdeoloji hareketin rehberidir. Uygulanacak şiddet olaylarının tip ve hedefleri ideolojiye göre belirlenir (Dilmaç, 2004: 360). Bir örgütün faaliyet yürüttüğü toplumun içerisinde taban bulabilmesi ve eleman kazanabilmesi, ancak, ideolojik olarak kabul görmesinden geçmektedir (Alkan, 2002: 30).

Türkiye'deki terör örgütleri ve aşırı akımlar vermeye çalıştıkları ideoloji ile elemanlarına kolektif bir kimlik ve kişilik kazandırmaktadırlar. Eric Hoffer bu konuyla ilgili olarak, " Bir şahsı nefsinden fedakârlık yolunda geliştirmek için, ferdi kimliğinden ve şahsına özel başkalıklarından ayırmak gerekir. Doğum ve ölüm arasına sıkışmış bir fert olarak bir Hüseyin, bir Edvart, bir Ali, bir Rişar olmaktan vazgeçirilmelidir. Bunu sağlamak için uygulanacak en etkili yol, kişinin kollektif bir topluluğa tam bir şekilde uydurulmasıdır. Tam bir şekilde uydurulmuş olan kişi, kendini ve başkalarını birer şahıs olarak görmez. Kendisine kim olduğu sorulduğunda onun otomatikman vereceği cevap kendinin bir Müslüman, bir Alman, bir Rus, bir Japon, bir Hıristiyan, bir DHKP/C'li, bir

Hizbullahçı, bir Satanist ve bir PKK'lı olduğudur. Bağlı olduğu kolektif topluluktan ayrı bir amacı, değeri ve kaderi yoktur onun ve bu topluluk yaşadığı müddetçe onun için gerçek bir ölüm yoktur" anlatımında bulunmaktadır (Alkan, 2000: 82-83).

İdeoloji, örgütlenmenin en önemli unsurunu teşkil etmektedir. İdeoloji nedeniyle terörist kolayca ölümü göze alabilmekte, her türlü yoksunluğa karşı hareketine sadık kalmakta ve her türlü zorluğa karşı koyabilmektedir. Terör örgütlerinde, ideolojinin etkinliği oranında bir süreklilik ve genişleme söz konusudur (Dilmaç, 2004: 360).

Bir ideolojinin esiri olan teröristlerin tüm gayeleri inandıkları davaya hizmet etmektir. Böylece, öz benlikleri, aileleri, yakınları, özgürlükleri, istikballeri yok edilerek, tüm sosyal yaşantılarının merkezine ideoloji yerleşir ve bütün ilişkileri inandığı ideoloji çerçevesinde şekillenir. İnanmış bir terörist için uğruna mücadele ettiği dava hiçbir fedakârlıktan kaçınılmaması gereken en yüce kavramdır. Kendisi bir mücadelede ölse bile davası yaşayacaktır (Uyar, 2008: 11).

Terör örgütlerinin siyasi eğitim adını verdikleri faaliyetlerin amacı, örgütün dayandığı temel ideolojiyi örgüt mensuplarına benimsetmek ve örgütün hedefleri doğrultusunda bilinçlendirmektir. İdeolojik eğitimde diyebileceğimiz bu süreçte örgüt mensuplarının örgüte bağlılıkları sağlanır (http://www.egm.gov.tr, 10.12.2009). Böylelikle aynı hedefe yönelik olarak faaliyet gösterilmesi için birliktelik sağlanmış olmaktadır.

İllegal örgütler kazandıkları bireye ideolojik düşünce ve davranış kazandırabilmek için, bireylerin o güne kadar ailesinden ve çevresinden kazandığı kimliği ve kişiliği eriterek, ideolojileri doğrultusunda yeni bir kişilik ve kimlik kazandırmaktadırlar. Hatta görüşeceği arkadaşlarından, okuyacağı kitaplara, takip edeceği gazete ve dergilere, dinleyeceği müzikler ile giyim tarzına varana kadar bir düzenleme getirmektedirler. Bunun için de bireyin dış dünya ile olan bağını koparmaktadırlar (Alkan, 2000: 82-83).

Teröristler, ideolojilerini öncelikle belirli bir coğrafyada egemen kılmak ve daha sonra tüm dünyaya aynı ideolojiyi yaymak amacındadır. Terör durumu oluşturan her türlü faaliyet, kendisini ve hareket tarzını tanımlarken, temel aldığı ideolojiyi hareket noktası

olarak kullanmaktadır. İdeolojik yön katı kurallarla korunmakta, taraftarların bağlılığı için her türlü propaganda, yine örgüt tarafından sürdürülmektedir.

Günümüz uluslar arası siyasal sisteminde, tüm devletlerin uluslar arası ilişkilerde dayanağı kendi ulusal çıkarıdır. Hatta insanlık adına yapıldığı ileri sürülen dış yardımlar dahi ileriye dönük bir ulusal çıkar yatırımıdır. Devletlerinin birbirlerinin halkına kabul ettirmeğe çalıştıkları ideolojileri de ulusal çıkarlarının bir aracıdır. Bu açıdan belli bir ideolojiye dayanarak hareket eden terör örgütleri farkında olsalar da olmasalar da ideoloji sahibi dış devletin menfaatine hizmet etmektedirler (Kuyaksil, 2004: 95).

Belki de ideolojilerin en önemli özelliği, etkiledikleri insan gruplarınca çok inatla savunulan, kan dökme pahasına da olsa vazgeçilmeyen inançlar olmalarıdır. İdeoloji, insanın tüm duygularını harekete geçirmekte ve onu mücadeleye hazırlıklı duruma getirmektedir (Korkmaz, 1999: 50-51). İdeolojileri temsil eden devletler yıkılsa da, ideolojiler terör örgütleri tarafından devam ettirilmeye çalışılmaktadır. Örneğin, Marksist-Leninist ideolojiyi savunan terör örgütleri, bu ideolojinin en büyük savunucusu ve de uygulayıcısı olan devletin yıkılmasına rağmen, hala bu ideolojiyi her zamanki gibi savunmakta ve de kendini tanımlarken kullanmaktadır.

Buna rağmen ideolojilerin değeri, o ideoloji etrafında faaliyet gösteren devletlerin dünya arenasındaki yeri ve ağırlığı ile orantılı olarak artmakta veya azalmaktadır. Güçlü devletlerin zayıflaması o devletin dayandığı ideolojinin de zayıflaması anlamına gelmektedir.

Günümüze baktığımızda terör örgütlerinin dayandığı başlıca ideolojiler; Marksist-Leninist-Maoist (Marksist teori) ideolojiler ve Dini temelli ideolojilerdir (Dilmaç, 2004: 360). Ancak son yıllarda varlığından sıkça söz edilmeye başlayan bir ideoloji daha vardır ki bu da Kapitalizm-Liberalizm ve Demokrasiye dayanan ideolojilerdir.

3.1.1. Marksist – Leninist - Maoist İdeolojiler (Marksist teori)

Marksist teorinin doğuşu sanayi devrimine dayanmakta veya sanayi devriminden kaynaklanmaktadır. Marksizm'in temeli materyalizmdir. Sanayi devriminden sonra işçi ve burjuvazi sınıflarının oluşması Marksist teorinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Makineleşme ile gelen üretim kendine yeni tüketim alanları oluşturma çabası içerisine girmiş, bu durum da üretimi gerçekleştiren burjuvazi grubunun oluşmasına neden olmuştur. Üretimi gerçekleştirmenin temel koşulu ise kapital yani sermayedir. Sermayenin tekelleşmesi ve üretimin temel unsurlarından biri olan insan faktörünün çalışma ortamının kötülüğü ve ücret dağılımındaki adaletsizlikler sonucu oluşan rahatsızlıklar işçi sınıfının doğmasına neden olmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan Karl Marks arkadaşı Friedrich Engels ile birlikte kendi sosyalist sistemlerini işçi sınıfına dayandırarak sorunun evrensel olduğunu ve bütün işçi sınıflarının birleşmesi gerektiğini, toplumsal ilişkileri belirleyen kıstasların ırk, din gibi kavramlardan ziyade ekonomi olduğunu ifade etmişlerdir. 1848 yılında İngiltere'de "Komünist Manifestoyu" yayınlayan ikili sorunun kaynağını kapital olarak belirlemiş ve bütün dünya işçilerine birleşme çağrısında bulunmuşlardır (SEYHAN, 2004: 341).

Marksizm'in şiddet eylemleriyle tanışması ve eylemlerin temelini oluşturmasının kaynağı Marks'ın Komünist Manifestosudur. 1848 tarihli Komünist Manifestosu'nda "Kendilerini doğrudan sömüren burjuva kişiye karşı başlangıçta tek tek işçiler, sonra bir fabrikanın işçileri, sonra da bir bölgenin bir işkolundaki tüm işçiler mücadeleye girer. Saldırıları yalnızca burjuva üretim ilişkilerine karşı değildir, üretim araçlarına da saldırı yöneltirler; rekabet halindeki yabancı malları yok ederler, makineleri tahrip ederler, fabrikaları yakarlar, işçinin ortaçağdaki konumunu yeniden elde etmesi için uğraşırlar" ifadesi şiddetin de başvurulabilecek hatta kaçınılmaz bir yol olduğu düşüncesinin oluşmasını sağlamıştır (SEYHAN, 2004: 341).

Marks, Engels ve sonrasında Lenin; her ne kadar tarihin normal seyrinin neticesinde Sosyalizm Dönemi'ne geçişin kaçınılmaz olduğuna inansalar da, bu doğal seyrin hızlandırılabilmesi için silahlı mücadelenin gereğine inanıyorlardı. Bu düşüncenin neticesinde de şiddet ve silahlı mücadele bu türlü ideolojilerin bir unsuru olarak kabul edilmiş ve de örgütlerce devrim şartlarının oluşturulabilmesi için her fırsatta şiddete bir

anlamda başvurulmuştur. Bu da bu ideolojiye sahip örgütlerin hareket noktalarının şiddet kaynaklı hale gelmesini beraberinde getirmektedir.

Terör ilkesi bir anlamda devrimci geleneğin özünde vardır. Roberspierre, devrimi savunmak için yasal süreçlerin yetersizliğini ve şiddetin gerekliliğini şu sözlerle ifade eder: "Yasaların yetersiz kalışının yol açtığı kriz dönemlerinde, halkın güvenliğinin gerektirdiği yararlı tedbirlerin neler olduğuna elimizdeki ceza yasasına bakarak mı karar vereceğiz? Nasıl barış döneminde halk hükümetinin niteliği "erdem" ise, tıpkı bunun gibi devrim döneminde halk hükümetinin niteliği de aynı anda hem" erdem" hem de "terör"dür. Erdemsiz terör felaket getirir, terörsüz erdem ise güçsüzdür. Terör, derhal uygulanan sert ve sarsılmaz bir adaletten başka bir şey değildir; bundan dolayı erdemin bir belirtisidir". 1848 sonbaharında ise Marks, "karşı devrimci canavarlıktan sonra, eski toplumun kanlar içinde can çekişmesini kısaltmak, kolaylaştırmak, sınırlamak ve yeni toplumun kanlı doğumunu sağlamak için devrimci terörden başka bir yol olmadığını söyleyecektir (Yalçıner, 2006: 106).

Marks'ın Komünist Manifestosunun son bölümünde yer alan "Komünistler, görüş ve niyetlerini gizlemeyi reddederler. Amaçlarına ancak bugüne kadarki tüm toplumsal düzenin zorla yıkılmasıyla ulaşabileceklerini açıkça bildirirler. Varsın egemen sınıflar bir komünist devrim ürküntüsüyle tir tir titresinler. Proleterlerin, zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yok. Bir dünya var kazanacakları."(http://www.marxists.org, 30.12.2009) ifadesi özellikle bu ideoloji ile hareket eden örgütleri zor kullanmaya teşvik eden cümlelerden biri olarak nitelendirilebilir.

3.1.2. Dini Temelli İdeolojiler

Dini temelli ideolojiler terör örgütlerinin insanların dini duygularını kullanmalarıyla ortaya çıkmaktadır. İnsanların en kuvvetli duygularından biri dini inanışlardır. Bu inanışlar kişileri rahatlıkla ölüme götürebilmektedir. Bu durumu değerlendiren terör örgütleri de insanları yönlendirebilmek için dini duyguları istismar etmektedirler. Böylelikle dini duygular terör örgütleri tarafından hedeflerine ulaşmada bir araç olarak kullanılmaktadır.

Bu ideolojiye sahip örgütler dini kullanarak politik amaçlarını terörist eylemlerle gerçekleştirmeyi hedeflerler. Bazılarında kendi dini inançları doğrultusunda kurulacak bir yönetim sistemi hayali mevcuttur.

Bu örgütlerin çoğu, dini istismar konusu etmeyi ve onu hedeflerine ulaşmada bir araç olarak kullanmayı hedef edinmişlerdir. Öyle ki bu örgütler yakından incelendiğinde ne savundukları ideolojiler ne de yapmış oldukları eylemler savundukları din ile bağdaşmamaktadır. Örneğin Türkiye'nin gündemini uzun bir süre meşgul eden Hizbullah terör örgütü, en başta İslamiyet'in mevcut olan beş şartını 3'e indirerek kendi ideolojisine uygun iki yeni şart eklemekte, gerek kendi militan ve sempatizanlarına ve gerekse örgütle hiçbir bağlantısı olmayan masum halka karşı akla hayale gelmeyecek, savundukları dinde yeri olmayan, insanlık dışı yöntemlerle işkenceler yapmakta ve bu insanların hayatlarına dahi son verebilmektedirler.

Dünyada İslam kimliğini taşıyan ve teröre başvuran kişiler ve örgütlerin daha çok kendilerine karşı yapılan ve işgal ya da haksızlık olarak nitelendirilen davranışlara bir tepki olarak ortaya çıktıkları, doğrudan mücadele edecek güçlerinin olmadığı yerlerde dolaylı mücadele unsuru olarak şiddet eylemlerini tercih ettikleri görülmektedir (Kuyaksil, 2004: 96).

Asaf Hüseyin'in (2001: 25) anlatımlarıyla Ortadoğu'da; Irak, Mısır, Libya, Cezayir ve Sudan gibi bazı ülkelerde güç, ordu tarafından gasp edilmiştir. Bu ülkeler uzun sürelerdir katı bir diktatörlükle yönetilmektedirler. Ordu, bu ülkelerin hiç birinde halkın rızasıyla iş başına gelmiş değildir. Gelişleri askeri darbe yoluyla olmuştur. Tunus, Kuzey ve Güney Yemen ve Afganistan gibi ülkelerin yöneticileri Müslümandırlar, ama ne var ki, iş başındaki seçkinlerinin üzerine Marksizim gibi, Kapitalizm gibi yabancı ideolojilerin şu veya bu koyuluk derecedeki gölgeleri düşmüş bulunmaktadır. Bu gibi durumlar da Ortadoğu'da demokrasi anlayışının gelişmemesine ve de halk üzerinde yöneticilere karşı yoğun bir tepkiye neden olmaktadır.

Ancak, Hitler'in Yahudilere yaptıkları, Kuzey İrlanda'da yaşanan hadiseler, Balkanlar'da Müslümanlara karşı yapılanlar, dini ideolojiye sahip terörün sadece islamî motifli olmadığını ortaya koyan gerçeklerdir. Her ne amaç için ve hangi ideoloji altına

sığınarak yapılırsa yapılsın, terör eylemleri insanlık için tehlike oluşturmaktadır. Terör her ne kadar ideolojik temele dayansa bile terörün dini yoktur.

3.2. Örgüt Unsuru

Örgüt, ortak bir amaç veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik, teşkilat (TDK, 1992: 1141) şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir tanımla belirli amaçlar güden kuruluş (Meydan Larousse, 1973: 771) olarak ifade edilmektedir.

Terörizmin varlığından söz edebilmek için olması gereken bir diğer unsur da örgüt unsurudur. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu terörü tanımlarken "bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir" (Yıldız ve Şimşek, 2009: 457) ifadesiyle örgüt kavramını vurgulamaktadır.

Örgüt, organize bir yapı içerisinde aynı ideolojiyi benimseyen ve aynı hedefe yönelmiş kişilerden oluşur. Günümüzde terör örgütleri, çoğunlukla örgüt lideri ve ona bağlı üst düzey sorumlular ve daha alt düzeydeki bölge, il ve birim sorumlularından oluşmaktadır (http://www.egm.gov.tr, 25.12.2009). Ancak günümüz örgütlerinde liderlik ağırlık kazanmış durumdadır. Örgütler liderleri ile varlıklarını sürdürebilmektedir. Lider, genellikle davaya kendini adamış, iyi eğitilmiş bir teoriysen olarak kendini göstermektedir. Lider, örgütü ya doğrudan kendi iradesi ile sevk ve idare etmekte, ya da komite şeklindeki bir oluşumla birlikte idareyi yürütmektedir.

Korkmaz, terörist örgütlenmelerde faaliyetlerin aksamadan sürdürülebilmesi için insan unsuruna gereksinim duyulmakta olduğunu belirtmekte ve kadro adını verdiği bu unsuru üçe ayırmaktadır. Bunlar; özellikle örgütlenmelerin ilk aşamalarında silahlı eylemler içerisinde aktif rol alıp daha sonra hareket geliştikçe yavaş yavaş geriye çekilen ve böylece hareketi yönlendiren, ivme kazandıran lider kadro; lider kadronun bir altında yer alan ve eylem ve de uygulamalar ile örgütün sokaklarda var olmasını sağlayan militan kadro ve militan kadroların altında yer alan, militan kadroların ihtiyaç duyduğu güvenli örgüt evlerini bulan, örgüt içi iletişimi sağlayan, boykotlara, mitinglere katılan, afiş, bayrak taşıyan, bildiri dağıtan, slogan atan sempatizan kadrodur (Korkmaz, 1999: 72-74).

Örgütsel yapılanmada illegal teşkilatlanma ve gizlilik esastır. Bu aynı zamanda örgütün temel güvenlik ihtiyaçlarına yönelik bir yapılanmadır. İllegal faaliyet, legal alanda öne çıkan sempatizanların illegal alana kaydırılmalarıyla beslenir. Böylece operasyonlarla ortaya çıkan kadro kayıpları, yeni ve deşifre olmamış örgüt mensuplarının illegal kadrolara aktarılmasıyla giderilmeye çalışılır (http://www.egm.gov.tr, 10.12.2009).

Terör örgütleri illegalitenin dar çerçevesinde sıkışıp kalmamak amacıyla legal alanda da örgütlenme yoluna gitmektedirler. Legal alanda yapılan örgütlenmeler ise örgütü ve eylemlerini daha büyük kesimlere duyurma ve onların maddi moral desteklerini alma noktasında kendini göstermektedir. Bu nedenle terör örgütleri, basın - yayın (medya) alanında olmak üzere, çeşitli adlar altında kurdukları dernek, vakıf türü kuruluşlarla legal alanda örgütlenmektedir (Korkmaz, 1999: 77).

Terör örgütlerinin de legal ve illegal örgütlenmeye ihtiyaçları vardır. İllegal örgüt elemanlarının legal elemanlarla takviye edilmesi gerekmektedir. Bu, örgütün devamı için vazgeçilemez bir ihtiyaçtır. Her iki alanda örgütlenme, aynı zamanda örgütün hareket alanını da genişletmektedir. Legal örgütlenmelerle halkın kendilerine önyargılı bakışlarını önlemiş olmaktadırlar. Bu durum eleman kazanımını da kolaylaşmaktadır.

3.3. Eylem (Şiddet) Unsuru

Terör örgütleri şiddeti, ideolojileri doğrultusunda belirledikleri hedeflere ulaşmada önemli bir araç olarak görmekte, silahlı propaganda adı da verilen eylemlerini, mevcut anayasal düzeni değiştirmek için kaçınılmaz bir yöntem olarak benimsemektedirler. Şiddet uygulamaları yoğunlaştıkça, korku içinde örgüte yaklaşan insanların sayısı artmaktadır. Hattı zatında terör kısaca korku ve şiddettir (Ergil, 1991: 46).

Burada anlatılan şiddet, örgüt tarafından, halk adına yapıldığı iddia edilen zalimce eylemlerdir. Buna karşın terörist kendisini ‘ devrimci, eylemci, özgürlük savaşçısı, halk gücü’ gibi bir takım unvanlarla taltif etmektedir.

Terör örgütleri savundukları ideoloji doğrultusunda oluşturdukları örgütlenmeyi tamamladıktan sonra eylem unsuru kendini göstermektedir. Gerçekleştirilen ilk eylem,

örgüt tarafından, varlığını kamuoyuna ilan etmesi için bir iletişim aracı olarak kullanılmaktadır. Ancak bu ilan çok önemli olduğu için öyle gelip geçici bir ilan olmamakta ve insanların hafızalarında kalıcı izler bırakmaktadır. Örneğin PKK terör örgütü, kamuoyuna varlığını ilan eden ilk eylemini 1984 yılında Eruh ve Şemdinli saldırılarıyla gerçekleştirmiştir.

Silahlı eylem yapamayan bir terör örgütünün yaşama şansı bulunmamaktadır. Çünkü o, sistemi silahlı eylemlerle yıkmak üzere yola çıkmıştır ve ancak eylemlerinin oluşturduğu etki aracılığıyla yaşam kaynaklarını bulabilir, yeni kadrolar devşirebilir (Korkmaz, 1999: 80). Eylemsizlik sürecine girmiş olan örgütlerde, zamanla bozulmalar ve dağılmalar başlayacaktır. Bu nedenle eylem unsuru hem örgütün tanınmasının hem de devamının bir göstergesi olarak algılanmaktadır.

Örneğin, Türkiye'de DHKP/C terör örgütü şiddete dayalı olarak yapmış olduğu eylemleriyle, belli bir dönem içerisinde tüm kamuoyunun dikkatlerini kendi üzerinde toplamayı başarmışken ve hızlı bir yükseliş ivmesi yakalayabilmişken, güvenlik kuvvetlerinin çalışmaları neticesinde eylemsizlik sürecine girmiş ve bu eylemsizlik süreci içerisinden kendisini kurtarabilmek için yazılama, pankart asma vb. türde konusu şiddet ihtiva etmeyen eylemlerle varlığını sürdürmekte olduğunu duyurmaya çalışmış, ama aynı başarıyı bir daha yakalayamamıştır. Bu durum konusu yine şiddeti ve silahlı eylemi içeren Sabancı suikastına kadar devam etmiştir.

Her ne kadar en çok ses getiren eylem tipi silahlı ve bombalı saldırılar olsa da eylem çeşitleri tabi ki bu kadarla sınırlı değildir. Çeşitli yazılamalar, afiş ve pankart asmalar, izinsiz gösteriler, okul işgalleri, oturma eylemleri, ceza evi direnişleri ve ölüm oruçları gibi daha birçok eylem çeşidi vardır.

Şiddet kullanımının diğer bir sebebi de örgütün kimlik kazanma çabasıdır. Örgüt, kendisine bir eylem tarzı belirler ve yapmış olduğu bu eylemlerle kendini tanımlamaya çalışır. Çoğu eylemler yapılış tarzı itibariyle örgütün geleneksel eylem özelliğini taşır ve eylemin hangi örgüt tarafından yapılmış olabileceği hakkında bilgi verir. Bu durum zaman zaman bir yanıltma veya hedef saptırma şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir.

Şiddet içeren eylemler bazen birden fazla örgüt tarafından üstlenilmektedir. Bu durum örgütlerin eyleme duydukları ihtiyacın bir göstergesidir. Örgütleri yapmadıkları bir şiddet eylemini kendilerinin yaptığını iddia etmelerine iten neden, varlıklarını devam ettirebilme ve hayatta kalabilme çabalarıdır. Çünkü örgütün varlığını devam ettirebilmesi eylemde bulunmasına bağlıdır. Bu eylemlerle hem kendi elemanlarına hem de topluma karşı bir mesaj verilmesi amaçlanmaktadır.

Korkmaz (Korkmaz, 1999: 84), örgütlerin şiddet unsuru kullanmaları gerekliliğinin örgüt elemanları üzerindeki etkisini; "Örgütün yaptığı her eylem, taraftarlarına moral verir. Kendilerini örgütle beraber daha güçlü hisseder ve örgütlerine daha çok bağlanırlar. Alt düzey elemanlar örgütlerinin daha fazla ve daha çok ses getiren eylemler yapmalarını isterler. Bu, onlara bulundukları bölgedeki diğer örgütler ve yakın çevreleri arasında bir üstünlük duygusu kazandırır. Gençlik arasında sempatizan kazanmalarını sağlar" sözleriyle ifade etmektedir.

Ergil ise (Ergil, 1991: 46-47), örgütlerin yapmış oldukları eylemlerde halka yönelik amaçlarını; "Toplumun taraf olmasını sağlamak; topluma örgütün güçlü olduğu mesajını vermek; fidye alarak mahkum olan mensuplarının serbest bırakılmasını temin etmek veya resmi kuruluşları belirli ödünler veya olağan dışı kararlar vermeye zorlamak; kargaşa yaratarak, toplumun direncini kırmak ve yerleşik sosyal ve siyasal düzenin zaaflarını belirginleştirerek, toplumun destekleme isteğini zayıflatmak; toplumda var olan eşitsizlikleri, haksızlıkları, dengesizlikleri, yolsuzlukları, resmi makamların keyfi, yanlı ve zalimce uygulamalarını, şiddetli propaganda ile sergilemek ve var olan hoşnutsuzluğu kanalize etmek; düzenlenen eylemler karşısında hükümetlerin, istikrarın ve güvenliğin sağlanması adına, toplum üzerinde baskı ve zulüm oluşturmalarını temin etmek ve böylece de sosyal ve siyasal hakların sınırlanmasının doğuracağı hoşnutsuzluğun kendilerine destek olarak dönüşmesini sağlamak" şekilde sıralamaktadır.

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki bir devlet, terörist eylemlerle çökmez, fakat sürekli olarak devletin gerçek ya da simgesel varlıklarına, kurumlarına veya kişilerine, görevlilerine saldırılarda bulunarak, devletin zayıflaması, inandırıcılığını yitirmesi beklenir. Devletin inandırıcılığını yitirmesi delil gösterilerek, koruyuculuktan çıkartılması hedeflenir. Halk ya saldırgandan taraf olacaktır, ya da koruyucusundan yani devletten taraf

olacaktır. Teröristler ise bu ayrılık noktasında saldırgan olduğu kadar koruyucu olduğunu da ispat etmek ister. Böyle bir karışıklık ortamında devletin, bilinçsiz hareket etmesi ve halkına haksızlık etmesi beklenir. İşte bu yolla halkının haklarına itibar etmeyen devlet görüntüsünü sunmak mümkün olacaktır (Ergil, 1991: 26).

Hiçbir eylemde bulunmayan bir örgütün varlığını sürdürebilmesi ve kendi yandaşlarını motive etmesi mümkün değildir. Her örgüt gibi terör örgütleri de eyleme ihtiyaç duyarlar. Yalnız terörün ihtiyaç duyduğu eylem diğer insanlar üzerinde etki ve korku oluşturacak, zihinlerden silinmeyecek bir eylem olmalıdır. Yapılan eylemler aynı zamanda örgütün kimliğini de ortaya koymaktadır. Böylece örgüt çevresine varlığını ispat etmiş olmaktadır.

3.4. Terörün Maddi Kaynakları

Terör örgütlerini ayakta tutan unsarlardan bazıları ideoloji, iç ve dış destek, finansal kaynaklar ve insandır. Bu bağlamda, dünya genelinde faaliyet gösteren terör örgütlerinin eylem ve faaliyetleri için ihtiyaç duydukları ana unsurların başında finansman ihtiyacı gelmektedir. Çünkü örgütün faaliyet yürütebilmesi, kendi elemanlarının lojistik ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve eylem unsurunu yerine getirebilmesi için maddi imkânlara ihtiyaç duymaktadır.

Örgüt militanlarının, illegal alanda faaliyet yürütmelerinden dolayı bir işte çalışıp gelir temin etmeleri mümkün görülmemektedir. Bazı örgütler de büyüyüp geliştikçe, şirket ve işyeri yapılanması içerisinde olsalar dahi, ticari faaliyetlerin deşifre olma ve zarar riski düşünüldüğünde yeterli finans sağlamaları mümkün olmayacaktır (Aktaş, 2002: 100). Bu nedenle örgüt üyelerinin yiyecek, giyecek, barınma, ilaç gibi ihtiyaçlarının yanında silah, mühimmat, haberleşme ve propoganda araçları gibi ihtiyaçların karşılanması gerektiğinden, örgüt bu tür ihtiyaçları genellikle yasa dışı yollardan temin etmeye çalışmaktadır. Terör örgütlerinin maddi kaynakları yasal ve yasadışı olarak iki gruba ayrılabilir.

3.4.1. Yasal Kaynaklar

Terör örgütleri yasa dışı gelir kaynaklarının her zaman geçerli olamaması ve alınan yasal tedbirlerle engellenmesi durumlarını göz önüne alarak yasal birtakım gelir kaynakları bulma çabası içerisine girmektedirler. Bu gelirler örgütün bütün ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olsa da birtakım faaliyetleri finanse edecek miktarlara ulaşması da mümkündür.

3.4.1.1 Ticari Faaliyetler

Yapılan bütün bu gelir getirici faaliyetler kanun dışı olduğunda risk taşımaktadır. Ve herhangi bir zamanda kesilmesi mümkündür. Örgüt gelirinin bir bölümü ile hukuki yollardan para kazanmaya çalışarak hem devamlı bir gelir kaynağına sahip olmayı, hem de kanun engeli ile karşı karşıya gelmemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle de ticari faaliyetlerini, bulundukları ülkelerden başka ülkelerde yürütmektedirler.

Örneğin, terör örgütü PKK'nın, ulusal ve uluslararası düzeyde silahlı ve siyasi faaliyetleri geliştikçe mali yükü artmış ve bu yükü küçük miktarlardaki para transferleriyle karşılayamaz hale gelmiştir. Örgüt yalnızca binlerle ifade edilen militanlarını beslemekle kalmıyor, bunların bakılması gereken aileleri varsa eğer, onlara da mali destek sağlıyordu. Bu nedenle PKK, Kürt kökenli vatandaşlarımızdan topladığı paraları Londra, Paris ve Berlin gibi şehirlerde şirketler kurarak yatırıma dönüştürmeye çalışmıştır (Gürses, 2003: 98).

3.4.1.2. Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar

Kâr amacı gütmeyen, yardım ve bağış amacıyla kurulan şirketler vasıtasıyla örgütlere finansman kaynağı sağlanmaktadır. Yardımda bulunan kişiler örgüte yardım ettiklerinin farkında olmayabilirler. Çünkü yapılan yardımların bir kısmı yasal olarak belirtilen amaca yönelik olarak kullanılmakta, bir kısmı ise örgüte aktarılmaktadır.

3.4.1.3. Aidat ve Bağışlar

Diğer bir yasal kaynak ise kişilerden toplanan üyelik aidatlarıdır. Üyeler terör örgütlerine belli oranlarda aidatlar ödemektedirler. Bu aidatların miktarları kişilerin gelirleri oranında örgüt tarafından belirlenmektedir.

Terör örgüt üyesi olmayan ve örgütle bağlantısı bulunmayan kişi veya kuruluşlar, gönüllü olarak veya duyulan korku nedeniyle terör örgütlerine maddi yardım ve bağışta bulunulabilmektedirler. Bu bağış veya yardımlar doğrudan nakit olarak yapılabileceği gibi yiyecek, ilaç, araç-gereç sağlamak gibi yollardan da yapılabilir.

3.4.1.4. Yayın Gelirleri

Yayın ve satıştan elde edilen gelirler de örgütlerin yasal gelirlerindendir. Bu gelirler gazete, kitap, dergi gibi yazılı yayınların yanında radyo ve televizyon gibi yayın araçlarıyla sağlanan gelirlerdir. Örgüt bu yayınlarla bir yandan kendi propagandasını yapmakta, diğer yandan da bu yayınları taraftarlarına satarak maddi kaynak temin etmektedir. Yapılan bu yayınlardan almak örgüte bağlılığın bir göstergesi olarak algılanmaktadır.

3.4.1.5. Sosyal ve Kültürel Etkinlikler

Terör örgütlerinin gelir kaynaklarından biri de düzenlemiş oldukları konser, gösteri, sergi gibi sosyal ve kültürel etkinliklerden elde etmiş oldukları gelirlerdir. Örgütler bu sayede üyeleri arasındaki iletişimi artırırken diğer yandan da örgüte gelir temin etmektedirler.

3.4.2. Yasadışı Gelir Kaynakları

Yasal yollarla elde edilen gelirlerin kontrol edilebilir olması ve kayıt dışı faaliyetlerin risk oluşturması nedeniyle bu tür gelirler terör örgütlerinin bütün giderlerini karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu durumda yasal olmayan gelirlere başvurma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bazı örgütler her iki gelir kaynağını birlikte yürütebilmektedir.

Suç piyasası önemli bir büyüklüğe sahiptir. Uluslararası yasadışı uyuşturucu ticaretinin tahmini değeri 2005 yılı için 320 milyar, insan ticaretinden elde edilen tahmini gelir ise 32 milyar ABD dolarıdır. Sahtecilik suçlarından yılda 150 ila 470 milyar, yasadışı hafif silah ticaretinden ise 1 ila 4 milyar ABD doları arasında suç geliri elde edildiği tahmin edilmektedir. Uluslararası Para Fonuna göre bir yılda sadece aklanan suç geliri miktarı dünya gayrisafi hâsılası toplamının yüzde 2'si ila 5'i arasında değişmektedir. Bu ise yaklaşık 2006 yılı için 1-2 ila 3 trilyon ABD doları arasında bir rakamı ifade etmektedir (Aykın, http://www.mmd.org.tr, 11.12.2009).

Gelirin büyüklüğü bu tür yasa dışı faaliyetlerin finansman sıkıntısı çeken terör örgütleri için ciddi bir gelir kaynağı olarak görülmesine neden olmaktadır.

3.4.2.1. Soygun ve Gasp

Örgütlerin genellikle ilk kuruluş yıllarında kullandıkları yöntemdir. Çünkü bu suçlar fazla maddi gelir getirmemektedir. Sadece küçük ihtiyaçların giderilmesi amaçlanmaktadır. Başlangıç için gerekli paranın bulunması amacıyla kullanılan bir finans kaynağı yoludur. Ancak, büyük finans kuruluşlarının kurduğu güvenlik sistemleri, alınan polisiye tedbirler bu şekilde devamlı ve önemli boyutta bir gelir kaynağı oluşturulmasını engellemektedir.

Türkiye'de THKP/C, THKO gibi terör örgütleri kuruluş aşamalarında bu yöntemi kullanmışlardır. Gerçekleştirdikleri banka soygunları örgüte belirli bir gelir sağladığı gibi aynı zamanda kamuoyu tarafından tanınmalarını sağlamıştır. İran'daki dini rejimden etkilenen bir grup tarafından 1987 yılında Batman'da kurulan İslami Hareket Örgütü (İHÖ) de, faaliyetlerini sürdürebilmek için her yolu kendisine meşru gören bir zihniyete sahipti. Bu nedenle gerçekleştirdiği banka soygunları, otomobil ve eşya hırsızlıklarını gelir temin etme yöntemi olarak kullanmıştır (Alkan, 2004: 290).

3.4.2.2. Haraç Toplama

Haraç, "Bir yerden, bir kimseden zorbalıkla alınan para" (TDK, 1992: 609) olarak tanımlanmaktadır. Terör örgütleri bağlamında ise, özellikle işadamları ve ticari faaliyet

yürüten kişilerden baskı, tehdit ve korkutma yöntemleri kullanılarak örgüt için toplanan para olarak tanımlanabilir.

Örgütlerce haraç toplama, "koruma, zarar vermeme, korkutma, adam kaçırma, bir suçu veya durumu yetkili mercilere bildirme tehdidi şeklindeki metotlarla" (Öztürk, 2000: 2) gerçekleştirilmektedir.

PKK terör örgütü yapmış olduğu 3. Kongresinde, örgüte maddi gelir sağlamak amacıyla "Vergilendirme Kanunu" adı altında almış olduğu kararla, ekonomik faaliyette bulunan kişilerden makbuz karşılığı vergi adı altında para alınmasını kararlaştırmıştır. Örgüt, Avrupa Devletlerinde faaliyet gösteren Türk vatandaşlarından zorla veya tehditle para toplamakta, Irak'tan Türkiye'ye kaçak mal getiren veya sınır ticareti yapan kişilerden "Vergilendirme" adı altında para toplamaktadır (Uyar, 2008: 49).

Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde PKK ve Hizbullah terör örgütü 1995'li yıllara kadar Türk vatandaşlarından zorla çok büyük paralar toplamıştır. Haraç vermek istemeyenlerden bazılarını kaçırmış, bazılarının iş yerlerini bombalamış, kimi iş adamlarına da suikastlar düzenlemişlerdir. Sol terör örgütleri aynı yöntemi büyük şehirlerde kullanmaya çalışmış, ancak güvenlik güçlerinin bilgi birikimi, tecrübesi ve teknolojiyi üst düzeyde kullanabilmesinden dolayı başarılı olamamış/olamamaktadırlar (Alkan, 2004: 91).

3.4.2.3. Fidye

Fidye, "Bir kimsenin esirlikten veya başına gelen herhangi bir beladan kurtulmak için kendisinin veya kendi adına bir başkasının ödemesi gereken para, kurtulmalık olarak ifade edilebilir (Meydan Larousse, 1973: 645). Örgütün gelir kaynaklarından biri de fidyedir. Örgütler, zengin iş adamları veya devlet kademesindeki bürokrat ve tanınmış kişileri kaçırarak kendilerini serbest bırakma karşılığında para istemektedirler.

Dünyada birçok terör örgütü, özellikle işadamlarını kaçırarak karşılığında fidye almış ve finans kaynaklarını geliştirmeye çalışmış/çalışmaktadır. ETA terör örgütü, dünyadaki terör örgütleriyle kıyaslandığında en büyük geliri fidye amaçlı adam

kaçırmalardan sağlamıştır. Örneğin, Katalan işadamı Jesus Serra Santamans Nisan 1980'de kaçırılmış ve 1,5 milyon dolar karşılığında serbest bırakılmıştır. Sanayici Adolfo V. Martin yaklaşık 3 ay bir kaçırılma döneminden sonra 24 Şubat 1990'da 2.8 milyon dolar fidye karşılığında serbest bırakılmıştır (Alkan, 2004: 91).

3.4.2.4. Sahtecilik

Günümüzde baskı teknolojisi, ihtiyaç duyulan her türlü baskı araç, gereç ve malzemesinin gelişmesi ve kolaylıkla bulunabilmesi örgütleri sahtecilikte ileri seviyeye çıkarmıştır(Öztürk, 2000:3). Paranın gerçeğine ulaşılmasındaki en kısa yol sahte para basıp, gerçeği ile değiştirmektir. Özellikle cezaevlerinde belirlenen ve korkutularak veya özendirilerek örgüte katılan uzmanlar aracılığıyla veya yandaş devlet katkılarıyla para sahteciliği yapılarak, alım gücü olan paraya çevrilmektedir. Terör örgütleri paranın yanında diğer bazı belge ve evrakların da sahtesini yapmakta bu sayede gelir elde etmektedir.

Özellikle adam kaçırma amacıyla düzenlenen sahte pasaport veya sahte vizeler yoluyla alınan komisyonlar ve sınırda teslim organizasyonları karşılığı alınan paralarla da kaynak oluşturulmaktadır. Yurt dışına kaçırılan kişilerin iltica işlemleri için her türlü sahte belge düzenlenmektedir. Sahte belge, yeni bir sahte belge düzenlemek şeklinde olabildiği gibi, çalıntı kimlik, pasaport gibi belgeler üzerinde tahrifatlar yapılmak suretiyle de düzenlenmektedir. Sahtecilik önemli bir gelir sağlamaktadır ama piyasadaki sahte para dolaşımından rahatsız olan kitle büyük olduğu için yakalanma riski yüksektir. Bu sebeple sürekli bir gelir olarak düşünülmese de kısa vadeli sıcak para için uygun görülmektedir.

3.4.2.5. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı

Terör örgütleri genişledikçe ve eleman sayısı arttıkça ihtiyaçları da artmakta ve gasp, soygun, haraç, aidat, sahtecilik gibi gelir kaynakları yetersiz kalmaktadır. Bu kaynakların yanında az bir masraf ile çok para kazanmanın yol ve yöntemlerini araştırmaktadırlar. Bu durumda terör örgütleri uyuşturucu taşımacılığı ve satıcılığı ile para kazanma yolunu tercih etmektedirler.

Bu bağlamda terör örgütleri için, geliri yüksek, nakliyesi kolay, alıcısı bol, tedavüldeki değerli para karşılığı takası mümkün, üretimi kolay, pazarlama ağı kolay kurulabilen bir mal olan uyuşturucu maddeler önemli bir gelir kaynağıdır. Örgüt uyuşturucunun üretimi, sevki, satışı ve dağıtımı ile ilgili her safhada faaliyette bulunmaktadır.

Teröristlerle uyuşturucu kaçakçıları arasında sürekli ilişkiler mevcuttur. Bu ilişkiler gerekli imkân ve olanakları sağlamadan direk olarak uyuşturucu kaçakçılığıyla iştigal etmeye kadar varmaktadır. Dolayısıyla bu ilişkiden her iki tarafta yararlanmaktadır. Uyuşturucu kaçakçıları teröristlerin askeri yöntemleri, silah tedarikleri ve gizli örgütlere giriş imkânlarından yararlanmaktadır. Terörist organizasyonlar ise uyuşturucuyu bir gelir kaynağı olarak kullanmakta ve elde edilen kara paranın aklanmasında uyuşturucu kaçakçılarının yöntemleri ve yeteneklerinden azami derecede istifade etmektedir. Uyuşturucu kaçakçıları ise terörist organizasyonlar tarafından kontrol edilen büyük alanlarda onlarla işbirliği yapmaları halinde güvenle hareket edebilmektedir. (http://www.tubim.gov.tr, 10.10.2009)

Uyuşturucu ticaretinin terör örgütlerince önemli bir finansman aracı olarak kullanılması narkoterörizm ve narkoterörist örgütler kavramlarını gündeme getirmiştir. ABD Dışişleri Bakanlığı raporlarına göre, dünyanın en büyük 25 terörist grubunun en az bir düzinesinin dünya çapındaki uyuşturucu ticaretiyle bağları vardır. Bu terörist grupların bazıları, Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC), Kolombiya Birleşik Savunma Grupları (AUC), Ulusal Özgürlük Ordusu (ELN), Parlayan Yol, Filistin İslami Cihat, El-Kaide, Özbekistan İslami Hareketi, Hizbullah, Kürdistan İşçi Partisi (PKK), Bask Vatan ve Özgürlük (ETA) Tamil El-amin Özgürlük Kaplanları ve Abu Sayyaf olarak ifade edilebilir (Thachuk, 2006: 60-61).

Türkiye coğrafi konum olarak uyuşturucu madde kaçakçılığının üretildiği, taşındığı ve pazarlandığı altın hilal bölgesine (Pakistan, Afganistan, İran) komşu bir ülkedir. Avrupa pazarlarına ulaşan uyuşturucu maddelerin %80'nin Türkiye üzerinden intikal ettiği ifade edilmektedir. Bu çerçevede, uyuşturucu maddelerin geçiş güzergâhında faaliyet yürüten terör örgütü PKK mevcut pazardan nasibini fazlasıyla almaktadır. Özellikle Türkiye

üzerinden Balkan rotasını izleyen örgüt, uyuşturucu maddelerin Avrupa pazarlarına ulaşmasına büyük katkı sağlamaktadır (Alkan, 2004: 393).

Uyuşturucu pazarının yıllık 400-500 milyar dolar olduğu değerlendirildiğinde terör örgütlerinin bu gelirden uzak durmalarının mümkün olmayacağı anlaşılabilmekte ve varlıklarını devam ettirebilmek için bu paradan gelir elde ettikleri rahatlıkla ifade edilebilmektedir. Uyuşturucu madde pazarında dönen para yaklaşık olarak ABD'nin bir yıllık savunma harcamasına eştir ve Türkiye'nin bir yıllık gayrisafi milli hâsılasını aşmaktadır. PKK terör örgütünün ayakta kalmasının temel nedeni de bu paralardan elde ettiği gelirlerdir. 1980'lerin başlarından itibaren uyuşturucu kaçakçılığı ile ilgilenen ve önceleri koruma ile işe başlayan PKK, ileriki yıllarda üretimi, taşıma ve ticareti ile de faaliyet göstermiş, Afganistan/Pakistan ile Avrupa arasındaki uyuşturucu güzergâhı üzerindeki örgütlenmesiyle de bu faaliyetleri rahatlıkla yürütebilen tek örgüt haline gelmiştir. 2004-2005 yıllarında sadece Hollanda'da yakalanan PKK uyuşturucusunun miktarı 400 kg'ın üzerindedir. 2005 yılı Europol verilerine göre PKK Avrupa uyuşturucu ticaretinin bir numaralı aktörüdür. BBC ise Avrupa uyuşturucu pazarının % 80'inin Türkiye kökenli olduğunu ve PKK tarafından yönlendirildiğini belirtmektedir (Laçiner, www.usakgundem.com, 25.12.2009).

Bu kapsamda, 1984 yılından 2009 yılına kadar Türkiye'de ulusal güvenlik kuvvetlerince, PKK terör örgütünün yanı sıra, ASALA, TKP/ML ve DHKP/C terör örgütleriyle bağlantılı olduğu tespit edilen toplam 353 uyuşturucu madde kaçakçılığı operasyonunda 794 şahıs yakalanmıştır(www.kom.gov.tr, 28.11.2009).

Bu durum terör örgütleri için uyuşturucu imal ve ticaretinin mali gelir açısından ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir. Terör örgütleri yasa dışı yollardan elde etmiş oldukları bu gelirleri dernek veya vakıf gibi birtakım yasal kuruluşlar vasıtasıyla aklamakta ve örgütün ihtiyaçları için kullanmaktadırlar.

11 Eylül sonrasında terörist organizasyonların finansal kaynaklarının uluslararası alanda yoğun bir inceleme altına alınması ve terörizmi destekleyen ülkelere karşı kınama kampanyası başlatılması neticesinde örgütler kendilerini finanse etmek amacıyla uyuşturucu kaçakçılığına yönelmişlerdir. Ayrıca terörist organizasyonları destekleyen sivil

toplum kuruluşlarının mali yardımlarını kesmesi ve uluslararası alanda terörist organizasyonların mal varlıklarına karşı etkili yasal önlemler alınması da terör örgütlerinin önümüzdeki dönemlerde uyuşturucu kaçakçılığına daha fazla karışması sonucunu da beraberinde getirecektir. (http://www.tubim.gov.tr, 10.10.2009)

3.4.2.6. Yandaş Devlet Yardımı

Tarih boyunca terörizm, bazı devletlerin (iç ve uluslararası siyasetlerinin gereği olarak görülüp) doğrudan veya dolaylı olarak kullandığı ve kullanmakta olduğu bir dış politika aracı olmuştur. Terör örgütlerinin büyümesinde dış desteğin büyük payı bulunmaktadır. Dış desteği olmayan bir terörün faaliyetlerini sürdürmesi ve sadece iç kaynaklarla beslenme, barınma, eğitim, silah vb. ihtiyaçlarını karşılaması zordur (http://www.masak.gov.tr, 15.12.2009).

Terör örgütlerine destek veren ülkeler örgütlere, "sığınma hakkı vererek, dernek, yayın organı gibi yan kuruluşlar açmasına göz yumarak, kamp yerleri tahsis ederek, bu kamplarda eğitim vererek, militanları kamplarında ve kırsal alanda ziyaret edip moral vererek, yaralanan teröristlerin tedavilerini yaptırarak, silah, cephane ve mühimmat yardımı yaparak, teröristlere barınma, giyecek, yiyecek gibi lojistik ihtiyaçlarını temin ederek" (Denker, 1997: 77) destek ve yardımlarda bulunmaktadırlar.

Terör örgütlerinin başarısı büyük oranda dış desteğe bağlıdır. Dış desteği olmayan bir örgütün başarılı olması mümkün değildir (İlhan, 1998:5). Güvenlik kuvvetlerinin mücadeleleri karşısında kendisini geliştirebilmesi ve yenileyebilmesi ve dolayısıyla varlığını sürdürebilmesi için yandaş devletlerden yardım alması şarttır.

3.4.2.7. Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

Göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti birbirine karıştırılan ancak birbirinden farklı iki kavramdır. Göçmen kaçakçılığı ile bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı bir devlete yasa dışı yollarla girişinin temin edilmesi ifade edilirken; insan ticareti ile kuvvet kullanarak veya kullanma tehdidi veya zorlama, kaçırma, hile, aldatma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o

kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması ve fuhşa maruz bırakılması ifade edilmektedir (Uyar, 2008: 51). Kısaca ifade edilecek olursa göçmen kaçakçılığında kişilerin rızası mevcut iken insan ticaretinde bir zorlama veya baskı söz konusudur.

Günümüzde hızla gelişen siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerin ülkelerin birçok alanda büyümelerine olumlu katkısı olduğu gibi, bu büyümenin beraberinde getirdiği ve ülkeleri tehdit eder nitelikte bazı olumsuzlukların da olduğu bilinen bir gerçektir. Özellikle gelişmemiş ve ekonomik yönden zayıf ülke vatandaşlarının, bulundukları ülkelerden, refah ve ekonomik seviyesi yüksek olan ülkelere gitme ve daha iyi şartlarda yaşama arzularından kaynaklanan yasadışı göç hareketleri de bu olumsuzlukların başında gelmektedir. Zira yenidünya düzeninin ortaya çıkması ve küreselleşmenin beraberinde getirdiği bu illegal göç hareketleri, gerek sosyal düzenin korunması gerekse uluslar arası güvenliğin sağlanması noktasında ülkeler için büyük tehlike oluşturmaktadır (http://www.kom.gov.tr, 28.11.2009).

Çünkü insanların sosyal, kültürel, ekonomik nedenlerle veya siyasal kaygılarla yaşam şartları daha iyi olan diğer devletlere doğru olan hareketliliği her geçen gün daha da artmaktadır. Bu durum özellikle göç alan devletler için olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Refah seviyesi nispeten yüksek olan Avrupa devletleri göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti için potansiyel bir ülke konumunda bulunmaktadır.

Türkiye ise, gerek coğrafi konumundan ötürü gerekse doğusunda bulunan birçok ülkeye nazaran özellikle ekonomik ve sosyal yönden son yıllarda gösterdiği gelişmelerden dolayı bu hareketlenmelerden olumsuz yönde en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Zira Türkiye'de meydana gelen göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin bir boyutu, Türkiye üzerinden diğer Avrupa ülkelerine gerçekleştirilen transit göç hareketlerini kapsarken, diğer boyutu da, doğrudan Türkiye'ye gelen göç hareketlerini içermektedir. Ayrıca, Türk vatandaşlarının da konu olduğu bu illegal hareketlenmelerde, Türkiye'nin özellikle göçmen kaçakçılığı suçlarında "kaynak, transit ve hedef" ülke konumda bulunduğu bilinen bir gerçektir (http://www.kom.gov.tr, 28.11.2009).

Terör örgütleri işçi simsarlığı diye tabir edilen yasadışı insan kaçakçılığı sayesinde; deşifre olmuş militanlarını başka devletlere faaliyet göstermek üzere götürmekte, aynı zamanda ekonomik ve diğer sebeplerle Avrupa Devletlerine göç etmek isteyen şahısları da para karşılığı götürerek örgüte gelir sağlamaktadırlar (AKSİN, 2004: 31).

Günümüzde "modern kölelik" olarak da bilinen ve artık dünyanın en kirli suçlarından biri olarak nitelendirilen insan ticareti, günümüzde suç örgütlerince tercih edilen suç türleri arasında yer almaktadır. İnsan ticareti suç faaliyetleri; ülkelerin ekonomik ve sosyal yönünü olumsuz etkilediği gibi insan hakları ihlalleri ile siyasi ve ahlaki yapısını da tehdit eder boyuta gelmiştir. İnsan ticareti suçuna, genç ya da yetişkin kadın veya erkekler konu olabilmektedir. Ancak Türkiye'de meydana gelen insan ticareti suç faaliyetlerinin, çoğunlukla zorla fuhuş yaptırmaya ve zorla çalıştırmaya maruz kalan kadın veya kızların konu olduğu görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ULUSLARARASI VE BÖLGESEL ANTLAŞMALARDA TERÖRİZM

4.1. Genel Olarak

11 Eylül saldırılarına kadar terör olayları her devletin kendi sorunu olarak algılanmıştır. Devletlerin kendisine komşu olan veya kilometrelerce uzakta olan bir devlette meydana gelen terör olaylarının kendilerini de yakından etkiyeceğinin farkına varmaları uzun zaman almıştır. Çünkü bu zamana kadar terör olayları terör gruplarının içinde bulundukları devletleri, en geniş kapsamda da yakın komşularını etkilemiştir. Bu nedenle terörizm devletler tarafından 21. yüzyıla kadar uluslararası bir sorun olarak görülmemiştir. Terörün sınır aşan bir hal alması halinde uluslararası terörizm ile karşı karşıya kalınmaktadır. Ancak son dönemde 'uluslararası terörizm' kavramı daha çok birden fazla ülkeyi hedef alan veya birden fazla ülkede aynı anda bibirine yakın eylemlerde bulunan terörizmi anlatmak için kullanılmaktadır.

Batı dünyasının 11 Eylül terör saldırıları ile vurulabilirliğini anlaması, küresel terörün yükselişinin kilometre taşı olmuştur. Uluslararası toplum, küçük ya da büyük, kuvvetli ya da zayıf, zengin ya da fakir devlet ayırımı yapmayan küresel terörle herhangi bir yer ve zamanda karşılaşabileceğini görmüştür (Öztürk, 2005: 1-2).

11 Eylül saldırısı devletlerin kendi toprakları içerisinde bulunmayan guruplar tarafından da saldırıya maruz kalabileceğinin bir örneği olarak tarih sayfasında yerini almıştır. Bu konum itibariyle terörizm günümüzde bütün dünyayı ekonomik, siyasi, kültürel ve psikolojik açılardan etkileyen en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. 11 Eylül terör saldırılarından sonra ABD'nin Afganistan ve Irak'a askeri müdahalede bulunması, İsrail-Filistin sorununun halen çözülememiş olması gibi nedenlerden dolayı önümüzdeki günlerde de bütün dünyanın güvenliğini derinden etkilemeye devam edecektir (Alkan, 2004: 290).

7 Temmuz 2005 tarihinde G-8 toplantısı sırasında Londra'yı hedef alan terör eylemi, uluslararası teröre karşı yürütülen mücadelede gelinen noktayı belirlemek için önemlidir. Gerek ABD'nin bir numaralı müttefiki, gerekse Avrupa'nın en önemli başkentlerinden biri olan, uluslararası finans açısından çok önemli Londra'yı kalbinden vuran saldırılar dikkatleri yeniden uluslar arası terör örgütleri üzerinde toplamıştır (Aras, www.radikal.com.tr, 03.01.2010).

Terörü algılamada birtakım farklılıklar görülmektedir. Bunlardan birincisi Terörizmin Batı'yı veya Batılı devletleri hedef aldığı görüşü, ikincisi ise; Terörün devletler tarafından desteklendiği görüşüdür.

Aralarında Paul Wilkinson, Walter Laqueur ve Yonah Alexander'ın da bulunduğu uzmanların öncülüğünü ettiği yaklaşım, terörizm eylemlerinin temel olarak Batı'yı, Batılı demokrasileri hedef aldığı görüşündedir. Bu eylemler üçüncü dünya ülkelerinden, Ortadoğu'dan ve de Sovyet temelli bir "terör ağı"ndan kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda Batılı devletler, kendilerine yönelik terörist saldırılara "karşılık veren" ya da "misilleme"de bulunan, bunu da bir meşruiyet zeminine oturtan taraflar olurlar (Güzel, 2002: 13).

11 Eylül'den Londra saldırılarına kadar geçen zaman içerisinde terörün değişen niteliği ve farklılaşan tehdidine uygun önlemlerin alındığı söylenemez. Terörün tercih kriteri Amerika ve müttefikleri olarak şüphe bırakmayacak kadar belirginleşmiştir. 11 Eylül sonrası teröre karşı savaş sloganı ile hareket eden Amerikan yönetimi ikili bir dünya görüşünü yaygınlaştırmaktadır. Yeni bölünme terörü destekleyen devletler ve ulus-ötesi unsurlar ve teröre karşı savaşan ülkeler ve kurumlar arasında oluşmaktadır. Buna karşı terörün tercih kriteri Amerika ve müttefikleri olarak belirginleşmektedir. Londra saldırıları ise bu sürecin bir parçasıdır. Bu durumda barışa giden yol her zamankinden daha zor bir hedef olarak görünmektedir (Aras, www.radikal.com.tr, 03.01.2010).

11 Eylül saldırıları ve arkasından Madrid ve Londra'da gerçekleşen terör eylemleri bu tür kaygıların artmasında ve bu görüşün desteklenmesinde yardımcı rol oynamıştır. Birtakım devletler bu yaklaşımı kendi politikaları için meşruiyet dayanağı olarak kullanmışlardır.

Örneğin, 11 Eylül saldırıları ile buna karşılık oluşan yıkıcı ABD politikasının meşruiyet dayanağı oluşturma çabaları arasındaki ilişki, "devlete karşı terör" yaklaşımının uygulama alanı bulduğunu göstermektedir. Devlete karşı yapılan 11 Eylül saldırıları, ABD'nin Afganistan'a müdahalesi ve ardından tehdit olarak algıladığını iddia ettiği Irak'a saldırmasının meşru bir zemine oturtulması için kullanılmış, ABD'nin Soğuk Savaş döneminin "öteki"si konumunda olan Sovyetlerin yerine, radikal İslam terörünü koymasını sağlamıştır (Yalçıner, 2006: 102-103).

Birleşmiş Milletler (BM) Antlaşması'nın 2. maddesinin 4. fıkrasında üye devletlerin, uluslararası ilişkilerde, birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına saygı gösterecekleri öngörülmüştür (Gündüz, 1987: 28-29). Bu hükümleri, özellikle devlet destekli uluslararası terörizm açısından görmek gerekir. Bu hükümlere göre, BM'ye üye devletler, bir devletin toprak bütünlüğünü ve siyasal bağımsızlığını hedef alan oluşumlara, hiçbir şekilde müzahir olmamak yükümlülüğü altındadırlar. Çünkü bir devletin, bir başka devletin egemenliğini, ülke bütünlüğünü, siyasal bağımsızlığını hedef alan silahlı terör örgütlerine doğrudan veya dolaylı olarak destek vermesi, uluslararası hukuk ve uluslararası ilişkiler açısından, o devlete yapılmış bir saldırı sayılmaktadır. Hatta, günümüzde, hedef devletin yaşamsal çıkarları açısından ağır sonuçlar doğurabilecek silahlı bir saldırı ihtimali karşısında bile, bir devletin kendini savunma amacıyla kuvvet kullanabileceği kabul edilmektedir (Schachter, 1984: 1624-1638).

ABD'nin özellikle 11 Eylül sonrası izlediği dış politikanın temel parametrelerinden biri de, Samuel P. Huntington'un "Medeniyetler Çatışması" tezinin uzantısı olan "mağduriyete dayalı meşruluk" tur. Bu bağlamda, radikal İslamcılar Batı düşmanıdır ve Batı'nın temsil ettiği değerlerin en büyük sembolü olan ABD'ye saldırmışlardır. Dolayısıyla ABD bu saldırılar karşısında "mağdur" durumdadır ve teröristleri cezalandırmak ve dünyayı terör tehdidinden kurtarmak için Afganistan'a yapmış olduğu müdahale "meşru"dur (Yalçıner, 2006: 104).

Yapılan terör eylemlerinin sadece Batı'lı devletlerle sınırlı kalmaması dünyanın çeşitli yerlerinde benzer terör eylemlerinin gerçekleşmesi göz önüne alındığında eylemlerin sadece Batı'yı hedef almadığı, durumun uluslar arası bir tehdit boyutunda

cereyan ettiği görülmektedir. Yapılan eylemlere karşı devletlerin vermiş olduğu tepkiler ise, ikinci görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Genel hatlarıyla Batı'nın ve özellikle ABD'nin resmi ideolojisine yakın duran ve "Batı'nın terör mağduriyeti" olarak da adlandırabileceğimiz yaklaşım, uluslararası hukukun ve koruyucusu kuruluşların işlevselliğinin tartışıldığı son dönemde, "uluslar arası terörizm" olgusunu anlamlandırmada tek taraflı ve Batıcı bir görünüşe sahiptir. Fransız teorisyen Jean Baudrillard, Batı'nın insan haklarını farklı olana karşı "ya bizim değerlerimizi paylaşırsınız ya da…" sözüyle silah olarak kullandığına ve bunun demokrasinin tehdit ve şantajla uygulanması demek olduğuna dikkat çekmekte, artık söz konusu olanın cephe ve sınırların olmadığı ve devletler, düzenler, ideolojiler arasında değil insan türünün kendi kendisiyle olan bir dördüncü dünya savaşı olduğunu belirtmektedir (Güzel, 2002: 370-371).

Küreselleşme sürecinin kendisini yok edecek şartları da beraberinde getirdiğine değinen Baudrillard, terörizmi anti-Amerkanizm kökenli gösterenlerin yanıldığını ve yaşananların kapitalizme ya da baskıya başkaldıran İslami tepki ile açıklanamayacağını, temelinde Batı'nın tehdide dayalı güdümlü demokrasisinin olduğu bir terörizm olgusunun söz konusu olduğunu vurgulamıştır (Kellner, www.ubishops.ca, 10.01.2010).

11 Eylül saldırıları yukarıda belirtilen yaklaşımlardan "Batı'ya karşı terör" kavramını savunanlar tarafından tezleri açısından destek olarak görüldüğü gibi, 2003'te ABD'nin Irak'ı işgali ve bu işgalin daha sonra açıkça kanıtlanan ve dönemin ABD Dışişleri Bakanı tarafından da itiraf edilen gayri meşruluğu da, terörü devletlerin ve özellikle de ABD gibi güçlerin uyguladığını savunan yaklaşımın tezlerini desteklemektedir. Irak'ın işgali, şiddetin ve savaşın önüne geçmek amacıyla hazırlanan ve hukuki temelleri olan uluslar arası anlaşmalara taraf bir devletin, tüm uluslararası hukuk normlarını ve kuruluşlarını yok sayarak, daha sonra asılsız olduğu anlaşılan iddialarla bağımsız bir ülkenin ve bu ülkenin insanlarının varlığına kastetmesi anlamına gelen bir olaydır ve siyasal şiddetin devlet eliyle kullanımının geldiği boyutları göstermesi açısından dikkat çekicidir (Yalçıner, 2006: 109).

Aysan (www.radikal.com.tr, 05.01.2010), Türkiye'nin yıllardır dünyaya anlatmak istediği gerçekçi görüşü; "Uluslararası terör, büyük ve acımasız boyutlara ulaşmıştır. Korkunç terör eylemlerinin büyük insani ve ekonomik zararları, ekonomik kalkınma çabalarını önleyecek boyutlara ulaşmıştır. Terör örgütlerinin ulaştığı bu korkunç boyutlar, dünya devletlerinin, bu konudaki yanlış davranışları yüzünden gittikçe güçlenmektedir. Büyük finans ve örgüt gücüne ulaşan terörün, kökünün kazınabilmesi için, terörle savaş, tüm dünya devletlerinin desteğini kazanmalıdır. Oysa, zamanımızda, bazı devletler, terör eylemlerine açıktan destek vermekte, bazı devletler de eylemlere para ve silah desteği sağlamaktadırlar. Bazı ülkeler, bu tür somut destekler vermeseler de, haklı gerekçelere dayandıklarını öne sürerek, bazı terör eylemlerini desteklemektedirler. Haklı gördükleri bu gerekçelere dayanan bu ülkeler, terörle boğuşan ülkelere uluslararası destek vermedikleri gibi, terör eylemlerinden çoğunu, 'kurtuluş hareketleri', 'bağımsızlık savaşları', 'totaliter siyasal rejimlere direniş hareketleri' sayarak, haklı göstermeye çalışmışlardır. Bu nedenlerle, uluslararası terörle etkili biçimde savaşabilmek için, en başta, bu devlet desteklerinin ortadan kaldırılması zorunludur" şeklinde özetlemektedir.

Türkiye uzun yıllar teröre karşı aktif olarak mücadele vermiş bir devlet olarak terör kavramıyla yeni tanışmış olan devletler için iyi bir tecrübe kaynağı durumundadır. Yukarıda sayılan gelişmeler devletleri uluslararası teröre karşı birlikte hareket etmeye zorlamaktadır. Çünkü günümüzde terör sınırları aşmış ve alınan tedbirlerin önüne geçmiş durumda bulunmaktadır. Uluslararası boyutlara ulaşmış bir durumla devletlerin kendi çabaları ile başaçıkabilmeleri mümkün görünmemektedir.

4.2. Uluslararası Sözleşmelerde Terörizm

II. Dünya savaşı öncesinde, terörizmle ilgili olarak yapılan çeşitli sözleşmeler vardır. Bunların en eskisi Mexico City'de 28 ocak 1902 tarihinde imzalan "Suçluların İadesi ve Anarşizme Karşı Koruma Sözleşmesi"dir. Bundan sonra, Buenos Aires'te 29 Şubat 1920 tarihinde imzalanan "Poli Sözleşmesi", 10 Ağustos 1935 tarihli "İstenmeye Yabancılara Karşı Ortak Koruma ile İlgili Anlaşma" yapılmıştır. Bu anlaşma ve sözleşmelerden hiçbirinde terörizmin tanımına rastlanmamaktadır (Döner, www.e-akademi.org, 13.01.2010).

Terörizm, Milletler Cemiyeti döneminde de gündemde olmuştur. Bu dönemde yapılan "Uluslararası Ceza Mahkemesi Oluşturulmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi"nde de terörizmin tanımı yer verilmemiştir. Bu döneminde yapılan 16 Kasım 1937 tarihinde imzalanan "Terörizmin Önlenmesine ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme", ise, terörizmle mücadele konusunda terörün niteliklerine ilişkin hükümlerin yer aldığı, bu tarihe kadar yapılan ilk sözleşmedir. Bu sözleşme, 24 devlet tarafından imzalanmış, ancak yalnızca bir devlet tarafından onaylandığı için yürürlüğe girme imkânı olamamıştır (Döner, www.e-akademi.org, 13.01.2010).

"Terörün Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 8. Maddesine göre, "teröristi ya iade et veya cezalandır" ilkesi benimsenmiştir. Böylece terör ile siyasal suç kavramında anlaşamama durumunda suçluların cezasız kalmaları önlenmiş olmaktadır. Sözleşme, terör ile ilgili bilgilerin tek merkezde toplanmasına da olanak sağlamaktadır. Ancak, yürürlüğe girememesine rağmen terör olayının Cemiyette bu denli ciddiyetle ele alınması önem taşımış ve daha sonra BM tarafından da ele alınmasının öncüsü olmuştur (Gündüz, 1994: 52).

1945 tarihli BM Antlaşması'nın, özellikle devlet destekli uluslararası terörizm açısından değerlendirilmesi gereken bazı hükümleri vardır. Antlaşmanın 1.maddesi/1.bendine göre: BM'in amaçları; "*uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla, barı*şın uğrayacağı *tehditleri önlemek, saldırganlık ve öteki barış bozucu eylemleri bastırmak üzere etkin toplu önlemler almak ve barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmak*" olarak belirtilmektedir. BM Antlaşması'nın 2. maddesi/4. bendi gereğince: "*Tüm üye ülkelerin, uluslar arası ilişkilerde, birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına saygı göstermeleri ve onlara karşı kuvvet kullanmaktan kaçınmaları* " öngörülmüştür (www.tbmm.gov.tr, 07.01.2010).

II. Dünya Savaşı sonrası içerisinde terörizmle ilgili BM tarafından bazı hükümler içeren sözleşmeler yapılmıştır. 1970'li yıllarda uçak kaçırma eylemlerinde artma görülmesi üzerine bu konu ile ilgili bazı sözleşmeler imzalanmıştır. Bu sözleşmelerde daha ziyade sivil havacılığın güvenliğinin sağlanması ve uçak kaçırma eylemlerine yönelik tedbirler göze çarpmaktadır. 14 Eylül 1963'de Tokyo'da imzalanan "Uçaklarda İşlenen Suçlar ve

Diğer Bazı Eylemlere ilişkin Sözleşme", 16 Aralık 1970'de Le Haye'de imzalanan "Uçakların Kanundışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında Sözleşme", 23 Eylül 1971 tarihinde Montreal'da imzalanan "Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerinin Önlenmesine İlişkin Sözleşmesi" bu sözleşmelerdendir. Bu sözleşmelerin hiç birinde terörizmle ilgili genel bir tanımlama yapılmamıştır.

Diplomatlara karşı yapılan saldırıların ardından 14 Aralık 1973 tarihinde New York'ta imzalanan "Diplomatik görevliler dâhil uluslararası alanda korunan kişilere karşı işlenen suçların önlenmesi ve cezalandırılması hakkında sözleşme" ve 17 Aralık 1979 tarihinde New York'ta imzalanan "Rehin almalara karşı uluslararası sözleşme" bu saldırıları önlemek amacıyla yürürlüğe girmiştir.

Roma'da 10 Mart 1988 tarihinde "Güvenli deniz taşımacılığında yasaya aykırı eylemlerin ortadan kaldırılması hakkında sözleşme" ve 1 Mart 1991 tarihinde "Kıta sahanlığı üzerine yerleştirilmiş sabit platformların güvenliğine karşı hukuk dışı eylemlerin kaldırılması hakkında protokol" sözleşmeleri imzalanmıştır.

Yapılan bu sözleşmelerden sonra 1 Mart 1991 tarihinde Montreal'de "Arama amaçlı plastik patlayıcıların markalanması hakkında sözleşme" imzalanmış, 9 Aralık 1994 tarihinde "Uluslararası Terörizmi Ortadan Kaldırmak İçin Alınacak Önlemler" başlıklı bir bildirge yayınlanmıştır. 15 Aralık 1997 tarihinde ise "Terörist Bombalamaların Önlenmesine Dair Sözleşme" imzalanmıştır.

Yukarıda verilen sözleşmelerin Terörün finansmanı ile ilgili kapsamlı bir düzenleme yapmamış olması bu alandaki boşluğu beraberinde getirmiştir. Bu durumu telafi etmek ve terörün finansmanını engellemek amacıyla Fransa önderliğinde yapılan çalışmalar neticesinde, 9 Aralık 1999 tarihinde Birleşmiş Milletler nezdinde, "Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme" hazırlanmış ve 10 Ocak 2000 tarihinde Devletlerin imzasına açılmıştır. Türkiye dâhil birçok devletin sözleşmeyi onaylaması ile sözleşme yürürlüğe girmiştir (www.masak.gov.tr, 11.01.2010).

Sözleşme, Taraf devletlerde terörün finansmanının engellenmesini, teröre mali destek sağlamanın ağır şekilde cezalandırılmasını ve bu konuda devletlerin işbirliği

yapmasını kararlaştırmakta ve mali desteğin doğrudan olabileceği gibi dolaylı olarak ta yapılabileceğini vurgulamaktadır.

Birleşmiş Milletler çerçevesinde terör eyleminin tanımı "savaş suçlarının barış zamanına karşılık gelen hali" biçiminde yapılmış ve 1999 yılındaki BM Genel Kurul kararına göre terör, "özel kişilere, grup ya da halkın tamamına siyasi, felsefi, ideolojik, ırkçı, etnik, dini ya da başka sebeplerle her türlü yasa dışı baskı vasıtasıyla dehşet ortamı yaratmayı tahrik eden tüm cezai eylemler" şeklinde açıklanmıştır (Dedeoğlu, 2003: 442).

Birleşmiş Milletler, hukuk işleri ile ilgilenen Altıncı Komite ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1996'da kabul ettiği 52/210 sayılı Karar'ı ile kurulan Ad Hoc Komite aracılığı ile Uluslararası Terörizm Kapsayıcı Sözleşmesi (Conprehensive Convention on International Terrorism) hazırlanması çalışmalarını sürdürmektedir. Aslında bu alandaki çabalar 1994 yılında alınan 49/60 sayılı Genel Kurul Kararı'na ekli Deklarasyon ile başlamaktadır. Bu deklarasyon ile BM üye devletlerine konunun tüm yönlerini içeren kapsamlı bir hukuki çerçeve oluşturmak amacı ile terörizmin önlenmesi ve ortaya çıkmasının engellenmesine yönelik uluslararası hukuk hükümlerinin kapsamının acilen gözden geçirilmesi çağrısı yapılmıştı. Bu çabalar kısmen sonuç vermiş ve yukarıda değinildiği üzere 1997 Terörist Bombalamaların Önlenmesine Dair Sözleşme ile 1999 Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Sözleşme kabul edilmiştir. Ne var ki öncekilere ek olarak kabul edilen bu spesifik terörist eylemleri ele alan anlaşmaların dışında genel ve kapsayıcı bir anlaşma henüz yapılamamıştır (Kaya, www.usak.org.tr, 15.01.2010).

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terör saldırısından sonra ise BM Güvenlik Konseyi 28 Eylül 2001 gün ve 1373 Sayılı kararı almıştır. Bu kararda 11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen terörist saldırılar kesin olarak kınanmış, terörist eylemleri önlemek ve bastırmak için devletleri alınan uluslar arası kararları uygulamaya ve birlikte hareket etmeye çağırmıştır. Her türlü terörist eylemlerin finanse edilmesine yönelik tedbirler alınmasını ve devletlerin kendi ülkesinde, bir başka devletin topraklarındaki terörist faaliyetleri organize etmek ve yardımcı olmaktan kaçınmalarını istemiştir. Ayrıca terör örgütlerine silah ve eleman temini sağlayanlarla mücadele etmeleri ve örgütlerin

finansal kaynaklarını kontrol etme ve dondurmaları ve terörle ilgili her konuda bilgi paylaşımında bulunmaları konularında çağrıda bulunmaktadır.

Gerek BM Genel Kurulu, gerekse BM Güvenlik Konseyi, çeşitli zamanlarda terörle mücadele konusunu ele almışlar ve tavsiye mahiyetinde kararları uluslararası topluma açıklamışlardır. BM Güvenlik Konseyi ilk defa Taliban ve Usama Bin Ladin'in Afganistan'daki faaliyeti bağlamında durumu değerlendirmiş ve BM üyesi devletleri bağlayıcı nitelikte önlemler almıştır. Ardından, daha somut ve bağlayıcı önlemler, 28 Eylül 2001 tarihli ve 1373 sayılı kararla uluslararası topluma açıklanmıştır. Bu süreçte kurulmuş olan BM Güvenlik Konseyi Terörle Mücadele Komitesi (CTC)'nin, BM Güvenlik Konseyi'ne bağlı olarak, öncelikle şu hususları yerine getirmesi öngörülmüştür: Örnek kanunların hazırlanması dahil, terörle mücadele konusundaki en iyi uygulamaları saptamak ve özendirmek; değişik kaynaklarda bulunabilecek yardım yeteneklerinden yararlanma olasılıklarını araştırmak ve benzer yardım programları arasında sinerji yaratmak suretiyle; devletler, uluslararası, bölgesel ve alt bölgesel kuruluşlarla işbirliği olanaklarını araştırmak ve geliştirmek (Yalçıner, 2006: 111).

4.3. Bölgesel Kuruluş Kararlarında Terörizm

4.3.1. Avrupa Konseyi Kararlarında Terörizm

Avrupa Konseyi, kararları ile teröre karşı uluslararası önlemler alan etkin bir bölgesel kuruluştur. Avrupa Konseyi Danışma Meclisinin, 1973'de aldığı 703 sayılı kararıyla uluslararası terörün bir suç olduğunu belirtmiş ve "teröriste ya ceza ver, ya da iade et" kuralı desteklenmiştir (www.egm.gov.tr, 16.01.2010).

27 Ocak 1977 tarihinde "Terörün Önlenmesi Hakkında Avrupa Sözleşmesi"de kapsamlı ve tek bir metin oluşturularak imzalanmış ve 1978'de yürürlüğe girmiştir. Strasbourg'da Avrupa Konseyi üyesi 20 ülkenin taraf olduğu bir sözleşmedir. Terörizmle mücadele amacıyla yapılmış uluslar arası sözleşmelerden en anlamlısı olarak kabul edilmektedir. Bu sözleşme, o tarihe kadar terörizmle mücadele amacıyla ortaya çıkarılan uluslararası sözleşmeler arasında, doğrudan doğruya terörizmle ilgili ilk sözleşme niteliğindedir. Çünkü bu Sözleşme'nin 1. ve 2. maddeleri, belirli terörist eylemlerin

listesini vermektedir. Sözleşme'nin diğer bir önemli özelliği ise, tanımı yapılmış olan terörist eylemlerin siyasal suç kabul edilerek, suçluların iadesi konusunda istisna teşkil etmeyeceğini açıkça belirtmesidir (Beşe, 2002: 37). Sözleşme, 15 Temmuz 2003 tarihinde imzalanan ve 13 Ocak 2005 tarihinde TBMM'nce onaylanan tadil protokolü ile son halini almıştır.

Ayrıca, Bakanlar Komitesi'nin 15.01.1982 tarih, 1 sayılı tavsiye kararı ile terör fiillerinin kovuşturulması ve cezalandırılması ile ilgili tavsiye kararı; 28.04.1982 tarih ve 941 sayılı tavsiye kararı; Avrupa Konseyi İstişari Asamblesi'nin 1984'de benimsediği "Avrupa'da Terörizme Karşı Demokrasinin Savunulması" konusundaki 1982 sayılı kararı; 1984'de Madrid'te toplanan Adalet Bakanları 14. Konferansında ele alınan "Terörizm ve Uluslararası Organize Suçlara Karşı Mücadele İşbirliği"ne ilişkin 4 nolu karar önem taşımaktadır(www.egm.gov.tr, 16.01.2010). 2001 yılına kadar geçen süreçte Uluslararası Teröre Avrupa'nın Karşılığı konusundaki 1024 (1986) sayılı Tavsiye Kararı ve 863 (1986) sayılı Karar, Terörün Bastırılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin güçlendirilmesine dair 1170 (1991) sayılı Tavsiye Kararı, Avrupa'da Uluslararası Terörle Mücadeleye dair 1199 (1992) sayılı Tavsiye Kararı, Avrupa'da Demokratik Rejimlerin güçlendirilmesi ve Terörle Mücadelede işbirliği konulu bir Parlamenter Konferansı düzenlenmesine dair 1132 (1997) sayılı Tavsiye Kararı, Avrupa Demokrasilerinin Teröre Karşı Durmasına dair 1426 (1999) sayılı Tavsiye Kararı ve Order 555 (1999) sayılı Talimat alınan kararlar arasındadır (www.coe.int, 15.01.2010).

Ayrıca Parlamenter Meclisi tarafından 2001 yılından sonra; Demokrasilerin Teröre Karşı Durmalarına dair 1534 (2001) sayılı Tavsiye Kararı ve 1258 (2001) sayılı Karar, Terörle Mücadele ve İnsan Haklarına Saygı konulu 1550 (2002) sayılı Tavsiye Kararı ve 1271 (2002) sayılı Karar, Hava Taşımacılığı ve Terör: güvenliğin sağlanması konulu 1549 (2002) sayılı Tavsiye Kararı, Terör Amaçlı Fonların Etkisiz Hale Getirilmesi için Yoğun İşbirliği İhtiyacına dair 1584 (2002) sayılı Tavsiye Kararı, Terör: demokrasiler için bir tehdit konulu 1644 (2004) sayılı Tavsiye Kararı, Bioterör: halk sağlığı için ciddi bir tehdit konulu 1367 (2004) sayılı Karar, Avrupa Konseyi üyesi ülkelerde terörün meydan okumasına dair 1400 (2004) sayılı Karar, Avrupa Konseyi üyesi ülkelerde terörün meydan okumasına dair 1677 (2004) sayılı Tavsiye Kararı, Kültür vasıtasıyla terörle mücadeleye

dair 1687 (2004) sayılı Tavsiye Kararı, Medya ve Terör konulu 1704 (2005) sayılı Tavsiye Kararı alınmıştır (www.coe.int, 15.01.2010).

Bununla birlikte Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 2001 yılında "Uluslar arası Terörle Mücadele Beyannamesi", 2005 yılında "İfade Hürriyeti ve Terörle Mücadele Alanında Basın Haberleri Beyannamesi" gibi beyannameler hazırlanmıştır (www.coe.int, 15.01.2010).

16 Mayıs 2005 tarihinde Varşova'da yapılan Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanları III. Zirve Toplantısında "Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi" imzaya açılmıştır. Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi 19 Ocak 2006 tarihinde Türkiye tarafından imzalanmıştır. Sözleşme, terörizmin önlenmesi için gerekli uluslararası işbirliğini daha etkin kılmak üzere hazırlanmış ve konu ile ilgili hukuki düzenlemeler bütünleyici ve mevcut hukuki düzenlemelerle uyumlu bir belge niteliğindedir. Sözleşmeyle, terör eylemlerini işlemeye tahrik etmek, terör amaçlı gruplara adam toplamak üzere bu gruplara katılmayı teşvik etmek ve terör eylemlerini işlemek üzere eğitim vermek gibi üç ayrı fiil suç haline getirilmektedir (www2.tbmm.gov.tr, 25.01.2010).

Sözleşmenin temel amaçlarından biri de, terör eyleminin "haklı" gösterilmesini önlemektir. Bu nedenle, politik, felsefi, idelojik, etnik, dini veya herhangi başka bir gerekçe göstererek, işlenmiş olan bir terör suçunun "haklı nedenlere dayandığının" ifade edilmesi, yasaklanmaktadır. Böyle, "onaylayıcı bir yaklaşımın", terör suçu gibi ağır bir suçun, kovuşturulması ve cezalandırılması açısından manevi bir engel oluşturabileceği düşünülmüştür. Sözleşmede yer alan kararlarda dikkat çeken nokta, kendisinde cebir ve şiddet ifadesi bulunmasa dahi "işlenmiş bulunan bir terör suçunun haklı nedenlere dayandığını açıklayan" ifadelerin ve "bir terör suçu işlenmesi için yapılan aleni çağrıların" suç haline getirilmesidir (Yenisey, www.hukukturk.com, 24.01.2010).

4.3.2. Avrupa Birliği Kararlarında Terörizm

Avrupa Birliği'nin (AB) 11 Eylül olayları meydana gelene kadar terörle mücadelede ortak bir mücadele amacıyla ciddi anlamda örgütsel ve ortak bir politikası

yoktur. Bunun nedenlerinden birisi devletlerin kendi halklarına yönelik olarak meydana gelecek herhangi bir saldırıda kendi güvenliğini sağlamayı iç güvenlik meselesi olarak algılamalarıdır. Diğeri ise, her devletin kendine göre bir terör algılamasının bulunmasıdır. Bu algılama devletleri terörü bir iç güvenlik sorunu halinde görmelerine neden olmuştur.

İç güvenlik alanında "devletin egemenlik yetkisi" terörizmle mücadele dâhil olmak üzere ön planda yer almaktadır. Özellikle Avrupa Savunma Topluluğu girişiminin de başarısızlıkla sonuçlanması ve siyasal birlik hedeflerinin ertelenmesi Avrupa entegrasyonunu ekonomik ve endüstriyel sektörler üzerine yoğunlaştırmıştır (Bozkurt, Köktaş ve Özcan, 2004: 10). Terörizm ise ülkelerin bir iç sorunu olarak görüldüğünden dolayı, terörizme karşı politik yaklaşımlar ve mücadele de ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

Ancak 1972 Münih olimpiyatlarında meydana gelen terörist saldırılar ve ardından Ortadoğu kökenli terör grupları tarafından Avrupa kıtası üzerinde eylemler gerçekleştirilmesi, uluslararası terörizm sorununun Avrupa'ya taşındığının göstergesi olmuş ve tehlikenin boyutuna dikkat çekmiştir (Laçiner, Özcan ve Bal, 2004: 210).

Bunun üzerine AT ülkeleri arasında 1976 yılından itibaren Topluluk hukuku dışında ancak hükümetler arası işbirliği şeklinde gelişen ve üye ülkeler arasında iç güvenlik alanında işbirliğini başlatan TREVI grupları başlamıştır. TREVI grubunun asıl görevi terörizm ve iç güvenlik olmasına rağmen; 1985'den itibaren faaliyet alanı, yasadışı göç ve organize suçu kapsayacak şekilde genişlemiştir. TREVI grupları üye ülkelerin adalet ve içişleri bakanlarının ve kamu yetkililerinin bir araya geldiği bir forumdur ve temel olarak terörizmle mücadele konusunda bilgi alışverişi ve işbirliği yapmak üzere inşa edilmiştir. Daha sonra organize suç, yasadışı göç, polis eğitimi gibi konularda da grupların oluşturulduğu TREVI oluşumunda, TREVI 1 grubu terörizmle mücadele grubu olarak ön plana çıkmıştır (Beşe, 2002: 71-72). TREVI oluşumu, Maastricht Antlaşması ile Polis İşbirliği Grubu'nun oluşturulmasından sonra kademeli olarak ortadan kalkmıştır.

7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan ve Kasım 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile Avrupa Topluluğu, kendi içerisinde bir yenilenme yaşayarak devletlerarasındaki etkileşim ve paylaşımı artıran Avrupa Birliği adını almıştır.

Bu gelişmelerin ardından 1995 yılındaki Madrid Zirvesi Sonuç Bildirgesi'nde yayınlanan La Gomera Deklarasyonu, Maastricht'ten sonra atılan önemli bir adım olmuştur. Deklarasyon, terörizmin hareket alanındaki değişiklere işaret etmektedir. Deklarasyona göre terörizm; fundementalist eylemlerin sonucunda faaliyetlerini hızlandırmış, sınır ötesi düzlemde faaliyet göstermekte, organize suçların yöntemlerini kullanmakta ve farklı üye devletlerde yasal yollardan avantajlar elde etmeye çalışmaktadır. Bu yüzden terörizmle artık yalnız başına mücadele edilemez, işbirliğine ihtiyaç vardır. Deklarasyon, AB bünyesinde, ilk defa terörizmin uluslar arası boyutta ele alındığını ve üye devletler için yeni tehdit kapsamına girdiğini ifade etmektedir (Özcan ve Yardımcı, www.e-akademi.org, 17.01.2010).

Europol'un kurulması ile terörizmle mücadele Europol'un görev alanına girmiştir. Europol Sözleşmesi 1998'de yürürlüğe girmiş ve Europol 1 Temmuz 1999'da tam olarak faaliyetlerine başlamıştır. İlk olarak Maastricht Antlaşması'nda kurulması kararlaştırılan Europol, 1994 yılında sınırlı olarak uyuşturucu ile mücadele amacı ile Europol Drug Unit (EDU) (Avrupa Uyuşturucu Birimi) olarak faaliyete başlamıştır. Amsterdam Antlaşması ile yapılan değişiklik ile ABA'nın 29. maddesinde Europol, adalet, özgürlük ve güvenlik alanında AB vatandaşlarına en yüksek düzeyde koruma sağlayacak bir araç olarak nitelendirilmiştir. Europol'ün görev alanları 2001 yılında her türlü uluslararası suçları kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Laçiner, Özcan ve Bal, 2004: 137).

Ekonomik uyumu büyük ölçüde tamamlayan, ancak uluslararası politika, iç ve dış güvenlik konularında bir türlü "birlik" olamayan ve bu alanlarda birçok sorunla boğuşan Avrupa Birliği (AB) için de 11 Eylül saldırıları yeni bir dönemi başlatmıştır. Aslında ikiz kuleleri vuran saldırıların, aynı zamanda AB'nin iç ve dış güvenlik alanındaki tabuları yıktığını da söylenebilir. Devletlerin egemenlik yetkisinin en hassas noktasında yer alan konuların başında gelen terörizmle mücadele anlayışına, AB bünyesinde birçok noktada müdahale edilmiştir. 11 Eylül sonrası AB, terörizme karşı kapsamlı bir mücadele başlatmıştır (Özcan ve Yardımcı, www.e-akademi.org, 17.01.2010).

11 Eylül saldırıları sonrasında, AB'nin saldırılara karşı ilk cevabı ABD'ye siyasi olarak tam destek vermesi olmuştur. 11 Eylül saldırılarının hemen ardından 12 Eylül'de bir bildiri ile düşüncelerini açıklayan AB, yapılan terörist saldırıları kınayarak ABD hükümeti

ve halkı ile dayanışma içinde olduklarını belirtmiştir. Saldırıları tüm insanlığa yapılmış bir saldırı olarak kabul eden AB, uluslararası terörizmle mücadelede ABD ile yakın işbirliği içinde olacağını, BM ve diğer uluslararası organizasyonların terörizmle mücadele ile ilgili gerekli bütün önlemlerin uygulamaya konulacağını vurgulamıştır.

21 Eylül 2001 tarihinde Brüksel'de olağanüstü toplanan devlet ve hükümet başkanları saldırıları ve ABD'nin tepkisini değerlendirmiş, AB'nin genel politikasını belirlemiş ve terörizmle mücadelede bir 'eylem planı'nı kabul etmiştir. Bu zirvede AB Avrupa Konseyi '*terörizm dünya ve Avrupa'ya karşı gerçek bir tehdittir ve terörizmle mücadele AB'nin öncelikli hedeflerinden birisi olacaktır*' ifadesini kullanmıştır (Özcan ve Yardımcı, www.e-akademi.org, 17.01.2010).

Zirvede belirlenen eylem planı ise AB'nin terörizmle mücadeledeki genel çerçevesini belirleyecek beş başlıktan oluşmaktadır. Birinci başlık, *üye devletler arasında polis ve adli birimler arasındaki işbirliğini geliştirmek*; ikinci başlık, *terörizmle mücadeleye ilişkin uluslararası sözleşmelerin üye devletlerde en kısa sürede yürürlüğe sokularak işletilmesi*; üçüncü başlık, *terörizmin mali kaynaklarının sona erdirilmesi*; Dördüncüsü, *hava yolu ve taşımacılığı güvenliğinin güçlendirilmesi*; sonuncusu ise, *AB'nin küresel politikasının koordine edilmesidir* (Özcan ve Yardımcı, www.e-akademi.org, 17.01.2010).

Terörizme karşı çalışmalarını hızlandıran AB, 19 Ekim 2001 tarihli Gent zirvesi sonucunda 11 Eylül saldırıları ve terörizmle mücadele için bir bildiri yayınlamıştır. AB bu bildiriyle uluslararası terörizmle mücadelede BM çatısı altında bir koalisyon oluşturulması yönünde kararlılığını dile getirmiş ve ABD'nin Afganistan'daki operasyonlarına desteğini yinelemiştir.

Bu bildirinin ardından AB üyeleri arasında 2001 yılındaki Leaken Zirvesinde terör suçları konusunda ortak bir tanım yapılması, terör örgütleri ve teröristlerin listesinin belirlenmesi, terörizmin finansmanına yönelik önlemlerin alınması, hava yolu taşımacılığı güvenliğinin ve polis ve istihbarat birimleri arasında işbirliğinin artırılması konularında görüş birliğine varılmış ve bu konularda uluslar arası işbirliği üzerinde durulmuştur.

AB kendi içerisinde terörle mücadelede ve terör algılamasında birliği sağlamak amacıyla birtakım çerçeve kararlar almıştır. Bunlardan ilki 'Terörizmle Mücadeleye İlişkin Konsey Çerçeve Kararı'dır. Bu kararın amacı terörizme karşı üye devletler arasında bir mevzuat oluşturmaktır. Bu karar terörü tanımlamamış ancak terör suçları konusunda bir birliktelik sağlamayı amaçlamıştır. Yapılan eylemin içeriği ve hedefi ile ilgili tanımlamalardan yola çıkarak AB'nin terörizm tanımlamasını; "*bir ülkenin halkını ciddi şekilde korkutmak veya sindirmek, bir hükümeti ya da bir uluslararası kuruluşu bir şey yapmaya veya yapmamaya zorlamak ve bir ülkenin ya da uluslararası kuruluşun politik, sosyal, ekonomik, anayasal temel yapısını yıkmak veya işlemez hale getirmek amacı ile bir ülkeyi ya da uluslararası bir organizasyonu ciddi zarara uğratan kasıtlı eylemleri yapmaktır*" şeklinde ifade etmek mümkündür (Özcan ve Yardımcı, www.e-akademi.org, 17.01.2010).

Çerçeve kararın terörle mücadelede önemli bir adım olmasına karşın iç hukuk düzenlerine aktarılması bakımından bir takım ülkelerde anayasal problemler ortaya çıkmıştır. Çerçeve kararlar, bir konu hakkında üye devletlerin mevzuatlarının birbirine yakınlaştırılmasını amaçlamakta ancak iç hukuka ne şekilde aktarılacağı üye devletlerin kendilerine bırakılmaktadır. Bu nedenle terörle mücadelede alınan çerçeve kararların başarısı, üye devletlerin bu kararları özümseme kapasitesine bağlıdır.

4.3.3. Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) Açısından Terörizm

Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT) uluslararası politika sahnesine Soğuk Savaş döneminde, ilk olarak Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Konferansı (AGİK) adı altında, Avrupa'da güvenliğin artırılmasına yönelik olarak askerî bloklar arasındaki anlaşmazlıkları diyalog yoluyla en aza indirmeyi amaçlayan bir müzakere forumu ve konferanslar diplomasisi olarak ortaya çıkmıştır. Soğuk Savaş sonrası Avrupa'yı etkisine alan yumuşama döneminde Batı'nın "Karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimleri" müzakerelerine başlanması yolundaki önerisinin Doğu Bloğu tarafından kabul edilmesi ve buna paralel olarak 1973'te Helsinki'de başlayan görüşmelerin sonucunda Helsinki Nihai Senedinin, 33 Avrupa ülkesi (Arnavutluk hariç tüm Avrupa), ABD ve Kanada tarafından 1975'te imzalanması ile AGİK süreci başlamıştır (www.tsk.tr, 18.01.2010).

Soğuk Savaş döneminde Doğu ve Batı blokları arasında bir yumuşama belgesi olan Helsinki Nihai Senedi'nin amacı; sınırların ihlal edilmezliği ve devletlerin toprak bütünlükleri esaslarına bağlı kalınarak, Avrupa'da karşılıklı güven anlayışının güçlendirilmesine, barış ortamına elverişli şartların geliştirilmesine, demokrasi ve insan haklarının zemin kazanmasına katkıda bulunmak için işbirliği yapmaktır.

1983 Madrid Belgesinde, toplantıya katılan devletler, uluslararası ilişkilerde şiddet kullanılması dahil terörizmi kınamakta; terörizmin masum insanların canına kastettiğini, insan haklarını ve temel özgürlükleri yok ettiğini belirtmekte; terörizmle mücadele için ikili ve çok taraflı işbirliği özendirilmekte; ülkeler kendi topraklarının terör eylemlerinin hazırlanması, düzenlenmesi konusunda kullanılmasına, bunları yapanların orada barındırılmasına izin vermeyeceklerini belirtmekte; bu eylemlerin finanse edilmeyeceği, teşvik olunmayacağı ya da hoş görülmeyeceği vurgulanmaktadır. 1989 Viyana İzleme Belgesi'nde ise terörizmi kınamakta, teröristlerin taleplerine karşı direnme gösterilmesi politikası izlenmesini tavsiye etmekte, terörizm konusunda bilgi değiş tokuşu dahil ikili ve çok taraflı iş birliği yapılmasını, diplomatik ve konsolosluk misyonlarının ve bunların personelinin güvenliğinin sağlanmasını ve terörist eylemlerin önlenmesi için gereken önlemlerin alınmasını istemektedir (www.egm.gov.tr, 16.01.2010).

1990 Paris Şartı ile AGİK'te bir Sekretarya oluşturulmuş ve kurumsallaşma yönünde önemli adımlar atılmıştır. Bir zirve toplantısının ürünü olan bu belge, soğuk savaş sonrası yeni Avrupa'nın âdeta anayasasıdır. Paris Şartı, Soğuk Savaş'ın bitimini simgelemiştir. Terörizmle mücadelenin gereğine vurgu yapmıştır. Bu şart ile zirvelerin iki yılda bir yapılması kabul edilmiş, müteakip Zirveler 1992'de Helsinki, 1994'te Budapeşte ve 1996'da Lizbon'da yapılmıştır.

1992 Helsinki belgesinde Zirve bildirisinde önemli bir paragraf, Türkiye tarafından önerilen ve küçük değişliklerle kabul edilen terörizm paragrafıdır. Burada dikkati çeken husus, terörizmin tarifinde mevcut AGİT anlayışının bir adım ötesine gidilmesi ve terörizmin sadece güvenliğe ve demokrasiye değil, insan haklarına da bir tehdit oluşturduğunun ifade edilmesidir. 1994 Budapeşte Zirvesi'nde AGİK'in kurumsallaşması ve AGİT ismiyle teşkilat haline dönüştürülmesi kararlaştırılmıştır.

1996 Lizbon Belgesi, terörizm, örgütlü suç, uyuşturucu ve silah kaçakçılığının üyelerin ortak sorunu olduğunu belirtmektedir. Vesikanın "silahların denetimi" bölümünde terörizmin her çeşidi ile mücadele edileceği vurgulanmakta, "Güvenlik İş Birliği" bölümünde de terörizmle mücadele konusunda uluslararası camianın aldığı önlemleri tamamlayıcı tedbirler alınacağı belirtilmektedir (www.egm.gov.tr, 16.01.2010). Lizbon'dan sonra Zirvelerin iki yılda bir yapılması kuralı değiştirilerek, üst düzey toplantı yapılmasını gerektirecek gelişmelere göre Zirve toplantıları düzenlenmesi kararlaştırılmış, Lizbon'dan sonraki AGİT Zirvesi 1999 yılında İstanbul'da yapılmıştır.

20. yüzyılın son zirvesi 18-19 Kasım 1999 tarihinde üye 54 Devlet ve Hükümet başkanlarının katılımıyla İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. 1999 İstanbul Bildirisi'nde, uluslar arası terörizmin artan bir tehlike olduğu, nedeni ne olursa olsun kabul edilemez olduğu vurgulanarak, terörist faaliyetlerin hazırlanması ve mali destek bulmasını önlemek için çaba sarf edileceği ve üye devletlerin topraklarında barınmasına izin verilmeyeceği kararlaştırılmıştır (www.osce.org, 20.01.2010).

3-4 Aralık 2001 tarihlerinde Bükreş'te yapılan AGİT 9'uncu Bakanlar Konseyi Toplantısı, ABD'de 11 Eylül 2001'de meydana gelen terörist saldırılara odaklanmış, Konsey'de terörizmle mücadeleye ilişkin bir karar ile, "Bükreş Terörle Mücadele Eylem Planı" Belgesi kabul edilmiştir. Ülkelerin terörizmle mücadele konusundaki uluslararası siyasi ve hukuki yükümlülüklerine, terörizmle mücadeleye yönelik önlemlere, bu konudaki uluslararası iş birliğine ve bu bağlamda AGİT tarafından yapılacak faaliyetlere ilişkin bölümlerden oluşan Eylem Planı, bugüne kadar AGİT içerisinde terörizmle ilgili olarak kabul edilen en kapsamlı belge olma niteliğini taşımaktadır. Eylem Planı, 11 Eylül 2001 sonrasında diğer uluslararası örgütler tarafından kabul edilmiş olan belgelerdeki ilkeleri teyit etmekte, terörle mücadele alanında eyleme yönelik, somut unsurlara yer vermektedir. Söz konusu toplantıda kabul edilen Bakanlar Konseyi Bildirisi'nde ise, terörle mücadele konusundaki temel ilkeler ifade edilerek, bu bağlamda katılımcı ülkeler arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi ve derinleştirilmesinin gereği vurgulanmıştır (www.tsk.tr, 18.01.2010).

Portekiz'in AGİT Dönem Başkanlığını yürüttüğü 2002 yılında, Terörizmle Mücadele Eylem Planı'nın uygulanması, AGİT'in güçlendirilmesi ve ekonomik boyutunun

geliştirilmesi, Teşkilata hukuki statü kazandırılması konularına ilişkin çalışmalar, AGİT'in gündeminin önemli noktalarını oluşturmuştur. AGİT 10'uncu Bakanlar Konseyi toplantısı 6-7 Aralık 2002 tarihleri arasında Porto'da düzenlenmiştir. Toplantının sonunda terörizmle ilgili olarak "AGİT Terörizm Şartı", "Terörizmle Mücadelede AGİT Taahhütlerinin ve Faaliyetlerinin Uygulanması Hakkında Karar", "İnsan Ticareti Bakanlar Konseyi Bildirisi" gibi kararlar alınmıştır.

AGİT 11'inci Bakanlar Konseyi toplantısı ise 1-2 Aralık 2003 tarihlerinde Maastricht'te düzenlenmiştir. Toplantının sonunda "Terörizme Karşı Bilgi Değişim Ağı", "21'inci Yüzyılda Güvenlik ve İstikrar Yönelik Tehditlere Karşı AGİT Stratejisi" kararları alınmıştır. Güvenlik ve istikrara yönelik tehditlere karşı AGİT stratejisinde teröre yönelik olarak, AGİT Anti Terörizm Biriminin adi ve organize suçlarla ilgili de görevlendirilmesi, terörizmin mali kaynaklarının kesilmesi, bilgi değişim ağı oluşturulması, sınır güvenliği oluşturulması gibi tedbirler yer almaktadır.

4.3.4. NATO Açısından Terörizm

11 Eylül saldırıları sonrasında terörizmle mücadelede uluslar arası işbirliği arayışında olan kurumlardan biri de NATO'dur. NATO, hem Soğuk Savaş boyunca üstlendiği rol hem de Soğuk Savaş sonrasında da devamlılığını sağlama arzusunun bir göstergesi olarak özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında terörizm konusuna ayrıcalıklı bir önem vermiştir. Bu çabanın bir ürünü olarak gerçekleştirilen çeşitli zirvelerde terörizmle mücadelede İttifak'ın etkinliğini ve rolünü arttıracak kararlar alınmıştır (Yaman, www.usakgundem.com, 28.01.2010).

İlk olarak 12 devlet tarafından Washington'da 4 Nisan 1948'de imzalanan antlaşma çerçevesinde 1949 yılında kurulan Kuzey Atlantik İşbirliği Teşkilatı (NATO), günümüzde dünyanın en büyük ortak askeri savunma örgütü konumundadır. Başlangıçta "Sovyet tehdidi"ne karşı kurulan ve bir savunma alanı belirleyerek müttefikler arasında dayanışma ve askeri alanda yardımlaşmayı öne çıkaran bir örgüt iken, Doğu Bloku ve 1955 yılında kurulan Varşova Paktı'nın 5-6 Temmuz 1991'de Brüksel'de imzalanan "Avrupa ile bütünleşme protokolü" ile sona erdirilmesinden sonra etki alanını genişletmiştir.

Bu süreçten sonra soğuk savaş döneminde büyük ölçüde görevini yerine getiren NATO'nun kuruluş amacını yerine getirdiği ve artık varlık sebebinin ortadan kalktığı kanaatleri yaygınlaşmıştır. Ancak dünyada var olan istikrarsızlığın devam ediyor olması ve daha büyük yeni tehditlerin ortaya çıkacağı beklentisi NATO'nun sorumluluklarında, misyonunda ve yapısında birtakım değişiklikleri zorunlu kılmış ve örgütün devamını sağlamıştır. NATO'nun Soğuk Savaş sonrasında misyonunu değiştiren ve en önemli kararların alındığı ve her biri ayrı bir öneme sahip olan NATO zirveleri yapılmıştır. Özellikle 1990 sonrasında yapılan, 1994 Brüksel, 1997 Madrid, 1999 Washington, 2002 Prag, 2004 İstanbul ve 2006 Riga Zirveleri NATO için devrim niteliğinde tarihi dönüm noktaları olmuştur (Bozkurt, www.usakgundem.com, 28.01.2010).

Bununla birlikte NATO, kuruluşundan günümüze kadar 1949, 1952, 1957, 1968, 1991 ve 1999 yıllarında kabul edilen ve İttifak'ın stratejik vizyonunu ortaya koyan, operasyonel ve dinamik boyutunu oluşturan konseptler oluşturmuştur. 03-04 Nisan 2009 tarihlerinde düzenlenen Strazburg/Kehl Zirvesinde alınan karar çerçevesinde İttifak'ın yeni Stratejik Konseptinin hazırlık çalışmalarına başlanmıştır. Yeni Stratejik Konseptin, 2010 yılı sonunda Devlet/Hükümet Başkanlarının onayına sunulması öngörülmektedir (www.gazi.edu.tr, 30.01.2010).

NATO'nun kuruluşundan soğuk savaş sonrası döneme kadar siyasal konjonktür çerçevesindeki güvenlik ve tehdit algılamaları ile kitlesel tehditlerin düşman devletlerin silahlı güçlerinden geleceği düşüncesinin etkisiyle İttifak bu dönemde terörizm sorununu gündeme almamış ve misyonları arasında açıkça yer vermemiştir (Yaman, www.usakgundem.com, 28.01.2010).

Soğuk savaş sonrası dönemde NATO stratejik konseptini yeniden tanımlama yoluna gitmiştir. 1991'de yeni tehditler Etnik Çatışmalar, Sınır anlaşmazlıkları, Din ve mezhep çatışmaları, Kitle imha silahlarının yaygınlaşması, Kitlesel göç hareketleri, Terörizm, Sabotaj, Uyuşturucu trafiği olarak belirlenmiştir. 1999'da Washington'da onaylanan son konseptte ise 1991'deki maddelere İnsan hakları ihlalleri, Politik düzenin çökmesi, Devletin çökmesi gibi maddeler eklenmiştir. NATO'nun terörle mücadeleyi içeren yeni Stratejik Konsepti'nden sonra, NATO kapsamında yapılan Kuzey Atlantik

Konseyi Bakanlar Toplantıları sonrasında yayınlanan ortak bildirilerin hemen hepsinde terör konusunda hükümlere yer verilmiştir (Yalçıner, 2006: 111).

Yeni stratejisinde NATO, kendisine tehdit oluşturan askeri ve askeri olmayan tehditleri sıralamış ve bu doğrultuda ekonomik ve siyasal istikrarsızlıklar, etnik çatışmalar ve kitle imha silahlarının yaygınlaşması gibi konuları birinci dereceden tehdit sınıfına sokmuştur. Terörist faaliyetler ise, diğer tehditler arasında sayılmıştır (Dedeoğlu, 2003:443.). NATO terörizmle mücadele konusunda yapısal olarak, BM'nin yönettiği çok geniş kapsamlı çabalar ile ülkelerin daha belirli yaklaşımları arasında bir noktada yer almaktadır. İşlevsel olarak ise terörle mücadeleye öncelik vermiş olan NATO, problemin niteliği ve genel olarak verilecek tepkiler konusunda fikir birliğine ulaşmıştır. Bu ve diğer örgütlerin buna benzer çabalarından dolayı, artık bir ülkenin kendi topraklarında problem çıkartmamaları şartıyla terörist grupları "özgürlük savaşçıları" olarak niteleyip onlara tolerans göstermesi kabul edilmemektedir (Nelson, www.nato.int, 21.01.2010).

11 Eylül saldırıları, NATO'nun terörizm politikasının dönüşüme uğramasına ve Kuzey Atlantik Anlaşması'nın "saldırı" durumunda müdahaleyi düzenleyen 5. maddesinin uygulamaya konulmasına, yani ilk defa bir terör eyleminin örgüte üye devletlerden birine karşı gerçekleştirilen gerçek bir saldırı olarak kabul edilmesine neden olmuştur (Arı, 2004:549). Bu kararıyla hükümet dışı unsurların yapacağı terörist saldırıların NATO'nun toplu savunma yükümlülüğünü harekete geçirmesi gerektiğini kabul eden İttifak, terörle mücadeleyi NATO'nun kalıcı görevlerinden biri haline getirmiştir (Bennet, www.nato.int, 25.01.2010).

NATO Antlaşması'nın 5. maddesi Taraflara üyelerden herhangi birine yapılacak silahlı bir saldırı durumunda BM Antlaşması'nın 51. maddesinde yer alan bireysel ya da kolektif öz savunma haklarını kullanma noktasında bireysel veya diğer üyelerle birlikte uyum içinde silahlı güç kullanımı dâhil her türlü yardımda bulunma yetkisi/yükümlülüğü vermektedir.

Ayrıca uluslararası terörle mücadele 11 Eylül 2001'den sonra NATO zirvelerine de yansımış, hatta NATO'nun genişleme politikasını gölgede bırakmıştır. 2002 yılındaki Prag Zirvesi'nde müttefikler arasında terörizme karşı Ortak Eylem Planı benimsenmiştir.

Akdeniz Diyalogu içindeki ülkelerin de katıldığı bu planda; istihbarat paylaşımının ve sınırların güvenliğinin sağlanması gerektiği ön plan çıkmıştır (Bozkurt, www.usak.org.tr, 28.01.2010).

11 Eylül'ün hemen ardından Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi'nin (AAOK) 46 üyesi (19 NATO üyesi ve 27 Ortak ülke) New York ve Washington'a yapılan saldırıları koşulsuz olarak kınadıklarını beyan ederek ve terörizmle mücadele için tüm çabaları üstleneceklerini taahhüt etmişlerdir. Prag zirvesinde de AAOK liderleri Terörizme Karşı Ortaklık Eylem Planı'nı kabul ederek bu vaatlerini teyit etmişlerdir. Bu Eylem Planı, Ortaklara NATO'nun terörle mücadele çalışmalarına katkıda bulunmaları ve bu çalışmaları desteklemeleri konusundaki olanakları arttırmakta ve gerekli mekanizmaları sağlamaktadır. Ortakların terörle mücadele konusunda uluslararası hukuk çerçevesi dâhilinde üstlendikleri yükümlülükler ile kendi güvenlik ve savunma politikaları arasında tutarlık oluşturulması amaçlanmaktadır. Eylem Planı ülkelerin terörle mücadele konusundaki uzmanlık ve deneyimlerini diğer ülkelerle paylaşmalarında da aracı olacaktır. Genel olarak Eylem Planı terörizm tehdidi karşısında NATO ile Ortaklar arasındaki bütünlüğü yansıtan sağlam bir belgedir. Danışmaları ve enformasyon paylaşımını geliştirecek, terörle mücadeleye hazırlıklı olmayı arttıracak, terörist grupların desteklenmesini önleyecek, sonuçlarla başa çıkma yetenekleri geliştirecek ve Ortaklara terörle mücadelelerinde yardımcı olacak nitelikteki hem zaman içinde denenmiş hem de yeni mekanizmalardan oluşmaktadır. Eylem Planı bu şekliyle AAOK ve "Barış İçin Ortaklık"ı 21. yüzyılın güvenlik sorunları ile başa çıkabilecek şekilde uyarlamaya yönelik önemli bir adımdır (Yavuzalp, www.nato.int, 25.01.2010).

NATO'nun terörizme karşı savunma konusundaki askeri kavramında özetlenen ve Kasım 2002'de Prag'ta kabul edilen temel yaklaşımı dört unsur içermektedir. Askeri kuvvetlerin, bireylerin ve mülkün korunması için terörizme karşı savunma önlemleri; terörizmin sonuçlarını hafifletecek mukabele önlemleri de dâhil olmak üzere sonuçların yönetimi; terörizme karşı NATO'nun yönettiği veya yardımcı rolde olduğu psikolojik ve istihbarat operasyonları da dâhil saldırı önlemleri; üyeler, ortaklar ve diğer ülkelerle askeri işbirliği ile uluslararası örgütlerle koordinasyon sağlamaktır (Nelson, www.nato.int, 21.01.2010).

Yine 2004 İstanbul Zirvesi'nde de terörizmin her türlüsüne uluslararası hukuk hükümlerince karşı gelineceği belirtilmiştir. İstanbul Zirvesi'nde müttefik ülkelerin liderleri tarafından Brüksel'deki NATO Karargâhında bulunan Terörist Tehditleri İstihbarat Birimi vasıtasıyla istihbarat paylaşımını iyileştirme kararı alınmıştır. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye karşı yapılan terörist saldırılarından sonra kurulan bu birim artık daimi hale gelmiş ve özellikle NATO'ya yönelik tehditlerin yanı sıra diğer genel terörist tehditlerini de inceleme yetkisi tanınmıştır (Nelson, www.nato.int, 21.01.2010)

Ayrıca 2004 yılı Mayıs ayında yapılan Ulusal Silahlanma Direktörleri Konferansı'nda en üst düzey güvenlik sorunu olarak kabil edilen terörizmle mücadele etmek amacıyla hazırlanan "Terörizme Karşı Savunma İçin Çalışma Programı" İstanbul Zirvesi'nde NATO liderleri tarafından resmen kabul edilmiştir. Bu kararların yanı sıra İttifak, potansiyel veya gerçekleştirilmiş terörist saldırılara karşı AWACS'ların ve Kimyasal Biyolojik Radyolojik ve Nükleer Savunma Birlikleri'nin talep edilen üye devletlere gönderilmesini kararlaştırmıştır. Terörizmle uluslararası boyutta bir mücadele gerçekleştirmek için Zirve'de alınan kararlarla İttifak Soğuk Savaş sırasında uyguladığı 'ortak savunma stratejisi'ni 'ortak mücadele stratejisi'ne dönüştürmüştür (Yaman, www.usakgundem.com, 28.01.2010).

2006 Riga Zirvesi'nde ise bilhassa Afganistan'daki Taliban güçleriyle mücadele kapsamında konuya yer verilmiştir. Terörizmle mücadele ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca terörizme karşı NATO askeri güçlerinin caydırma, engelleme, savunma faaliyetlerini sürdüreceği vurgulanmıştır (Bozkurt, www.usak.org.tr, 28.01.2010).

Terörizmle mücadelenin pratiğinde NATO bünyesinde yaşanan sıkıntıların en önemlisi, 11 Eylül saldırılarının ardından terörizmle mücadele kapsamında ABD'nin NATO'dan bağımsız hareket ve müdahale eğilimidir. 11 Eylül sonrası Afganistan'a operasyon düzenleyen ABD'nin bu operasyonu NATO bünyesinde gerçekleştirmeyi tercih etmemesi ve tek taraflı davranması, terörizmle mücadele açısından kolektif işbirliğini öngören örgüt bünyesinde sıkıntı yaratmıştır (Gürkaynak, 2004: 217-218).

İttifak'ın terörizmle mücadelede başarılı olup olamayacağına ya da İttifak'ın bu konuda doğru bir uluslararası platform olabileceğine dair çeşitli tartışmaların olduğu da

görülmektedir. Terörizmle mücadele uzun dönemli bir çabayı gerektirdiği kadar çok uluslu bir işbirliğini de gerektirmektedir. Bu bağlamda NATO'nun askeri mücadele gücünü yeni tehditler doğrultusunda revize ettiği, istihbarat paylaşımına yönelik olumlu adımlar attığı ve çok uluslu bir yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında terörizmle mücadeleye yönelik kendi bünyesinde olumlu girişimlerde bulunduğunu söylemek mümkündür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMELER ÇERÇEVESİNDE 11 EYLÜLDEN SONRA TÜRKİYE'DE TERÖRLE MÜCADELE KANUNUNDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

5.1. Genel Olarak

Günümüzde terörle mücadele bir devletin kendi başına başa çıkacağı bir durum olmaktan uzaklaşmıştır. Artık terörden sadece örgütün içinde bulunduğu devlet değil diğer devletler de etkilenmektedir. Komşu veya uzak devletlerin teröre destek vermesi, onların beslenme, barınma gibi lojistik ihtiyaçları yanında silah ve mühimmat ihtiyaçlarını da karşılamakta olmaları veya en azından bu durumdan menfaat sağlamaları uluslararası terörü içinden çıkılamaz ve önlenemez bir duruma getirmektedir. Terör, devletlerden destek buldukça varlığını sürdürebilmekte, teröre karşı kısmen başarı sağlansa da tamamen ortadan kaldırılamamaktadır.

Bununla birlikte uluslararası örgütlenmelerin bir amacı da devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerini geliştirmektir. Her örgüt mevcut yapısını koruma ve kendisini oluşturan devletlere fayda sağlama gayreti içerisindedir. Mevcut sistemin korunması, sisteme ve sistemin bir parçasına yönelik tehditlere karşı önlem almaya bağlıdır. Bu bağlamda uluslararası örgütler, hem örgüte hem de örgütün bir parçası olan devletlere yönelik terörist faaliyetlere karşı etkili çözüm önerileri getirmek ve bunu gerekirse zorunlu olarak uygulatmak durumundadırlar.

Uluslar arası örgütler kendi etki alanları çerçevesinde insanlık için büyük bir tehdit oluşturan uluslar arası terörü önlemek için toplantılar tertiplemekte, sözleşmeler imzalamakta birbirleriyle yardımlaşarak sorunun üstesinden gelmenin çarelerini aramaktadırlar. Uluslar arası aktör olan devletlerin terörizmi gerçekten önleme amaçları ve istekleri olmadıkça da bu arayışlar yarım kalacak ve beklenen netice elde edilemeyecektir.

Terörle mücadelede başarılı olunabilmesi için sadece devletler tarafından yapılan hukuki düzenlemelerin ve güvenlik güçlerinin önlem ve çalışmalarının yeterli olmayacağı açıktır. Çünkü terörizm, sadece bir güvenlik sorunu değildir. Aynı zamanda ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi nedenlere de bağlı bir olgudur (İlhan, 1998: 5). Bu nedenle bütün kuruluşlar ortak tavır takınmalıdır. Ortak tavırdan amaç devletin bütün birimlerinin koordineli olarak halkın da desteği ile birlikte hareket etmesi ve bu mücadelede diğer devletlerin ve uluslar arası kuruluşların da yardımda bulunmalarıdır.

Terörün algılanma biçimi artık devletler düzeyini aşarak uluslar arası boyut kazanmış olsa da, sorunun çözümü için alınacak tedbirlerin önemli bir ayağını devletler oluşturmaya devam etmektedir. Devletler uluslar arası örgütler tarafından alınan kararları uygulamada ciddiyet göstermediği, kendi kurallarını bu kararlar veya sözleşmeler doğrultusunda düzenlemediği, en önemlisi bu kuralları uygulamadığı sürece alınan kararlar ve yapılan sözleşmeler iyi niyet temennisinden öteye geçemeyecek ve dünya terörizmle birlikte yaşamaya devam edecektir.

11 Eylül ve sonrasında Avrupa başkentleri başta olmak üzere dünyanın değişik yerlerinde meydana gelen terör saldırıları (İngiltere, İspanya, Endonezya, Ürdün, Türkiye, gibi), ABD ve İngiltere başta olmak üzere birçok ülkede terörle mücadelede özel yasaların gerektiği yönünde yeni bir anlayışın oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu anlayış çerçevesinde birçok ülke kendine özgü "terörle mücadele" yasaları çıkartmış ve bu durum da birçok tartışma ve itilafı beraberinde getirmiştir. Demokrasinin merkezi olarak kabul edilen Avrupa'da bu tartışma çok daha yoğun olarak yaşanmış ve "daha fazla demokrasi ve özgürlük mü, terörle mücadele uğruna bunlardan vazgeçilmesi mi?" soruları sorulmaya başlanmıştır. Hatta bazı özel durumlarda insan haklarının askıya alınıp alınamayacağı gibi demokrasiyle bağdaşmayan tartışmalar gündeme gelmiştir (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

Bu bölümde 11 Eylül saldırıları sonrası Amerika ve İngiltere ile bazı devletlerin terörle mücadele ile ilgili yapmış oldukları hukuki düzenlemeler ele alınacak, daha sonra ise Türkiye'nin Terörle Mücadele Kanunu'nda (TMK) yapmış olduğu değişikliklerle ilgili uluslar arası sözleşmeler çerçevesinde değerlendirmelerde bulunulacaktır.

5.2. Bazı Devletlerde Yapılan Hukuki Düzenlemeler

5.2.1. İngiltere

Terörle mücadelede özel yasaların çıkartılarak uygulanması; ilk olarak 1960'lı yıllarda İngiltere'nin IRA örgütüne karşı çıkardığı anti-terör yasaları ile gündeme gelmiştir. 1988 yılında yeniden ele alınan İngiliz anti-terör yasaları daha sonraki süreçte terörizmle mücadele kapsamında başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere birçok ülkede çıkartılan Terörle Mücadele Yasalarında belirleyici bir rol oynamıştır (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

11 Eylül saldırılarının ardından, özellikle batı ülkelerinde, terörizmle mücadele amacıyla yeni yasal düzenlemelere gidilmiş ya da mevcut düzenlemeler gözden geçirilmiştir. Kuşkusuz yapılan ya da yapılacak olan bu düzenlemelerin, insan hakları ve demokrasiye etkisinin incelenmesi oldukça önemlidir. Zira gerek ABD'de "Patriot Act", gerekse, Birleşik Krallıkta "Anti-Terrorism, Crime and Security Bill 2001" ile getirilen hükümler incelendiğinde, bu yasalarla, insan hakları ve demokrasi standartlarında bugüne kadar elde edilmiş kazanımlar ve ilerlemelerden bir geriye dönüşün söz konusu olduğu görülmektedir. Nitekim özellikle Uluslar arası İnsan Hakları Örgütleri'nin (Amnesty International, Human Rights Watching gibi), söz konusu yasalara ciddi eleştirileri söz konusudur (Şinik, www.egm.gov.tr, 26.01.2010).

İngiltere'de terörle mücadele konusunda son yıllarda birçok kanuni düzenleme yapılmıştır. Bunlar; 2000 yılında çıkartılan ve 19 Şubat 2001 tarihinde yürürlüğe giren "Terörizm Yasası" (Act of Terrorism 2000), 11 Eylül olayları sonrasında 14 Mart 2001 tarihinde çıkartılan "Terörizmle Mücadele ve Güvenlik Yasası" (Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001) ve son olarak ta 12 Mart 2005 tarihinde kabul edilen "Terörizmi Önleme Yasası" (Prevention of Terrorism Act) dır. Ardı ardına çıkarılan bu kanunların birçok maddesi gerek kendi mahkemeleri gerekse uluslar arası mahkemeler tarafından sadece yabancı uyruklu kişilerin hedef alınması ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) aykırılık oluşturması gerekçeleriyle hukuka aykırı bulunmuştur (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

İngiltere'de 11 Eylül saldırılarının yaşanmasının ardından 19 Şubat 2001 tarihinde yürürlüğe giren ve zaten yetkililere çok geniş yetkiler veren "Terörizm Yasası" gibi bir terörle mücadele kanunu varken ve bu kanunun uygulaması ile ilgili olarak henüz ciddi bir vaka yaşanmamışken "Terörizmle Mücadele ve Güvenlik Yasası"nın çıkarılması nedeniyle yeni yasa eleştirilere maruz kalmıştır.

Terörizm Yasası'nın en önemli özelliklerinden biri daha önce mevcut, Kuzey İrlanda ve Büyük Britanya için ayrı ayrı olan geçici terörle mücadele yasalarını yürürlükten kaldırarak, onların yerini almasıdır. Kanun geniş ve belirsiz bir terör tanımı içermektedir. Kişilere ciddi şiddet içeren, kişilerin hayatını tehlikeye sokacak veya mülkiyete ciddi zarar verecek eylemler ile elektronik sistemi bozmak ya da engellemek de terör kapsamı içerisinde sayılmaktadır. Bu eylemlerde ateşli silah kullanılması eylemin türüne bakılmaksızın terör kapsamına dâhil edilmektedir. Ayrıca polis memuruna makul şüphe ile terörist olabilecek kişileri arama, tutuklama veya aynı şüphe ile bu kişilerin bulunabileceği bina ve ek yerlerine girme ve arama yetkisi verilmiştir. Benzer yetki Kraliyet Güçleri'ne de verilmiştir (Şinik, www.egm.gov.tr, 26.01.2010).

Bu kanuna göre bir kimse hiçbir suçlama olmaksızın 7 güne kadar gözaltında tutulabilmektedir. Polis tarafından kullanılan ilk 48 saatin ardından yasal yetkili tarafından 5 günlük uzatmaya karar verilebilmektedir. Normal yasalarda bu süre uzatma kararı ilk 36 saatten sonra alınmak kaydıyla azami 4 gün olarak belirlenmiştir. Polis memuruna verilen ciddi yetkilerden biri de tutuklu ile avukatı arasındaki görüşmeyi izleyebilme ve dinleyebilme yetkisidir. Bu dinlemenin gerçekleştirilmesi için kıdemli memurunun makul şüphesi olması gerekmektedir. Başka bir düzenleme ise polisin soruşturmaya engel görmesi halinde 48 saate kadar tutuklunun avukatı ile görüşmesine engel olabilmesidir (Şinik, www.egm.gov.tr, 26.01.2010).

Anti Terörizm Suç ve Güvenlik Yasası 2001 "Terörizm Yasası 2000" i yürürlükten kaldırmamakta ancak bazı maddelerini değiştiren hükümler içermektedir. İçişleri Bakanlığı, resmi web sitesinde yasanın amacını "Yasanın amacı, anti-terörist ve güvenlik kabiliyetimizi arttırmaktır" şeklinde belirtmiştir. Ve bunu gerçekleştirmek için de, kabul edilen bu yeni yasayla "Teröristlerin finansmanı", "Göçle ilgili prosedürlerde verimliliğin arttırılması", "Dinsel kin ve şiddetin tahrik edilmesine karşı hükümler", "Kitle imha

silahlarına dair yeni suçlar", "Patojen ve toksinlerle mücadelede daha gelişmiş güvenlik önlemleri", "Nükleer güvenliğin geliştirilmesi", "Polisin yetkilerinin genişletilmesi", "Savunma bakanlığı polisleri ve İngiliz ulaştırma polislerinin yargılama yetkisinin genişletilmesi", "Bilgilerin tutulması ile ilgili olarak istihbarî önlemler" ve "Terörizm Yasası 2000'de Değişiklikler" gibi başlıklar altında özetlenebilecek konularda önlemler alınmıştır (Şinik, www.egm.gov.tr, 26.01.2010).

Yasa ile terör tanımında herhangi bir değişiklik yapılmamakta ancak yeni bir kavram olan "*Şüpheli Uluslar arası Terörist*" kavramı getirilmektedir. İlgili Devlet Bakanı şahsın varlığını ülkenin ulusal güvenliği için tehlikeli olduğuna inanıyorsa veya bu konuda şüphe taşıyorsa bunu belgeleyebilir veya ilan edebilir. Uluslar arası bir terör örgütünün üyesi olan veya faaliyetlerin hazırlanmasında yer alan veya uluslar arası bir terörist grubun üyesiyle bağlantısı varsa bu kişi "*uluslar arası terörist*" olarak nitelendirilmektedir. Uluslar arası terörist ilanı yapılan kişi 3 ay içerisinde göçmenler için kurulmuş özel bir temyiz komisyonuna gidebilmekte, komisyon kararlarına karşı ise Temyiz Mahkemesi'ne başvurabilmektedir. Ancak komisyon bu başvuruyu 6 ay sonunda gözden geçirecektir. İlgili Devlet Bakanı'nın ulusal güvenliği tehlikeye attığına karar verdiği kişi sınır dışı edilemiyorsa ya da ülkeden çıkarılamıyorsa süresiz şekilde gözaltında tutulabileceği hükmünü getirmektedir (Şinik, www.egm.gov.tr, 26.01.2010).

Getirilen yeni hükümler, parmak izi ve diğer -kişiyi tanımlayıcı- bazı yoklamalar, kişinin zor kullanarak da olsa fotoğraflanması ve kişilerin tanınmasını zorlaştıracak türde şeyleri çıkarma vb. gibi konularda polise yeni yetkiler veren bazı hükümler getirilmiştir. Bununla birlikte Hava güvenliği ile ilgili olarak da, havacılıkla ilgili bazı yasalara polisin "yetkisiz tutuklama (arrest without warrant)" yapabilmesine ilişkin yeni hükümler konulmuştur. Yeni yasanın en çok tepki alan hükümlerinden biri de, *yasanın 33 ve 34. kısımlarıdır*. Yasanın bu hükümleri, bireylerin sığınmacı olma hakkını aşırı derecede sınırlamakta ve mültecilerin korunmasına dair uluslararası standartları çiğnemektedir. Yasanın İçişleri Bakanı'na verdiği geniş yetkilerle, "şüpheli terörist" gördüğü ya da "ulusal güvenliği" tehlikeye attığını düşündüğü mültecileri, mülteci statüsünden çıkarabilme ve "mülteci", terörist faaliyete doğrudan katılmasa bile onu ulusal güvenliği tehdit ettiği için gözaltına alabilmektedir. Yasanın, *109 ve 110. kısımları*, Avrupa Birliği (AB) ile Adalet ve İçişleri ile ilgili olarak işbirliğinin yapılmasını içermektedir. Uluslararası terörizme

verilecek karşılıkta, AB'deki partnerleriyle polis ve adli işbirliğine gidilmesini zorlayıcı hükümler getirmektedir (Şinik, www.egm.gov.tr, 26.01.2010).

7 Temmuz 2005 Londra saldırıları sonrasında İngiltere Başbakanı Tony Blair'in yaptığı "*Oyunun kuralları değişti*" açıklaması ile "İngiltere Terörle Mücadele Kanun Tasarısı" yeni bir boyut kazanmıştır. Saldırıların kamuoyunda oluşturduğu tedirginlik ve şoku da arkasına alan Blair; "insan haklarını kısıtlayacak düzenlemelere gidebileceklerini" açıklamıştır. Yeni yasa, Parlamento ve Lordlar Kamarası'nda görüşüldüğü sırada büyük tartışmalara yol açmıştır. Yasal düzenlemenin sınırlarının çok geniş tutulduğunu düşünen bazı Lordlar Kamarası üyeleri, bu duruma karşı çıkmış ve yasanın ifade özgürlüğünü zedeleyeceği yolunda görüş bildirmişlerdir. Bu sebeple yasa, yeniden görüşülmek üzere 5 kez parlamentoya geri gönderilmiştir (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

09.11.2005 günü İngiliz Parlamentosu tarafından kabul edilen "Terörizmi Önleme Yasası", 14.04.2006 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Yasayla birlikte; İngiltere'de ilk kez terör faaliyetleri için eğitim almak, bir terör saldırısı planlamak ve teröre yönelik bildirileri dağıtmak, terörü övmek, teşvik eden bildirileri basın yoluyla dağıtmak suç kapsamına alınmıştır. Yasada ayrıca, milli güvenlik, toprak bütünlüğü, kamu düzeni veya toplum barışının terör tehlikesine karşı korunması için terör şüphelilerine gerektiği takdirde belirli yerlere giriş-çıkış sınırlamaları veya geçici seyahat yasakları da getirilmesi, terör suçları işleyen kişi ya da grupların faaliyetlerinin yasaklanabilmesi, pasaport, ehliyet ve her tür ruhsatlarına el konabilmesi ve bu kişilerden fotoğraf, parmak izi veya DNA örneği alınabilmesi sağlanmıştır. Gözaltı süresi de yeni yasayla 14 günden 28 güne çıkarılmıştır (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

5.2.2. Amerika Birleşik Devletleri

ABD Yerkürenin süper gücü olarak icraatı dünya çapında geniş yankılar bulan bir ülkedir. 20'nci yüzyılda özellikle soğuk savaş döneminde Doğu Bloğu karşısında liberalizm, demokrasi, birey hakları ve özgürlüklerinin savunucusu olarak "özgür Dünya" nın kalesi olmuştur. Amerika bu ilkelerinden bazı dönemlerde taviz vermiş olsa bile bu tavizlerden hiçbiri 11 Eylül saldırıları sonrasında yaşanan ölçütlerde olmamıştır (Bal, 2006: 91).

ABD terörizmle mücadelede bir yandan uluslararası diplomasi yöntemini kullanırken değer yandan da yeni kanunlar ve ciddi hukuki değişiklikler yapmış ve yeni uygulamalar ortaya koymuştur. Bu düzenlemeler veya uygulamaların bir kısmı insan hakları açısından sorgulandığında ciddi eleştirilere yol açmıştır. Diplomasi alanında yapılan fevri davranışlar ve uluslar arası kamuoyunun desteğini almadan yapılan müdahaleler terörle mücadele stratejisi açısından diğer devletlerin desteğinin geri çekilmesine yol açmıştır. Afganistan'a müdahale sonrası elde edilen esirlerin getirildiği Guantanamo Üssü'nde bulunanlara karşı yapılan uygulamalar ve Irak'taki Ebu Gureyb Hapishanesi'nde yaşanan ve basına sızan görüntüler bu konudaki endişeleri destekler niteliktedir.

ABD'nin 11 Eylül'den itibaren yön değiştirmeye başlayan ve Irak'ın işgaliyle açıklık kazanan politika değişikliğinin işaretleri, başkan Bush'un Temmuz-Ekim 2002 arasında yaptığı konuşmalarla şekillenen Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nin yayınlanmasıyla görülmeye başlamıştır. Amerikan stratejisinde yeni bir anlayışı temsil eden bu belge askeri alanda *Revolution in Military Affairs* ve asimetrik savaş, iç politikada "İç Güvenlik" (*Homeland Security*) yaklaşımıyla birlikte okunduğunda anlam kazanan bütüncül bir politika, strateji ve anlayış değişikliğinin en önemli parçasını oluşturmaktadır. O yüzden, "bizim yanımızda değilseniz, karşımızdasınız", "misyon koalisyonu belirler, koalisyon misyonu değil" gibi ifadeler bu anlayışın öğelerini oluşturmaktadır. Oysa bu son belgeye kadar bütün ulusal güvenlik doktrinleri Soğuk Savaş mantığı içinde hazırlanmış ve çevreleme, caydırma gibi daha savunmacı özellikler göstermişlerdir. Bununla birlikte ABD artık daha saldırgan bir stratejiyi benimsemiş ve dünyaya da bunu ilan etmiş olmaktadır (*G*ordon*,* www.pusula.tv, 05.02.2010).

Öncelikle, bu strateji merkezine tehdit olarak terörizmi koyarak "Terörizme karşı savaş tarihimizdeki bütün savaşlardan farklıdır. Dolayısıyla, buna karşı mücadele de daha farklı olacaktır" gibi yaklaşımlarla ABD'nin artık eskisi gibi "reaktif" olamayacağını, "proaktif" olmak zorunda bulunduğunu ifade etmektedir. Bu ifadenin sonucu olarak da gerektiğinde *pre-emptive* (önalıcı) ve *preventive* (önleyici) denen, daha saldırı gerekleşmeden gerçekleşme olasılığı üzerine ABD'nin bir ülkeye saldırabileceğini ilan etmiş olmaktadır. Bu bir bakıma Afganistan ve Irak'a yapılacak saldırıların da ön fikri hazırlığı olarak değerlendirilebilir (Uzgel, www.mulkiyedergi.org, 05.02.2010).

ABD, El Kaide'yi sorumlu tuttuğu saldırılardan sonra Afganistan'a müdahale ederek burada terörle irtibatlı olduğunu düşündüğü zanlıları Guantanamo Üssü'ne taşımış, bu zanlılar 'savaş esiri' değil, ancak 'yasadışı muharipler' olarak adlandırılmış, böylelikle esirler ne uluslararası hukuka dayalı sözleşmelerden ne de ABD'nin iç hukukundan yararlandırılmamıştır. ABD'nin teröristlere karşı bir savaşta olduğu, bu nedenle Başkan'ın da başkomutan yetkileriyle donatılması gerektiği kabul edilmiştir. Amerikan Hukuk Dairesi Başkanı Bybee tarafından hazırlana bir andıç'ta Başkan'ın yetkileri ve tasarrufu; "ABD Başkanı, savaş hali dikkate alındığından ulusun selameti ve güvenliği için yetkilerini en geniş sınırlarında kullanmalıdır. Hatta savaşın niteliği göz önüne alınarak Başkanın zor kullanma dahi vereceği emirlerin Anayasa'ya aykırılığı iddia konusu yapılmamalıdır" şeklinde ifade edilmiştir (Bal, www.usakgundem.com, 07.02.2010).

Guantanamo'daki zor kullanma şekilleri; tutukluların vücut bütünlüğüne, sağlığına, psikolojisine zarar vermek, sanıkların geleceğe yönelik umutlarını kırmak, tuvalete çıkmalarını yasaklamak, günlerce uykusuz tutmak veya düzensiz uyku saatlerine zorlamak, sıcak günlerde klimayı sıcakta, soğuk günlerde ise soğukta tutmak, inanç ve değer sistemleriyle alay etmek veya hakaret etmek, köpek ve benzeri hayvanlara karşı korkularını kullanmak, yüze ıslak havlu kapatmak suretiyle boğulma hissi yaşatmak, aşırı güç kullanmak ve cinselliği kullanmak gibi birçok uygulamayı içermektedir. Amerikan yetkilileri Guantanamo'da bulunan zanlıların suçlu olduklarından hiç şüpheleri olmadığını ifade ederek, bunların suçları ispat edilemese dahi tekrar savaşa dönmelerini engellemek için gözaltı sürelerinin belirsiz bir tarihe kadar devam etmesini savunmuşlardır. Bu konuda, ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld Şubat 2004'te "Guantanamo'da esirler serbest bırakılırlarsa, emin olun ki savaşa geri döner ve masum erkek, kadın ve çocukları öldürmeye devam ederler" ifadesini kullanmıştır. Rumsfeld'in açıklamasının en trajik yönü, kampta bulunan bir esirin suçsuz olduğunun ispatlanması halinde bile mahkemeden tekrar kampa dönmesidir. Kısacası "olasılık üzerine mahkumiyet" Amerika'nın siciline işlenmiş ve ABD'nin terörle mücadele stratejileri içersinde yer almıştır (Bal, 2006: 93-96).

Bunu yaparken kendi halkının da mobilize edilmesi gereğinden hareketle "*Homeland Security*" kavramını geliştirmiştir. Bu amaçla ABD'de Truman'dan bu yana en büyük idari düzenleme yapılmıştır. 8 Ekim 2001'de Beyaz Saray içinde bir *Homeland Security Office* kurulmuş, o da Temmuz 2002'de bir İç Güvenlik Ulusal Strateji Belgesi

yayınlamıştır. Ocak 2003'te *Department of Homeland Security*, yani İç Güvenlik Bakanlığı oluşturulmuş, FBI yeniden organize edilmiş ve yeni bir komuta merkezi oluşturulmuştur. Biyolojik saldırıya karşı önlem, sınır kontrollerinin sıkılaştırılması, acil servislerin yeniden düzenlenmesi gibi girişimler başlatılmıştır. Böylelikle, yönetim Amerikan halkına tehdidin ne kadar yakında olduğunu gösterme fırsatını bulmuştur (*G*ordon, www.pusula.tv, 05.02.2010).

ABD'de 11 Eylül saldırılarından sonra üç temel reformun yaşandığı görülmektedir. Bunlar, İç Güvenlik Örgütü'nün (Department of Homeland Security) kurulması, PATRIOT Kanunu'nun yasalaşması ve 2004 İstihbarat Reformu ve Terörizmin Engellenmesi Kanunu'nun kabul edilmesi olarak ifade edilebilir. İç Güvenlik Örgütü Kanunu 2002 yılında kabul edilmesine rağmen yaşanan tartışmalar nedeniyle 2003 yılında faaliyetine başlayabilmiştir. Bu kanunla ABD'de 22 kuruluş bir çatı altında toplanmış ve 180,000'e yakın personeliyle en büyük federal kurumlardan birini oluşturmuştur. Bu kurumun, ABD sınırları içerisinde bir daha terör saldırısı olmamasını sağlamak, ülkeyi terör saldırılarına kapalı hale getirmek ve diğer kurumlara stratejik destek sağlayarak verilen zararları aza indirmek gibi üç temel amacı bulunmaktadır (Özeren ve Cinoğlu, 2006: 184-185).

Nitelik değiştiren teröre karşı alınması düşünülen tedbirlerin yetersiz kalacağına ve bu tehdidi bertaraf etmek için daha etkili yöntemlerle mücadele edilmesi gerektiğine inanan George W. Bush yönetimi, 2002 Eylülünde açıkladığı "Ulusal Güvenlik Stratejisi" nde yoğun olarak "ön-alıcı saldırı" (pre-emptive strike) kavramı üzerinde durmuştur. ABD, kendisine yönelik muhtemel saldırıları önleyebilmek için saldırganın fiilini gerçekleştirmeden etkisiz kılınmasının en başarılı mücadele yöntemi olacağı noktasına gelmiştir. Irak'a karşı yürütülen 2003'teki savaş da, Irak'ın sahip olduğu iddia edilen kitle imha silahlarının ABD'ye ve müttefiklerine zarar verebileceği, dolayısıyla mutlaka ortadan kaldırılması gerektiği yaklaşımıyla, "ön-alıcı saldırı" kavramı temeline oturtulmuştur. Fakat mevcut uluslararası hukukun kuvvet kullanmaya ilişkin esasları ABD'nin yorumladığı biçimde bir meşru müdafaa anlayışına zemin teşkil etmediğinden, ABD'nin olası eylemlerine yönelik meşruiyet tartışmaları da su yüzüne çıkmıştır (Erhan, www.stradigma.com, 20.12.2009).

11 Eylül saldırılarından sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde devreye sokulan "Anti Terör Yasası" (Patriot Act), açık bir şekilde İngiliz terörle mücadele yaslarının karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Yasa, güvenlik güçlerine şüpheli gördükleri şahısları bilgilendirmeksizin takip altına alabilmeye, e-maillerine bakmaya, banka hesapları ve hastane kayıtlarını incelemeye, evine izinsiz ve habersiz olarak girip aramaya kadar pek çok metot ve tekniği kullanabilme yetkisi vermektedir. ABD'de yasanın devreye girmesinden sonra geçen dört yıl içinde, çoğu Arap, Pakistan ve Afrika asıllı Müslümanlar olmak üzere 13.000 civarında yabancı uyruklu kişi tutuklanmış ya da sınır dışı edilmiştir. Bunlardan, çok küçük bir kısmı hakkında ise resmî suçlamada bulunulmuş ve hâkim karşısına çıkarılmıştır (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

Bu Kanun on beşten fazla federal yasal düzenlemeyi etkileyerek büyük oranda değiştirmiştir. Kanun terörle ilgili konuda çıkarılmasına rağmen aynı zamanda kara para aklama, dinleme, arama izinleri, uluslar arası istihbarat ve çeşitli bilgisayar teknolojilerinin kullanılması gibi değişik alanlarda da bağlayıcı hükümler içermektedir. Kanun teröristleri soruşturmakla görevli birimlere, arama kararı ile 180 gün içinde depolanmış her türlü elektronik mesajları inceleme yetkisi vermekte, bu süreden önce yapılmış her türlü mesajları incelemek için ise arama kararı olmadan inceleme yetkisi tanımaktadır. Bununla birlikte hükümete makul şüphe olmasa dahi internet üzerinden kişileri takip etme yetkisi verilmiştir. Bu kanunla güvenlik güçlerinin yetkileri ciddi oranda artırılmış, örneğin polislerin kendi mıntıkalarında bulunan yetkili bir hakimden alınan arama kararı ile aynı eyaletteki başka bölgelerde de arama yapabilme yetkisi tanınmıştır (Özeren ve Cinoğlu, 2006: 186-188).

11 Eylülden sonra oluşan ortamdan değişik kesimler olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilenmişlerdir. Olumsuz etkilenen kesimlerden biri de üniversiteler olmuştur. Örneğin Lynn Cheney ve Senatör Joseph Lieberman tarafından kurulan Amerikan Mütevelliler ve Üniversite Mezunları Konseyi üniversiteleri teröre karşı zayıf halka konumunda olmakla eleştirerek konuyla ilgili bir rapor hazırlamıştır. Genel olarak bu ihanet suçlamasının yanında rapora Amerikalı olmayan 117 profesörün, üst düzey personelin ve öğrencinin isimleri ile kişiler tarafından yapılan ve rahatsızlık uyandıran açıklamaların da listesi eklenmiştir. Ayrıca bundan birkaç ay sonra Ortadoğu Forumu adındaki düşünce kulübünün yöneticisi Daniel Pipes, Ortadoğu'da ABD'nin izlediği

politikaları eleştiren çeşitli isimlerin yer aldığı kara listenin açıklandığı ve içerisinde doğru tavır göstermeyen Profesörlerin öğrenciler tarafından bildirilmesini sağlayan bir bölüm içeren bir internet sitesi (Campus Watch) hazırlamıştır. Bazı solcu profesörlerin açıklamalarını kaydeden öğrencilere 100 dolarlık ödül vermeyi teklif eden dernekler de olmuştur. Aslında bu girişimler ABD'de akademik özgürlüğe karşı çok iyi bir şekilde yönetilen saldırıların sadece başlangıcına işaret etmektedir (*G*ordon, www.pusula.tv, 05.02.2010).

11 Eylül ve sonrasında yaşananlar ABD ekseninde bütün dünyayı etkilemiştir. ABD'nin yapmış olduğu hukuki düzenlemeler ve getirilen yeni tanımlar hak ve özgürlüklerle güvenlik arasındaki tercihi de olumsuz yönde etkilemiştir. Hak ve özgürlüklerin kısıtlanabilirliği, toplumun menfaati için kişisel özgürlüklerin engellenebilmesi uygulama olarak tekrar dünya gündemine yerleşmiştir. Özgürlüklerin temsilcisi bir devlette yaşanan gelişmeler diğer devletlerdeki özgürlükleri de doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Bu gidiş insan hak ve özgürlüklerinin alanını daraltmakta bazı suçlar hukuk içerisinde yerini alabilmektedir.

ABD Adalet Bakanı Ashcroft'un işkenceyi tanımlama biçimi de bu bakış açısına ilave edildiğinde, Guantanamo'nun ABD terörle mücadele stratejisindeki yerini ve vizyonunu ortaya koymaktadır. Ashcroft'a ve yardımcısı Bybee'e göre işkence; "tutuklulara yapılan uygulamalar ölüm, organ yetmezliği ya da önemli bir vücut fonksiyonunun kalıcı yetmezliği seviyesine ulaşması halidir." Bu durumda tutuklulara her türlü zor kullanma, tecrit, psikolojik baskı ve uygulama, can kaybı veya hayati organların kısmen değil ancak tamamen işlevini yitirmesiyle sınırlıdır. Bu tanım Cenevre Sözleşmesi ve ABD'nin her sene açıkladığı insan hakları raporundaki kriterleri tamamen göz ardı etmektedir (Bal, 2006: 96).

Bu anlayışın yaygınlaşması ileride suç kavramlarının değişmesinde ve de kişi hak ve özgürlüklerinin belirlenmesinde tehlikeli sonuçlar doğurabilecektir. Böyle bir gidişatın önlenmesi ve tepkisel olarak alınan tedbirlerin tekrar gözden geçirilmesi bütün devletler için faydalı olacaktır.

5.2.3. Almanya

Temel hak ve özgürlüklerin yasalar ile kısıtlanmasının veya zaman zaman ortadan kaldırılmasının gerekçesini Alman Hukuk Sistemi şu şekilde izah etmektedir; "Terörizmin tehlikelerinden toplumu koruma gerekliliği, kişisel özgürlüklerin kaybından ve terör şüphelisi olan kişinin haklarından daha ağır basar." Alman Yüksek Mahkemesi konu ile ilgili olarak verdiği bir kararında; Alman Anayasası'nın Alman Hükümeti'ni sadece vatandaşları kişisel olarak korumakla değil, aynı zamanda Alman ulusunu bir bütün olarak korumakla yükümlü tuttuğunu içtihat etmiştir (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

5.2.4 Fransa

Ekim 2005'te banliyölerde patlak veren olaylar ve göçmen gençlerin isyanını yatıştıramayan Fransa, 1955 yılında sömürgesi Cezayir'de patlak veren şiddet olaylarını durdurmak için çıkardığı Olağanüstü Hal Kanunu'nu yeniden yürürlüğe koymuştur. Cumhurbaşkanı Jacques Chirac başkanlığında 09.11.2005 tarihinde toplanan Bakanlar Kurulu'nun onayıyla yürürlüğe giren ve kısmen uygulanacak olan Olağanüstü Hal Kanunu, polise, bu süre boyunca istediği her yere baskın yapabilme ve şüpheli görülen kişileri tutuklayabilme yetkisi vermektedir (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

Fransa ayrıca, İçişleri Bakanı Nicolas Sarkozy'nin önerdiği yeni Terörle Mücadele Yasası'nı 30.11.2005 tarihinde onaylayarak yürürlüğe koymuştur. Yeni yasa terör eylemlerinde gözaltı süresini 6 gün olarak belirlemiştir. Yasa ayrıca camileri, alışveriş merkezlerini ve diğer toplu mekanları güvenlik kamerasıyla izleyebilme, seyahat acenteleri ve internet kafelere müşteri bilgilerini 1 yıl süreyle saklama zorunluluğu gibi bir çok maddeyi içermektedir (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

5.3. Türkiye'nin Terörle Mücadele Kanunu'nda Yaptığı Değişiklikler

11 Eylül saldırılarından sonra devletler terörle mücadele etmek amacıyla birtakım tedbirlere başvurmuş ve kendi hukuk kurallarında birtakım düzenlemeler yapmışlardır. Teröre karşı yapılan hukuki düzenlemeler, bazı devletlerde terörle ilgili yeni veya özel

kanun çıkarma şeklinde, bazı devletlerde ise mevcut kanunlarda yapılan düzenleme şeklinde kendini göstermiştir.

Uzun yıllardan beri terör ve terörizmle mücadele eden Türkiye ise, 1991 yılında Terörle ilgili özel bir kanun çıkarmış ve terörizmle diğer kanunlarla birlikte bu özel kanunla mücadele etme yöntemini seçmiştir. Türkiye terörle hukuki çerçevede mücadele etmek amacıyla 1991 yılında Terörle Mücadele Kanunu'nu (TMK) çıkarmıştır. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 12.04.1991 tarihinde kabul edilerek, 12.04.1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

1990'lı yıllar Türkiye'nin PKK terör örgütü ile mücadelesinin hareketli olduğu yıllardır. Bu yıllarda teröre karşı hazırlanan kanun da içinde bulunulan ortamın etkilerini göstermektedir. 11 Eylül saldırıları karşısında terörle ilgili birtakım yeni kanunlar çıkaran veya mevcut kanunlarında güvenlik tedbirlerini artırıcı ciddi önlemler alan bazı devletlerin aksine Türkiye önceki kanunda tepkisel bir değişiklik yapmamıştır. 1991 yılından 2001 yılına kadar birtakım değişiklikler yapılmış ise de bu değişiklikler tarihi süreç içerisinde gerçekleşmiştir. Kısacası terörle mücadele veren Türkiye'nin 11 Eylül saldırıları karşısında tepkisel bir kanun hazırlığına girmeye ihtiyaç duymadığı, 1991 tarihli kanunu yeterli olarak değerlendirdiği görülmektedir. Daha sonraki yıllarda yapılan değişiklikler ise daha çok AB'ne uyum sürecinde atılan adımlar niteliği taşımaktadır. TMK' da yapılan önemli değişiklikler ülkemizin demokratikleşmesi ve insan hak ve özgürlüklerinin kullanımı önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik çıkarılan 6'ncı ve 7'nci Uyum Paketleriyle gerçekleştirilmiştir.

Avrupa Birliği'ne uyum süreci içerisinde gerek mevzuatlarda yapılan değişiklikler, gerekse terörizmle mücadele sahasında görev yapan kolluk kuvvetlerinin görevden doğan ihtiyaçları göz önünde bulundurularak demokratikleşme yönünde edinilen kazanımlara zarar vermeksizin; Türkiye'nin terörizmle mücadelesinde hukuki argümanları ihtiva eden 1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun gözden geçirilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaçlar çerçevesinde 2001 yılından sonra TMK'da birtakım değişiklikler yapılmıştır.

Bu değişiklikler 06.02.2002 tarihli 4744 sayılı kanun, 15.07.2003 tarihli 4928 sayılı kanun, 30.07.2003 tarihli 4963 sayılı kanun, 14.07.2004 tarihli ve 5218 sayılı kanun, 22.02.2006 tarihli 5460 sayılı kanun, 29.06.2006 tarihli 5532 sayılı kanun, 27.05.2007 tarihli 5673 sayılı kanun, 26.02.2008 tarihli 5739 sayılı kanun ve 15.05.2008 tarihli 5763 sayılı kanunlarla gerçekleştirilmiştir.

Yapılan bu değişikliklerden madde sıralamasına göre bahsedilecek ve madde ile ilgili değerlendirmelere yer verilecektir.

TMK' nun 1'inci maddesi birçok değişikliğe uğramıştır. 2003 yılında 4928 sayılı kanunla yapılan değişiklikle, "terör tanımı" başlıklı 1'inci maddesi "Terör ve örgüt tanımı" olarak değiştirilmiş ve 1'inci fıkrasındaki terör suçu yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, yürürlükteki düzenlemede yer alan *"Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle..."* ibaresi, *"Terör; cebir şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle..."* şeklinde değiştirilmiş ve bu değişiklikle, baskı, korkutma, sindirme veya tehdidin, ancak cebir ve şiddet kullanılması halinde terör suçunun oluşabileceği hükme bağlanmıştır. Maddedeki "...her türlü eylemlerdir" ibaresi de "*...her türlü suç teşkil eden eylemlerdir*" şeklinde düzenlenmiştir (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

Burada özellikle eylemlerde suç unsurunun bulunması amaçlanmaktadır. Daha önceki madde her türlü eylemi terör eylemi içerisine alma imkânı verdiği için madde daha somut hale getirilmiş ve eylemlerin suç teşkil eden eylemlerle sınırlandırılması amaçlanmıştır.

Aynı kanunla örgüt kavramını tanımlayan 2. fıkrada değişiklik yapılmış ancak, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde, Türkiye'nin de taraf olduğu "Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 2. maddesinin (a) bendinde yer alan tanıma uygun olarak, suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt tanımlaması yapıldığı için, 2006 tarihli 5532 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile Terörle Mücadele Kanununda ayrıca örgüt tanımlaması yapılmasına gerek görülmediğinden, Kanunun 1'inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmış, madde başlığı "Terör tanımı" olarak değiştirilmiştir.

TMK' da bulunan terör örgütü tanımlamasının kaldırılması sayesinde suç işlemek için kurulmuş örgüt tanımlamasında birliktelik sağlanarak hem uluslar arası sözleşmelere uygun bir tanımlama yapılmış, hem de bu sözleşmelerin gereği yerine getirilmiş olmaktadır.

TMK' nun 3. maddesinde 2006 tarihinde 5532 sayılı Kanunla yapılan; "*26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310'uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar, terör suçlarıdır.*" şeklindeki değişiklik ile bu madde kapsamında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda sayılan suçlar terör suçları olarak sayılmıştır. Bu suçların işlenmesi sırasında 3713 sayılı Kanunun 1'inci maddesinde ifade edilen özel saikin olup olmadığına bakılmaksızın "Terör suçu" olarak kabul edilmiştir.

Terörle Mücadele Kanununun 4'üncü maddesinde 2006 yılında 5532 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen çeşitli suçların da terör suçu sayılacağı kabul edilmiştir. Bu çerçevede;

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 96, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 142, 148, 149, 151, 152, 170, 172, 173, 174, 185, 188, 199, 200, 202, 204, 210, 213, 214, 215, 223, 224, 243, 244, 265, 294, 300, 316, 317, 318 ve 319'uncu maddeleri ile 310'uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar; 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'da tanımlanan suçlar; 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 110'uncu maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları; 10/7/2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar; Anayasa'nın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde, olağanüstü halin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar ve 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 68'inci maddesinde tanımlanan suçu işleyenler bu suçları 1'inci maddede belirtilen saik ile işlemeleri halinde terör suçlusu sayılmaktadır.

5'inci madde cezaların artırılmasını düzenlemekte, 3 ve 4'üncü maddede sayılan ve 1'inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda işlenen suçların cezalarını, bu suçlar için

kanunda öngörülen miktardan yarı oranında arttırmaktadır. 2006 yılında 5532 sayılı kanunla yapılan değişiklikte bu artırım değiştirilmemiş, TCK' da artırım öngören suçlar için bu artırımların geçerli olacağı ancak artırımın cezanın üçte ikisinden az olamayacağı hükmü getirilmiştir. Bu saikin olmaması halinde ise Türk Ceza hükümleri çerçevesinde cezaların hükmolunacağı anlaşılmaktadır.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 6'ncı maddesi 1, 2 ve 3'üncü fıkralarında 2006 yılında 5532 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile terörle mücadelede görev yapanların kimliklerini açıklayanlar ile bunları hedef gösteren kişilere, terör örgütlerinin bildiri veya açıklamalarını basanlara veya yayınlayanlara ve muhbirlerin hüviyetlerini açıklayanlara öngörülen müeyyide para cezasından, "*bir yıldan üç yıla kadar hapis*" cezasına dönüştürülmüştür.

Bu değişikliğin yanı sıra, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun ülkenin bütünlüğünü hedef alan sözlü veya yazılı propaganda ile toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmayı yasaklayan 8. inci maddesinin 2003 yılında yürürlükten kaldırılması ve yeni Basın Kanunu'nda yapılan düzenlemenin yayın kuruluşunun kapatılması cezasını içermemesinin propaganda eylemlerinin artmasına neden olduğu değerlendirildiğinden, 2006 yılında 5532 sayılı kanunla 4'üncü fıkrada değişiklik yapılmıştır. TMK'nun 6'ncı maddesinin ilk üç fıkrasında ifade edilen fiillerin basın yayın yoluyla işlenmesi halinde öngörülen para cezası yeniden düzenlenerek açıklama ve yayın yasağıyla ilgili olarak basın ve yayın organlarının sahipleri ile yayın sorumlularına dikkat ve özen yükümlülüğü getirilmiştir. Bu dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranış para cezası yaptırımı altına alınmıştır.

Ayrıca 5532 sayılı Kanun ile 6'ncı maddede öngörülen en önemli değişiklik ise, Anayasanın 28'inci maddesinin beşinci fıkrası hükmü göz önünde bulundurularak madde metnine eklenen yeni fıkradır. Eklenen beşinci fıkra ile "*terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde suç işlemeye alenen teşvik, işlenmiş olan suçları ve suçlularını övme veya terör örgütünün propagandasını içeren süreli yayınların hâkim kararı ile, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise Cumhuriyet Savcısı'nın kararı ile on beş günden bir aya kadar durdurulması*" hükmü getirilmiştir. Böylece basın yayın organları işitsel, görsel ve

elektronik bütün basını kapsayacak şekilde genişletilerek, belli koşullarda bunların faaliyetlerinin tedbir olarak durdurulabileceği ifade edilmiştir.

TMK' nun 7'nci maddesinde 2003 yılında 4963 sayılı kanun ile düzenleme yapılmış ve 2'nci fıkrası değiştirilmiştir. Daha sonra 2006 yılında 5532 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile terör örgütlerinin propagandasını yaptırıma bağlayan fıkrası yeniden düzenlenmiş ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun mantığına uygun olarak terör örgütünün veya amacının veya propagandasının yapılması suçu hakkında Ceza Kanunu'na uyumlu yaptırım öngörülmüştür. Türk Ceza Kanunu'nun 314'üncü maddesine atıfta bulunularak buradaki silahlı örgüte ilişkin unsurların ve yaptırımın geçerli olacağı vurgulanmıştır.

Propagandaya ilişkin hükümler düzenlenirken bir takım fillerin açıklayıcı fakat sınırlı olmayacak şekilde propaganda suçunu oluşturacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre; örgütün üyesi veya destekçisi olduğunu gösterir şekilde örgüte ait amblem ve işaretlerin taşınması, bu işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformayı andırır giysilerin giyilmesi ya da toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde yüzün kimliklerin gizlenmesi amacıyla tamamen veya kısmen kapatılması ile slogan atılması veya ses cihazlarıyla yayın yapılması propaganda suçunu oluşturmaktadır.

6'ncı Uyum Paketi çerçevesinde çıkarılan 15.07.2003 tarih ve 4928 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 19'uncu maddesiyle, Terörle Mücadele Kanunu'nun "Devletin bölünmezliği aleyhine propaganda"yı düzenleyen 8'inci maddesi "düşünce ve ifade özgürlüğünün genişletilmesi" amacıyla yürürlükten kaldırılmıştır.

2006 yılında 5532 sayılı Kanunun 7'nci maddesi ile, yürürlükten kaldırılan 8'inci madde Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Sözleşmesi'nin 2'nci maddesinde ifade edilen "Terörizmin Finansmanı Suçu" çerçevesinde "Terörizmin finansmanı" başlığıyla birlikte yeniden düzenlenmiştir.

Bu düzenlemeye göre; kısmen veya tümüyle terör suçlarında kullanılacağını bilerek ve isteyerek fon sağlayan ve toplayanların örgüt üyesi olarak cezalandırılacağını

belirtmiştir. 8/A maddesiyle kamu görevinin sağladığı nüfuzla bu suçun işlenmesi hali nitelikli durum kabul edilerek yaptırımı artırılmış, 8/B maddesiyle de bu faaliyetlerin bir tüzel kişilik tarafından gerçekleştirilmesi halinde ise Türk Ceza Kanunu'nun "Tüzel kişilerin sorumluluğu"nu düzenleyen maddesine atıfta bulunularak tüzel kişilerin sorumluluğuna ilişkin gerekli tedbirlerin bu Kanuna göre alınacağı hüküm altına almıştır. Fon tabirinin para, mal, alacak veya gelir gibi her türlü değeri ifade edeceği vurgulanarak kapsamı geniş tutulmuştur.

TMK' nun 9'uncu maddesinde kanun kapsamına giren suçlara Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin bakacağı belirtilmiştir. Ancak 5190 sayılı Kanunun geçici 1'inci maddesiyle Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılarının yetki ve görevleri sona erdirilmiştir. 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun "Görev ve yargı çevresinin belirlenmesi" başlıklı 250. maddesi çerçevesinde bu mahkemenin görev alanına giren davalar, Adalet Bakanlığı'nın teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek Ağır Ceza Mahkemeleri'ne ve bu mahkemelerin bulundukları illerin Cumhuriyet Başsavcılıkları'na devredilmiştir.

2006 yılında 5532 sayılı Kanunun 8'inci maddesinin 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 9'uncu maddesinde yaptığı değişiklik ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda vazedilen suçların soruşturma ve kovuşturmalarının da CMK 250 inci madde ile yetkili ağır ceza mahkemelerince yürütüleceği ve bu suçlardan dolayı on beş yaşın üzerindeki çocuklar hakkında açılacak davaların da bu mahkemelerde görüleceği hükmü getirilmiştir.

TMK'nun "Avukat tarafından temsil ve görüştürülme" başlıklı 10'uncu maddesi Anayasa Mahkemesi tarafından 31/3/1992 tarih ve E.1991/18, K.:1992/20 sayılı kararı ile yürürlükten kaldırılmıştır. 2006 yılında 5532 sayılı Kanunun 9.uncu maddesi ile TMK'nun 10. maddesi yeniden düzenlenmiş bir birçok fıkra eklenmiştir.

5532 sayılı kanun ile 3713 sayılı Kanunun 10'uncu maddesinin (a) fıkrası; "*Soruşturmanın amacı tehlikeye düşebilecek ise yakalanan veya gözaltına alınan veya gözaltı süresi uzatılan kişinin durumu hakkında Cumhuriyet savcısının emriyle sadece bir*

yakınına bilgi verilir" şeklinde düzenlenmiştir. Maddenin (b) fıkrası ile *"şüphelinin gözaltı süresince üç değil, yalnız bir müdafiin hukuki yardımından yararlanabileceği ve bazı durumlarda bu hakkın hâkim kararı ile 24 saat ertelenebileceği fakat bu erteleme süresi içerisinde ifade alınamayacağı*", (c) fıkrası ile "*şüphelinin kolluk tarafından ifadesi alınırken, ancak bir müdafiinin hazır bulunabileceği*", (ç) fıkrası ile "*terörle mücadelede görev yapan kolluğun hazırladığı tutanaklarda açık kimlik bilgileri yerine sicil numaralarını yazacağı*" ve (d) fıkrası ile de "*müdafiin dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek alması, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla bu yetkisinin kısıtlanabileceği*" ifade edilmiştir.

5532 sayılı Kanunla getirilen düzenlemede Kanunun 10. maddesinin (e) fıkrası ile bu Kanun kapsamında yer alan suçlardan dolayı yapılan soruşturmada müdafiin savunmaya ilişkin belgeleri, dosyaları ve tutuklu bulunan şüpheli ile yaptığı konuşmaların kayıtlarının incelemeye tabi tutulamayacağına, ancak, müdafiin terör örgütü mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmelerine aracılık ettiğine ilişkin bulgu veya belge elde edilmesi halinde, Cumhuriyet savcısının istemi ve hâkim kararıyla, bir görevlinin görüşmede hazır bulundurulabileceği gibi bu kişilerin müdafiine verdiği veya müdafiince bu kişiye verilen belgelerin hâkim tarafından incelenebileceğine ve Hâkimin, belgenin kısmen veya tamamen verilmesine veya verilmemesine karar verebileceğine ilişkin düzenleme getirilmiştir.

5532 sayılı Kanunla düzenlenen (f) fıkrası ile Ceza Muhakemesi Kanunu'nda öngörülen iletişimin tespiti ve dinlenmesi (Md. 135), gizli soruşturmacı görevlendirilmesi (Md.139) ve teknik araçla izleme yapılması (Md. 140) tedbirlerinin bu Kanun kapsamında yer alan suçlar bakımından da istisnasız olarak uygulanacağı ifade edilmiştir. Kanunun (g) fıkrası ile de, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 92'nci maddesinin ikinci fıkrası "*Hükümlü; izin, hastaneye, Cumhuriyet Başsavcılığına veya duruşmaya sevk, eğitim, öğretim, işyurdu, cezanın ertelenmesi, salıverilme, nakil, deprem, sel gibi doğal afet ve yangın hâlleri dışında ve yetkili makamca verilmiş yazılı bir emir olmadıkça kapalı kurumun dışına çıkarılamaz*" hükmünün bu Kanun kapsamında yer alan suçlar bakımından da uygulama kabiliyeti bulunmasına imkân tanınmıştır.

TMK'nun "Gözetim süresi" başlıklı 11'inci maddesi 1992 tarihli 3842 sayılı kanunla; "Tutanak düzenleyenlerin dinlenmeleri" başlıklı 12'nci maddesi ise 2006 tarihli 5532 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

"Erteleme ve paraya çevrilme" başlıklı 13'üncü maddesi ise, 2008 tarihli 5739 sayılı kanunla değiştirilerek "Kanun kapsamına giren suçlarla ilgili olarak on beş yaşını tamamlamamış çocuklar hariç olmak üzere hükmün açıklanmasının geri bırakılamayacağı, verilen hapis cezaları seçenek yaptırımlara çevrilemeyeceği ve ertelenemeyeceği" hükümleri getirilmiştir.

3713 sayılı Kanunun birinci ve üçüncü fıkrası 1992 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından E. :1991/18, K.:1992/20 sayılı kararı ile iptal edilen 15'inci maddesinin ikinci fıkrası 2006 tarih ve 5532 sayılı Kanunun 11'inci maddesi ile değiştirilerek "*terörle mücadelede görev alan istihbarat ve kolluk görevlileri ile bu amaçla görevlendirilmiş diğer personelin, bu görevlerinin ifasından doğduğu iddia edilen suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda müdafi olarak belirlediği en fazla üç avukatın ücretinin ödeneceği ve bunlara avukatlık ücret tarifesine bağlı olmaksızın yapılacak ödemelerin, ilgili kuruluşların bütçelerine konulacak ödenekten karşılanacağı*" hükmü getirilmiştir.

Kanunun 16'ncı maddesi ise 2006 tarihli 5532 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır. 17'nci maddesinde yapılan değişiklik çerçevesinde; söz konusu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkum olanlar hakkında, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması bakımından 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107'nci maddesinin dördüncü fıkrası ile 108'inci maddesi hükümleri uygulanacaktır.

Ayrıca tutuklu veya hükümlü iken firar veya ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş bulunanlar ile disiplin cezası olarak üç defa hücre hapsi cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile, yine bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar, hükümlerinin kesinleşme tarihinden sonra bu Kanunun kapsamına giren bir suçu işlemeleri halinde şartla salıverilmeden yararlanamayacaklardır.

Bununla birlikte ölüm cezaları, 14/7/2004 tarihli ve 5218 sayılı Kanunun 1'inci maddesi ile değişik 3/8/2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamayacakları gibi bunlar hakkında verilen ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasının ölünceye kadar devam etmesi öngörülmüştür.

5532 sayılı Kanunun 3713 sayılı Kanunun 19'uncu maddesinde değişiklik yapılarak, "işlenişine iştirak etmemiş olmak koşuluyla bu Kanun kapsamına giren suç faillerinin yakalanabilmesine yardımcı olanlara veya yerlerini yahut kimliklerini bildirenlere para ödülü verileceği" ifade edilmiştir.

2006 tarihli 5532 sayılı Kanunun 13'üncü maddesi ile 3713 sayılı Kanunun 20 inci maddesinde birtakım değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişiklikle 1'inci fıkradaki "*zabıta amir ve memurları*" tabirinin yerine daha geniş ifade ile "*kolluk görevlileri*" tabiri kullanılmıştır. Yine aynı fıkradaki "Devlet Güvenlik Mahkemeleri hâkim ve savcıları ile" ifadesi yerine "*Devlet Güvenlik Mahkemelerinde görev yapmış hâkim ve savcılar, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250 nci maddesiyle yetkili kılınmış ağır ceza mahkemelerinde görev yapan hâkim ve savcılar ile*" ifadesi getirilmiştir. Ayrıca "*yardımcı olan tanık ve ihbarcılar*" ifadesi "*yardımcı olanlar*" ifadesiyle değiştirilmiştir.

Aynı maddeye yeni bir fıkra eklenerek, "Ceza Muhakemesi Kanununun 250 nci maddesi uyarınca Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca görevlendirilecek ağır ceza mahkemeleri başkan ve üyeleri ile bu mahkemelerin görev alanına giren suçları soruşturmakla ve kovuşturmakla görevli Cumhuriyet savcılarının korunma ve güvenlik taleplerinin ilgili makam ve mercilerce öncelikle ve ivedilikle yerine getirileceği ve koruma için ihtiyaç duyulan araç ve gereçlerin Adalet ve İçişleri Bakanlıkları'nca temin edileceği" hükmü getirilmiştir.

2006 tarihli 5532 sayılı Kanunun 14'üncü maddesi ile 3713 sayılı Kanunun 21'inci maddesindeki "*memur ve kamu görevlileri*" ifadesi "*kamu görevlileri*" olarak değiştirilmiştir. Değiştirilen (e) bendi ile memur ve kamu görevlilerinden görevlerini ifa

ederken veya sıfatları kalkmış olsa dahi bu görevlerinden dolayı terör olaylarına muhatap olarak yaralanan ve sakat kalanlar ile şehit olanların dul ve yetimlerinin bağlı bulundukları sosyal güvenlik kuruluşuna bakılmaksızın devlet, üniversite, sosyal sigortalar kurumu ve askeri hastanelerden yararlanması imkânı getirilmiş ve tedavi giderlerinin bağlı bulundukları sosyal güvenlik kuruluşunca ödeneceği hükmü getirilmiştir. Ayrıca, bu kişilerin herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olarak çalışmamaları, emekli, yaşlılık, malullük veya dul ve yetim aylığı almamaları durumunda tedavi giderlerinin Milli Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nca karşılanacağı hüküm altına alınmıştır.

02.06.2007 tarih ve 5673 Sayılı Köy Kanununda Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 3'üncü maddesi ile 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun Ek- 1 maddesinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikle A fıkrasının ilk paragrafında yer alan "% 0.5'ini" ifadesi "% 0,7'sini" olarak değiştirilmiş, yine aynı fıkranın (a) bendindeki "*kamu görevlileri ile er-erbaşların*" ifadesinden sonra "*geçici köy korucuları ve gönüllü köy korucularının*" ifadesi eklenmiştir. Aynı maddenin B bendi 2008 tarihli ve 5763 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

TMK'nun ek 2'nci maddesi Anayasa Mahkemesi'nin 06/01/1999 tarih ve E. 1999/68, K. 1999/1 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. İptal edilen maddede 2006 yılında 5532 sayılı Kanunun 16'ncı maddesi ile değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklik ile "terör örgütlerine karşı icra edilecek operasyonlarda "teslim ol" emrine itaat edilmemesi veya silah kullanmaya teşebbüs edilmesi halinde kolluk görevlileri, tehlikeyi etkisiz kılabilecek ölçü ve orantıda, doğrudan ve duraksamadan hedefe karşı silah kullanmaya yetkilidirler" ifadesi eklenmiştir.

Bu kanunun değişik maddeleri bazı hükümleri itibariyle insan haklarını koruma açısından yetersiz bulunarak bazı sivil toplum örgütleri tarafından eleştirilmektedir. Yasanın Türk Ceza Kanunu'nda geçen 50 suçu "bir terör örgütünün faaliyetleri dâhilinde" işlendikleri takdirde "terör suçu" olarak belirlemesi; terör suçları için cezaları arttırması ve izin verilen cezalarda "üst sınırı" kaldırması, basına verilen cezaları arttırması; hakim ve savcılara süreli yayınları bir aya kadar durdurma yetkisi vermesi; basına "terör örgütlerinin propagandasına yardımcı olmak" sebebiyle verilecek cezaları arttırması ve bu tür suçlarda süreli yayınların sahiplerini ayrıca sorumlu tutması; maske takmaya, terör örgütlerinin

simgelerini ve üniformalarını taşımaya da cezalar getirmesi ve bu suçlara verilecek cezaları, suçların dernek, vakıf, siyasi parti, sendika ve meslek birlikleri, eğitim kurumları ve yurt binalarında işlenmeleri halinde arttırması; terörizme mali desteği cezalandırması; şüphelilerin soruşturma aşamasında tutabileceği avukat sayısını bire indirmesi ve hâkimlere şüphelilerin avukatlarıyla görüşmelerini 24 saat yasaklama yetkisi vermesi; hâkimlere, şüpheliler ve avukatları arasındaki görüşmelere bir devlet memurunun katılmasına izin verme yetkisini tanıması; gerek kolluk kuvvetlerine gerekse soruşturma ve kovuşturma ile görevli kişilere silah kullanma yetkisi vermesi eleştirilere maruz kalan konular arasındadır.

İnsan Hakları Derneği tarafından 01 Mayıs 2006 tarihinde 5532 sayılı kanun henüz tasarı aşamasında iken yapılan basın açıklamasında; "*kanunun, demokratik ilkelere, insan haklarına, hukuk tekniğine, Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararlarına aykırı bir şekilde hazırlandığı, Ceza Hukuku'nda en temel ilkelerden olan, suçta kanunilik ve tipiklik ilkeleri gözetilmeden, güvenlik görevlileri ve özel yetkili mahkemelere geniş yorum hakkı veren bir tarzda, muğlâklık içerecek şekilde hazırlandığı, tasarının Anayasa Mahkemesi'nin kararına aykırılık teşkil etmesi yönüyle hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu ve bu tasarı ile "hukuk devleti"nin "polis devleti" haline getirilmek istendiği*" değerlendirmesinde bulunulmuştur (www.ihd.org.tr, 10.02.2010).

TESEV kanun hakkında yapmış olduğu değerlendirmede birçok maddenin güvenlik ile insan hakları arasındaki dengenin sağlanması açısından yetersiz kaldığı ve özgürlükleri kısıtlayıcı bir tutum sergilendiği eleştirisinde bulunmuştur (Aytar, www.tesev.org.tr, 12.02.2010).

TMK maddelerinde yapılan eleştiri ve değerlendirmeler genellikle güvenliğin sağlanması ve insan haklarının korunması arasındaki denge üzerinde yoğunlaşmaktadır. Güvenliği sağlarken insan haklarından ne kadar ödün verileceği, bu sınırlamaların sınırlarının ne olacağı endişe ile takip edilmektedir. Bazı ülkelerde güvenlik uğruna temel insan haklarıyla ilgili sınırlamalar getirilmesi dünya çapında endişelerin artmasına neden olmuştur. Bu nedenle yapılan her değişiklik öncesinde bu tür tereddütler yaşanmaktadır. Hazırlanan kanunlarda insan hakları noktasındaki kazanımlardan ödün verilmemesi yönünde yapılan eleştirilerin değerlendirmeye alınması, tepkisel olarak hazırlanan

kanunlarda değişikliklerin isabetli olmasını sağlamaktadır. Yaşanan terör olayları nedeniyle tepkisel olarak hazırlanan kanunlarda insan hakları aleyhine sonuçlar elde edilme riski yüksektir.

Yapılan yorumlarda Türkiye'nin şartları da göz önünde bulundurularak terörle ilgili düzenleme yapılırken öncelikle insan hak ve özgürlükleri bağlamında hangi demokratik atılımların terör örgütlerinin lehine veya aleyhine olduğu ve hangi maddelerin güvenlik güçlerinin yetkilerini elinden aldığı değerlendirilerek insanların özgürlüklerinin en az güvenlikleri kadar önem arz ettiği vurgulanmaktadır. Yorumların birçoğu İngiltere Terörle Mücadele yasası ile benzerlikler bulunmasından duyulan rahatsızlık üzerine yapılmıştır. İngiltere'deki uygulamaların daha ziyade ülkede yaşayan yabancılarla ilgili olması nedeniyle bu kesimi rahatsız ettiği, Türkiye'de ise benzer uygulamaların insan hak ve özgürlüklerini yok edeceği endişesi dile getirilmiş, bu endişenin TMK tasarısında değerlendirilmesi için yazarlar, hukukçular ve sivil toplum örgütleri birleşmişlerdir (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

Ayrıca tasarı ile ilgili yapılan genel değerlendirmede demokratik haklar ve hukuki düzenlemelerle, terörle mücadele arasındaki dengenin tam olarak sağlanması, doğabilecek hukuki boşluklardan örgütlerin ve teröristlerin faydalanmalarının engellenmesi, kişi hak ve hürriyetlerini sınırlayacak uygulamalara yer verilirken, bunun mutlak suretle geçici olmasına ve kalıcı kısıtlamalar getirmemesine azami önem verilmesi, tasarının toplumun bütün kesimleri tarafından yeterince tartışılmadan Meclis'e gönderilmemesi, gecikmesinde kamu yararı bakımından sakınca bulunan durumlar hariç, yargının karar vermesi gereken durumlarda, idareye büyük yetkiler verilmemesi, demokratik reformlardan asla geri adım atılmaması ve mevcut yasaların terörle mücadele için yeterli olduğundan yeni bir yasa çıkarılmaması gibi ifadeler mevcuttur (www.arem.gov.tr, 05.01.2010).

Yapılan başka bir eleştiride; "Terör eylemi diye tanımlanan her fiilin ceza kanunlarında tanımlanıp müeyyideye bağlanmış olduğu dikkate alındığında mevcut kanunlar terörün önlenmesi ve bu kabilden eylemlerin cezalandırılması için yeterli olduğundan, TCK ve CMK emniyet güçlerine gerekli yetkileri verdiğinden dolayı yeni düzenlemeye ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu imkânlarla terörün önlenmesi her zaman mümkün olduğu için terörle mücadele adı altında yapılacak olan 'temel hak ve özgürlükleri

sınırlama' Türkiye'yi geriye götürecektir" (www.hukukcular.org.tr, 18.01.2010) değerlendirmesinde bulunulmaktadır.

TMK'nun 1'inci maddesinde yapılan değerlendirmede "korkutma", "baskı", "yıldırma", "sindirme" gibi sözcükler kullanılarak "cebir/şiddet" kavramının genişletildiği, bu açıdan da sınırları, unsurları, kapsamı, yasal tanımı belli olmayan bir "terör suçu" kavramı oluşturulduğu, terör tanımında sayılan amaçlar, terörün yöneldiği varlık ve değerlerin de son derece belirsiz ve uygulamada duraksamalara, hatta keyfi yorum ve uygulamalara neden olabilecek nitelikte olduğu ifade edilmiştir. (www.hukukcular.org.tr, 18.01.2010).

TMK "Terör Suçlusu" başlığı altında düzenlenen 2'nci maddesi, amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişiyi terör suçlusu olarak kabul etmektedir. Aynı maddede geçen "terör örgütü mensubu olmadığı halde bu örgüt adına suç işleyenlerin terör suçlusu sayılacağı" hükmü ise, anlaşılması güç ve dolayısıyla uygulamada yanlışlıklara ve haksızlıklara yol açabilecek bir hükümdür. Böyle bir kanuni düzenleme "ceza sorumluluğunun şahsiliği" ilkesiyle bağdaşmamaktadır (www.hukukcular.org.tr, 18.01.2010).

TMK'nun 3'üncü maddesinde terör suçları ile ilgili özel bir suç tanımlaması yapılmayıp TCK'da terör suçlarına atıfta bulunularak Ceza Yasası'nın neredeyse bütün hükümleri ya "Terör Suçu" ya da "Terör Amacı ile İşlenen Suçlar" olarak düzenlenmiş, aynı yasadaki "insanlığa karşı suçlar" terör suçları kapsamına alınmamıştır (www.ihd.org.tr, 10.02.2010).

TESEV tarafından yasanın aynı maddesinde yapılan değerlendirmede, Türk Ceza Kanunu'nda geçen 50 suçun "bir terör örgütünün faaliyetleri dâhilinde" işlendikleri takdirde "terör suçu" olarak belirlemekte olması ve terör suçları için cezaları artırarak izin verilen cezalarda "üst sınırı" kaldırması eleştirilmektedir (Aytar, www.tesev.org.tr, 12.02.2010).

4'üncü madde üzerinde yapılan eleştiriler maddenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 7'nci maddesine aykırı olduğu yönündedir. AİHS ilgili 7'nci maddesi gereği AİHM içtihatlarında; "*…diğer unsurların yanı sıra, yalnızca kanunların bir suçu tanımlayabileceğini ve bu suça verilecek cezayı belirleyebileceğini ve ceza kanununun, mesela kıyaslama yoluyla, tamamen sanığın zararına olacak şekilde yorumlanmaması ilkesini vurgulamış olduğuna*" işaret edilmektedir. Bu ilkeden hareketle, bir cürüm ve bu cürüm karşısında uygulanan yaptırımların kanunda açık bir şekilde tanımlanmış olması gerekmektedir. Maddede suç oluşturan hareketlerin sınırının tam olarak çizilmemesi ve kapsamda son derece geniş bir takdir hakkının tanınmış olmasının düzenlemede sıkıntı oluşturduğu belirtilmektedir. Cezaya konu suçun ve bu suçun maddi unsuru olan hareket ile manevi unsuru olan iradenin, "neye ve ne şekilde" yönelmiş olması gerektiğinin açık bir biçimde, yoruma yer bırakmadan düzenlenmesi gerekmekte olduğu vurgulanarak 4'üncü maddenin (d) fıkrasında yer alan "olağanüstü halin ilan edildiği yerlerde, olağanüstü halin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar" düzenlemesinde terör suçuna konu fiil ve eylemin net biçimde ne olduğunun belirtilmemiş olmasının da bir eksiklik olarak değerlendirildiği belirtilmektedir. Bu haliyle düzenlemenin yer ve zamana göre değişebilen, açıklık ve berraklıktan uzak bir düzenleme olduğu, yasada son derece geniş bir takdir hakkının tanındığı, bu şekliyle düzenlemenin suç ve cezaların kanuniliği ilkesine de tamamen aykırı olduğu vurgulanmaktadır (www.rightsagenda.org, 14.01.2010).

Bu madde ile getirilen "terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde" ibaresi tam bir muğlâklık oluşturmakta ve böylece TCK'nun yarıya yakın suçu terör amacı ile işlenen suç sayılmaktadır. Ayrıca bir suçun nerede soruşturulup, kovuşturulacağı güvenlik kuvvetlerinin tutumuna göre değişebilecektir. Her türlü suç "terör amacı ile işlendiği kabulü ile" terör suçlarına ilişkin özel soruşturma ve yargılama usullerine tabi kılınabilecektir. Terör amacı ile işlenen suçlar CMK 250'ye göre özel görevli mahkemelerde görüldüğünden, kanuni yargıçlık ilkesi de gözetilmemiştir (www.ihd.org.tr, 10.02.2010).

TMK nun "Terör örgütleri", "terör suçlusu" ve "terör amacı ile işlenen suçlar" ibarelerinin ceza kanunlarındaki suçlara ek yeni suçlar ihdas etmekte olduğu belirtilmektedir (www.hukukcular.org.tr, 18.01.2010).

TMK'nın 5'inci maddesi ceza artırımı yönünden eleştirilerek cezaların gerekçesiz ve keyfi olarak yarı oranda artırıldığı, aratırım için herhangi bir gerekçe içermediği ifade edilmektedir (www.rightsagenda.org, 14.01.2010).

Ayrıca cezaların üst sınırının aşılabileceği düzenlemesi ile terörle mücadele gerekçesiyle, suçlar için temel ceza yasası olan TCK'da öngörülen cezaların üst sınırları aşılabilmekte, bu sayede mevcut yasadaki eşitsizlik derinleştirilmekte, hukuka aykırılık kurallaştırılmaktadır. Bu şekilde, suç ve cezanın kanunda gösterileceğine dair en temel ceza muhakemesi kuralı da çiğnenmiş olmaktadır (www.ihd.org.tr, 10.02.2010).

TMK'nun 6'ncı maddesine getirilen eleştiriler maddede geçen "*terör örgütünün faaliyetleri çerçevesinde suç işlemeye alenen teşvik, işlenmiş olan suçları ve suçlularını övme veya terör örgütünün propagandası niteliğinde olan içeriğe sahip süreli yayınlar"* tanımlamasının muğlâk ifadeler içermesi, suçun maddi ve manevi unsurlarının belirtilmemiş olması nedeniyle AİHS'ne aykırı olduğu (www.rightsagenda.org, 14.01.2010) ve faaliyetlerin çerçevesinin güvenlik kuvvetlerine göre tayin edilecek olmasının basın özgürlüğünü ortadan kaldırdığı (www.ihd.org.tr, 10.02.2010) şeklinde ifade edilmektedir.

Ayrıca süreli yayınların hâkim kararıyla, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise cumhuriyet savcısının emriyle on beş günden bir aya kadar durdurulabilmesi de yapılan eleştiriler arasındadır (www.rightsagenda.org, 14.01.2010).

TMK'nın 7'nci maddesinde geçen "*terör örgütünün veya amacının propagandasını yapan kişi"* ifadesinin Ceza Hukuku'nun kanunilik prensibine aykırı olduğu eleştirileri yapılmaktadır. Buradaki ifadede belirsizlik olduğu, suçun tam olarak ne olduğunun açık şekilde ifade edilmediği ve keyfiliğe yol açacağı ifade edilmektedir (www.rightsagenda.org, 14.01.2010).

AİHS'nin 5'inci maddesinde gözaltına alınan kişilerin hakları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. TMK'nun 10'uncu maddesi bu haklar çerçevesinde eleştirilere maruz kalmaktadır. Maddenin (a) fıkrasında yer alan gözaltına alınan kişinin yakınlarına haber verilmesinin Cumhuriyet savcısı'nın emriyle ertelenebilmesinin, kişinin tek başına mevcut

haklarını kullanamadığı durumlarda yakınlarının bu haklarını onun adına kullanmasını askıya almakta veya ertelemekte olduğu, dolayısıyla AİHS'nin 5'inci maddesine aykırılık oluşturduğu savunulmaktadır (www.rightsagenda.org, 14.01.2010).

AİHM, terörle mücadele gibi olağanüstü kabul edilebilecek konularda yakalanan veya gözaltına alınan kişiye tanınan haklara ilişkin devletlerin geniş bir takdir hakkına sahip olduklarını belirtmekle birlikte, ulusal makamlar tarafından alınan tedbirlerden etkilenen hak ve özgürlükler ile olağanüstü hali dikkate alarak tedbirlerin "durumun zorunluluklarının kesinlikle gerektirdiği tedbirler" olup olmadığını denetleyeceğini belirtmiştir. Bu çerçevede müdafii ile görüşmenin kısıtlanması ancak mevzuata uygun bir şekilde, "*makul nedenlerin"* bulunması halinde, "*durumun zorunluluklarının kesinlikle gerektirdiği tedbirler"* kapsamında ve "*yargı yolu açık olmak*" kaydıyla söz konusu olabilecektir. Maddenin mevcut halinde müdafii ile görüşmenin sınırlandırılması cumhuriyet savcısının istemi ve hâkim kararına bağlanmış olup, savunma haklarını kısıtlayıcı nitelikteki böyle bir uygulamayı gerektirecek "zorunlu durumların ve makul nedenlerin" neler olabileceğinin belirtilmemesi savunma hakkının keyfi biçimde kısıtlanmasına neden olabilecek bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir (www.rightsagenda.org, 14.01.2010).

10. maddede eleştirilen diğer bir düzenleme ise; müdafiinin dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek almasının kısıtlanmasıdır. Böyle bir düzenleme AİHS 6'ncı maddesinin en temel şartlarından olan silahların eşitliği prensibine ters düşebilecek bir hüküm olarak belirtilmektedir (www.rightsagenda.org, 14.01.2010). Gözaltına alınan kişinin 24 saat sonra sadece bir avukat ile görüştürülmesi, avukatın zan altına alınması ile ilgili düzenlemeler savunma hakkına, işkence yasağına aykırıdır (www.ihd.org.tr, 10.02.2010).

Aynı maddenin (e) bendinde ise soruşturmada müdafi ile müvekkili arasındaki görüşmeler örgütsel amaçlı haberleşme niteliği taşıması halinde hâkim kararıyla bir görevlinin huzurunda yapılabileceği veya müdafii ile kişi arasında alıp verilen belgelerin hâkim tarafından incelenebileceği ve yine bu belgelerin verilmesinin hâkim tarafından kısmen veya tamamen engellenebileceği hükmü bulunmaktadır. Bu kısım da AİHM kararlarına aykırılık olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir.

Her ne kadar mahkeme bazı istisnai durumlarda avukat ile terör suçundan mahkûm olmuş müvekkili arasındaki haberleşmeye müdahale etmenin mümkün olduğunu hatırlatmış olsa bile alınacak tedbirlerin istisnai durumlarda kullanılması gerekmektedir. "Anayasanın 10 ve 36'ncı maddelerine aykırı olan bu düzenlemeler ile şüpheli, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 7'nci maddesine aykırı olarak yasanın korumasından mahrum bırakıldığı gibi, şüphelinin savunma hakkı AİHS 6'ncı maddesinde düzenlenen adil yargılama ilkelerine ve AİHM kararlarında açıkça belirtilen savunma ve adil yargılanma kriterlerine aykırılık teşkil edecek bir biçimde kısıtlanmaktadır (www.rightsagenda.org, 14.01.2010).

TMK'nun 10'uncu maddesinin (f) bendi ile CMK'nun 135, 139 ve 140'ıncı maddelerine getirilen istisnalar ile haberleşmenin takip edilmesinde hâkim kararı aranmaksızın, tüm yetki güvenlik güçlerine verilmektedir. Kanunun bu maddesi ile suç işlemek için örgüt kurmada telefon dinleme, gizli soruşturmacı görevlendirme, teknik araçlarla izleme olağan hale getirilmekte, hâkim kararı aranmamakta, tüm yetki güvenlik kuvvetlerine verilmektedir (www.ihd.org.tr, 10.02.2010). Bu düzenleme ile Anayasanın 22. maddesinde belirtilen "haberleşmenin gizliliği esası"na "keyfi" olarak kullanılabilecek bir kısıtlama getirilmektedir. AİHM'nin de pek çok kararlarında tekrarladığı gibi, bireyin, AİHS 8'inci maddede belirtilen, özel hayatının korunmasına ve haberleşme hakkına yönelik kısıtlamalar keyfi uygulamalara olanak vermeyecek şekilde bir düzenlemeye tabi tutulmalıdır. Söz konusu tasarı ile bu haklar güvenlik güçlerinin "keyfi", "gereksiz" ve "gerekçesiz" müdahalelerine karşı korunmasız kalmaktadır (www.rightsagenda.org, 14.01.2010).

CMK'nun 15'inci maddesi de eleştirilen maddeler arasındadır. Kanun gözaltı süresince şüphelilere yalnızca bir müdafi hakkı verirken, görevlilerin görevin ifasından doğduğu iddia edilen suçtan dolayı üç müdafii ile savunma yapabilmesi ve bu müdafilerin ücretlerinin devlet bütçesinden karşılanabilme imkânı sağlanması, güvenlik güçlerini savunma anlayışı taşımaktadır (Aytar, www.tesev.org.tr, 12.02.2010). Bu durum en başta bir hukuk devletinin vazgeçilemez esaslarından olan "adil yargılanma" hakkına ve "silahların eşitliği" ilkesine aykırıdır. Bu ve ilgili düzenlemeler ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 7. maddesinde belirtilen bireyin her türlü ayrım gözetici işleme karşı

korunma hakkını görmezden gelmiş ve AİHS 13. maddesinde düzenlenen "Etkili başvuru hakkı"nın ihlaline yönelik bir düzenleme yapılmıştır (www.rightsagenda.org, 14.01.2010).

20'inci maddede terörle mücadelede görev yapanlara, görevlerinden ayrıldıktan sonra dahi, kendilerine ya da aile bireylerine yönelik bir saldırıda silah kullanma yetkisi verilmektedir. Bu maddede silah kullanma koşullarının tamamıyla kamu görevlilerinin takdirine bırakılmış olması (www.ihd.org.tr, 10.02.2010) ve ölçüsüz ve gereksiz silah kullanımını meşru hale getiren bu maddenin silah kullanma ile ilgili Anayasa Mahkemesinin 1999 yılında TMK'nın ek 2. maddesi ile ilgili vermiş olduğu iptal kararına aykırı bir hal almış olması (www.rightsagenda.org, 14.01.2010) eleştirilmektedir.

Bununla birlikte kolluk görevlilerinin terör operasyonlarında silah kullanması ile ilgili ek madde-2'de düzenleme yapılmıştır. Madde ile kolluk görevlilerine "terör örgütüne yönelik olarak düzenlenecek olan operasyonlarda 'teslim ol' emrine itaat edilmemesi veya silah kullanmaya teşebbüs edilmesi halinde '*tehlikeyi etkisiz kılabilecek ölçü ve orantıda*' silah kullanma yetkisi verilmektedir. Bu madde teslim ol emrine uyulmaması ve silâh kullanmaya teşebbüs edilmesi, görevlilerin her zaman doğruca ve duraksamadan hedefe karşı silâh kullanmalarını zorunlu kılacak nitelikte bir durum olmadığı, kimi olaylarda faillerin, can güvenliğini daha az tehlikeye sokan yöntemlerle de etkisiz hale getirilmelerinin mümkün olacağı, olayların özelliğine göre, bu yöntemlere başvurulmaksızın doğruca ve duraksamadan hedefe karşı "silâh" kullanılmasının yaşama hakkının zedelenmesi sonucunu doğuracağı (www.ihd.org.tr, 10.02.2010) yönünde eleştirilmiştir.

Maddenin bu yetkiyi terör operasyonları ile sınırlandırmış olması ve uygulanacak kuvvetin '*tehlikeyi etkisiz kılabilecek ölçü ve orantıda'* kullanılabilmesi göz önüne alındığında, maddenin yapılan eleştirilerin endişelerini giderebilecek bir düzenleme içerdiği ifade edilebilir.

Yapılan tüm bu eleştiri ve değerlendirmeler terörle mücadele ederken insan haklarına yönelik olarak yapılacak kısıtlamalar yönünde ağırlık kazanmaktadır. Çünkü hakların elde edilmesi belli bir zaman almaktadır. Ancak elde edilen bu kazanımlar yaşanan bir terör olayı ile askıya alınabilmekte hatta tamamen ortadan kaldırılabilmektedir.

Bütün endişeler yapılan kısıtlamaların geçici olmaması ve hakkın kullanılmasının asıl olması kuralının ihlal edilme ihtimali, başka bir deyişle istisnai olarak alınan tedbirlerin asıl hale gelmesi yönündedir.

Bu endişelerin ortadan kalkması için, yapılan hukuki düzenlemelerin kişilerin kendi inisiyatifi dışında somut olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bu durum keyfi uygulamaların önlenmesine yardımcı olacaktır. Bununla birlikte yasalar ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın önemli olan bu yasaları uygulayacak kişilerin görevlerini gerektiği gibi yerine getirmesi ve yasaları herkes için eşit bir şekilde uygulayabilmesidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Terörizm, günümüzde yalnızca ulusal devletlerin meselesi olmaktan çıkmış ve uluslararası bir boyut kazanmıştır. Dolayısıyla sadece bir ülke içerisinde meydana gelen ve sadece o ülkeyi ilgilendiren bir olay olmaktan çok uzaklaşmış durumdadır.

Günümüzde hemen hemen her uluslararası toplantıda gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır. 21. yüzyılda yeni bir oluşum içerisine giren teröre karşı mücadelede kararlılık gösteren başta ABD olmak üzere bütün güçlü devletlerin, başlatılan bu mücadelede sadece kendi dış politikalarını etkileyen terörizmi değil, bütün dünyada meydana gelen terör olaylarını esas hedef olarak görmeleri gerekmektedir.

Bununla birlikte, devletler tarafından teröre karşı ortak tavır alınması da son derece önemli bir durumdur. Uluslararası platformlarda karar alan devletlerin alınan kararları kendi çıkarlarına ters düştüğünden dolayı uygulamadan kaçınmamaları gerekmektedir. Terörden çıkar sağlayan devletlerin varlığı ortadadır. Teröre karşı verilen bu desteğin bir şekilde ortadan kaldırılması ve terörle evrensel bir mücadele ortaya konulması gerekmektedir.

Öncelikle yapılması gereken işlemlerden biri, terör ve terörizmin evrensel geçerliliği olan ortak bir tanımında anlaşabilmektir. Çünkü bir ülke için terörist olarak nitelendirilen bir grup, başkalarına göre özgürlük savaşçısı olarak algılanmaktadır. Bu nedenle böyle bir kavram karmaşası giderilmelidir.

Bu konunun ikinci adımı ise, terör suçlarının uluslararası insanlık suçu olarak nitelendirilmesinin temin edilmesidir. Arkasından böyle bir insanlık suçunun yargılanacağı uluslararası terör mahkemelerinin kurulması gelmektedir. Bu mahkeme sayesinde teröristlerin hiçbir ulusal çıkar gözetilmeden bu mahkemede yargılanması sağlanmalıdır. Böyle bir mahkemenin oluşturulması bazı standartların ortaya konulmasına, konunun daha ciddi bir şekilde algılanmasına ve keyfiliğin ortadan kaldırılmasına da yardımcı olacaktır.

Terörün devamının sağlanabilmesi için maddi olarak beslenmesi gerekmektedir. Çünkü örgüt mücadele edebilecek malzemeyi temin edebilmek, eleman kazanmak, basın ve yayın araçlarıyla propagandasını yapmak, amaçlarını gerçekleştirebilmek için maddi desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu tür mali kaynakları ise, uyuşturucu kaçakçılığı, gasp, fidye için adam kaçırma, haraç alma ve diğer devletlerin yardımı gibi kaynaklardan temin etmektedir. Devletlerin terörün mali kaynaklarını kontrol altına alması ve kurutması gerekmektedir. Burada öncelikle uluslararası işbirliğinin sağlanması zorunludur. Aksi halde bir devletin kendi başına kaynakların tamamını kontrol altında tutması mümkün görülmemektedir.

Gerek uluslar arası gerekse ulusal çerçevede yapılan bütün mücadele yöntemleri yapılan hukuki düzenlemeler çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bu da yapılacak hukuki düzenlemenin önemini artırmaktadır. Devletler kendi hâkimiyet bölgesinde kural koyma yetkisine sahip olsa da kural tanımayan teröre karşı kurallar çerçevesinde mücadele etmenin zor olduğu da bir gerçektir. Böyle bir zorluk devletleri hukuksuz uygulamalara itmemelidir. Ne kadar zor olursa olsun devletlerin yapacağı mücadele hukuk kuralları içerisinde gerçekleşmelidir.

Devletin bütün görevlileri görevlerini yerine getirirken hukuk kuralları içerisinde davranmalıdırlar. Aksi takdirde keyfi uygulamalar ortaya çıkar ki bu da hukuksuzluğu beraberinde getirir. Bu durumdan da en fazla suçsuz olan kişiler etkilenmektedirler. Böyle bir durumun yaşanmaması için kuralların terörle mücadelede etkin olması ve kişilere keyfi davranışta bulunma hakkını tanımayacak derecede açık olması gerekmektedir.

Devletlerin hukuki düzenlemelerinde sınırlamalar ile özgürlükler arasındaki oranın da iyi ayarlanması gerekmektedir. Yapılan sınırlamalar amacın gerçekleştirilmesi ile son bulacak şekilde ayarlanmalıdır. Güvenlik söz konusu olduğunda devletler özgürlükleri kısıtlama tercihine başvurabilmekte, halk da güvenliğin sağlanması amacıyla bu kısıtlamaları normal görebilmektedir. Fakat bu durumun istisna olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu kurallar belirlenirken temel hak ve özgürlüklerden ödün verilmemesine özen gösterilmelidir. Özgürlüklerde kısıtlamalara gidilmek zorunda kalınsa bile bu kısıtlamalar

istisnaî, özgürlüklerin kullanılması ise asıl olmalıdır. Devletler tarafından yapılan hukuki düzenlemelerin en fazla eleştiri alan kısmı da hak ve özgürlüklerin kısıtlanması noktasındadır. Yapılan kısıtlamaların uluslar arası kurallar çerçevesinde ve hukuki temele dayalı olarak gerçekleşmesi gerekmektedir.

Sosyal bir olgu olan terörün önlenmesinin sadece birtakım kurallar koyarak sağlanamayacağının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ortaya konan hukuki kurallar mücadelenin temelini oluşturmakla birlikte terörü önlemede tek çözüm yolu olarak ta görülmemelidir. Terörün önlenmesinde kuralların doğru anlaşılması ve uluslar arası standartlarda uygulanmasının yanında birtakım sosyal ve kültürel tedbirlere de başvurulmalıdır.

Teröristleri yaptıkları eylemlerle değerlendirmeden önce onları eylem yapmaya iten sebepler incelenmeli ve bu sebepler ortadan kaldırılmalıdır. Teröristleri eylemlerinden dolayı cezalandırmak ve hapishanelere atmak uzun vadeli ve kesin bir çözüm değildir. Bununla birlikte Türkiye'de hapishaneler, teröristlerin teorik ve ideolojik olarak yetiştirme zemini olarak kullanılmakta, sempatizan olarak hapishaneye atılan biri militan olarak hapishaneden ayrılabilmektedir. Toplumlardaki şiddet kullanma eğiliminin artması uç noktalardaki insanları potansiyel terörist konumuna getirmektedir. Bu insanların yani topluma entegrasyonunu tamamlayamamış potansiyel teröristlerin durumları derhal düzeltilmeli, milli gelirden toplumun tüm kesimlerinin eşit bir şekilde yararlanmaları sağlanmalı ve azınlıkların veya alt kültürlerin hoşnutsuzluklarının çözümüne yönelik çalışılmalar yapılmalıdır.

Bu bağlamda problem kaynağından itibaren araştırılmalı ve çözümü de kaynağında aranmalıdır. Bu tür araştırmalar yapacak araştırma merkezleri kurulmalıdır. Üniversitelerde bu tür araştırmalar yapan ve değerlendiren bölümler açılmalıdır. Yapılan araştırma ve değerlendirmeler analiz edilerek sürekli ve kalıcı politikalar üretilmelidir.

Kişilerin sahip oldukları eğitim düzeyi toplumun bilinç düzeyini belirlemektedir. Eğitimsiz kişiler başkaları tarafından yönlendirilmeye açık kişilerdir. Toplumun bütün kesimlerinin eğitim seviyesi artırılmadıkça başkalarının propagandası ile hareket eden grupların önü alınamayacak, bilinçsizce yapılan hareketler devam edecektir.

Bu nedenle eğitim imkanlarının ülkenin her kesiminde geliştirilmesi ve halkın bilinç düzeyinin artırılması gerekmektedir. Bu amaçla eğitim imkanı olmayan kişilerin eğitime kazandırılması için kendilerine ekonomik desteğin sağlanması gerekmektedir.

Eğitim verilmeden önce eğitim verecek öğretmenler özenle seçilmeli, orada çalışmak istemeyen, sürgün psikolojisine sahip öğretmenler bu bölgelerden diğer bölgelere kaydırılmalıdır. Yani devlet teröre kaynaklık eden bölgeleri sürgün bölgeler kategorisinden çıkarmalıdır. Bu bölgelerde çalışmayı cazip hale getirecek tedbirler alınmalıdır.

Ayrıca eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla devlet politikasıyla paralel olarak eğitim veren özel kuruluşların gelişmeyen bölgelerdeki eğitim faaliyetleri desteklenmeli ve bu tür kuruluşlar yaygınlaştırılmalıdır.

Gelişmeyen bölgelere yönelik bölgesel yatırımlar yapılmalıdır. Bu konuda yatırım yapacak olan özel sektöre belli bir müddet vergiden muafiyet, uzun vadeli ve düşük faizli krediler verilmesi gibi birtakım kolaylıklar sağlanmalıdır. Bu şekilde kişilere iş imkanları oluşturulması ve halkın ekonomik düzeyinin artırılması terörü önlemede etkili bir adım olacaktır.

Terör örgütlerinin faaliyet gösterdiği bölge insanlarının diğer bölge halkıyla kaynaştırılması ve birlik ve beraberliğin sağlanması için, sportif müsabakalar, sergiler, müsabakalar, gösteriler, şenlikler, geziler vb sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlenmeli ve bunlar resmiyetten uzak ve daha çok şenlik veya şölen ortamında gerçekleştirilmeli ve halkın gönüllü olarak katılımı sağlanmalıdır.

Terör ve terörün beraberinde getirdiği olumsuzluklar bölge halkına duyurulmalı ve halk bu konuda bilgilendirilmelidir. Bu konuyla alakalı olarak devletin bölge halkına yönelik yayın yapan bir televizyonunun bulunması gerekmektedir. Çünkü bölge halkı terör örgütleri tarafından sürekli olarak propagandaya tabi tutulmaktadır. Yapılan bu propagandaların önlenmesi veya hiç olmazsa etkisinin azaltılması için örgütün propaganda yolları engellenmeli ve müspet propaganda yapılmalıdır.

Bütün bunlarla birlikte terörle psikolojik, ekonomik, basın yayın ve propaganda araçları ile ve gerekirse silahlı olarak her türlü mücadeleye devam edilmelidir. Bu mücadelelerde uzmanlaşmaya gidilmeli ve profesyonel bir şekilde hareket edilmelidir. Bu amaçla terörle uğraşan birimlerdeki personelin çağın gerektirdiği teknolojik imkanlardan faydalanmaları temin edilmeli, bu konuda sürekli hizmet içi eğitime tabi tutulmalı ve dinamizmleri korunmalıdır.

Terör, insanlık var oldukça değişik tarz ve yöntemlerle devam edecek gibi görülmektedir. Alınan tedbirlerle önlenebilmesi, en azından asgari düzeye indirgenebilmesi terörle karşı karşıya gelmiş olan ve terörü yaşayan her devletin ortak arzusudur. Dünyadaki bütün devletler ortak bir tavır içerisine girmediği ve terörün arkasındaki devlet desteği kesilmediği sürece, terör olgusu dünyanın bir köşesinde bir yerlerde mutlaka varlığını sürdürecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Akçora, Ergünöz (1999), **Geçmişten Günümüze Çeçenler**, İstanbul: Turan Yayıncılık.

Aksin, Selim (2004), **Terörizmin Uluslar arası Tanım Sorunu**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.

Aktaş, Melih (2002), **"Narkoterörizm" Dünyada ve Türkiye'de Terör**, Ankara: TC Merkez Bankası Yayınları.

Alkan, Necati (2000), **Psikolojik Harekât Terörizm ve Polis**, Ankara: EGM Basımevi.

Alkan, Necati (2002), **Gençlik ve Terörizm**, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi.

Altuğ, Yılmaz (1995), **Terörün Anatomisi**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Alexander, Yonah (1976), **International Terrorism**, London.

Ana Britannica (1994), İstanbul: Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik AŞ.

Arı, Tayyar (2004), **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, İstanbul: Alfa Yayınları.

Bal, İhsan (2006), **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri**, Ankara: USAK Yayınları.

Beşe, Ertan (2002), **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Bozkurt, Enver ve diğerleri (2004), **Avrupa Birliği Hukuku**, Ankara: Asil Yayınları.

Dedeoğlu, Beril (Ed.) (2003), **"Terörizm Üzerine Karşılaştırmalar: Bermuda Şeytan Üçgeni"**, **Dünden Bugüne Avrupa Birliği**, İstanbul: Boyut Kitapları.

Denker, M. Sami (1997), **Uluslararası Terör Türkiye ve PKK**, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Dilmaç, Sabri (1997), **Terörizm Sorunu ve Türkiye**, Ankara: İDB Yayınları.

Dönmezer, Sulhi (1989), **Kriminoloji**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını.

Gani, Veysel (1976), **Özel Harp**, Ankara: Jandarma Okulu Yayınları.

Gündüz, Aslan (1987), **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatları ile İlgili Temel Metinler**, İstanbul: Beta Yayınları.

Gürses, Emin (2003), **Ayrılıkçı Terörün Anatomisi/IRA-ETA-PKK**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Güvenir, Osman (1980), **Türkiye'de Terör**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayını.

Güzel, Cemal (Ed.) (1998), **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ankara: Ayraç Yayınevi.

İlhan, Suat (1998), **Terör, Neden Türkiye**, Ankara: NU-DO Yayın Dağıtım.

Keleş, Ruşen ve Ünsal, Artun (1982), **Kent ve Siyasal Şiddet**, Ankara: SBF Yayınları.

Kışlalı, A. Taner (1998), **Siyasal Sistemler**, Ankara: İmge Yayıncılık.

Kodaman, Bayram (1987), **Sultan II. Abdulhamit Devri Doğu Anadolu Politikası**, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Korkmaz, Gürol (1999), **Terör ve Medya İlişkileri**, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi.

Laçiner, Sedat ve diğerleri (2004), **Türkiyeli Avrupa**, İstanbul: USAK-Hayat Yayınları.

Laçiner, Sedat (2006), **Terörle Mücadelede Yasal Önlemler: İngiltere Örneği**, içinde İhsan Bal (Derleyen), Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler, Ankara: USAK Yayınları.

Laqueur, Walter (1977), **Terörizm**, London.

Laqueur, Walter & Alexander, Yonah (1987), **The Terorism Reader**, New York: Meridian.

Makovsky, Alan (1998), **Terörizm: Halihazırda ve Gelecekteki Trendler (Uygulamalar Raporu)**, Washington D.C. Potomac Politik Çalışmalar Enstitüsü.

Meydan Larousse, (1973), Meydan Yayınları, Cilt: 6,12, İstanbul: Meydan Gazetecilik ve Neşriyat.

Özeren, Süleyman ve Cinoğlu, Hüseyin (2006), **Terörizm ve Amerika Birleşik Devletleri: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Terörle Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi**, İhsan Bal (der.), Terörizm, Ankara: USAK Yayınları.

Özgen, M. İhsan (1989), **Türkiye'de şiddet Hareketleri, Kaynakları ve Hedefleri**, Ankara: Yeni Forum Yayıncılık.

Öztürk, Osman Metin (2000), **Avrupa ve Orta Doğu Ülkelerinin Terör Karşısındaki Konumları Terörizm İncelemeleri**, (Der.) Doç. Dr. Ümit ÖZDAĞ – Doç. Dr. Osman Metin ÖZTÜRK, Ankara: ASAM Yayınları.

Öztürk, Saim (2000), **Uyuşturucu Kaçakçısı Terör Örgütü PKK**, Ankara: KÖKSAV Yayınları.

Schmid, Alex P. (1993), **The Response Problem as a Definition Problem**, Western Responses to Terrorism, (Ed.) by. Alex P. SCHMID & Ronald D. CRELINSTEN, London: Frank Cass & Company Ltd.

Seydioğulları, İbrahim H. ve Aşkın, Hüseyin (2007), **Güvenlik Kuvvetleri Mevzuatı**, Ankara: ELT/A-C Yayınevi.

Tiefenbrun, Susan (2003), **A Semiotic Approach to a Legal Definition of Terrorism**, ILSA Journal of İnternational and Comparative Law, Cilt 9, Sayı 1.

Türkçe Sözlük (1992), TDK, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Türközü, Halil Kemal (1983), **Osmanlı ve Sovyet Belgeleriyle Ermeni Mezalimi**, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Uras, Esat (1989), **Ermeni Cemiyetleri**, Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi, Ermeni Meselesi, C.3, İstanbul: Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Koruma ve Geliştirme Merkezi.

Uyar, Tulga (2008), **Terörle Mali ve Hukuki Mücadele**, Ankara: Adalet Yayınevi.

Wardlaw, Grant (1982), **Political Terrorism: Theory, Tactics and Counter-measures**, New york: Cambridge University Press.

Wilkinson, Paul (1977), **Terrorism and the Liberal State**, Hong Kong: The MacMillan Press.

Yıldız, Arif ve Şimşek, Serdar (2009), **Ceza Yargılama ve Kolluk Mevzuatı**, İstanbul: Kutup Yıldızı Yayınları.

Yüksek Öğretim Kurumu (1985), **Türkiye'de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri**, Konferans, Ankara: YOK Yayınları.

b. Makale ve Bildiriler

Alkan, Necati (2004), "Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları", **Polis Dergisi**, Sayı:40, EGM Basımevi, Ankara.

Alkan, Necati (2009), "Türkiye'nin Terörizmler Mücadele Deneyimi", İhsan Bal ve Süleyman Özeren (Ed.), **Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, Ankara: Uluslar arası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları.

Aykın, Hasan (t.y.), "Terör A.Ş.", http://www.mmd.org.tr/eserler/TER%C3%96R%20A%20S.pdf, (11.12.2009).

Aytar, Volkan (t.y.), "Daha Karanlık Bir Geleceğe Doğru mu? Terörle Mücadele Kanununda Yapılan Değişiklikler", http://www.tesev.org.tr/UD_OBJS/PDF/DEMP/CEPS/TESEVTMKRaporu-VolkanAytar.pdf (12.02.2010).

Bal, İhsan (t.y.), "Terörle Mücadele, ABD ve Guantanamo" http://www.usakgundem.com/yazar/72/ter%C3%B6rle-m%C3%BCcadele-abd-ve-guantanamo.html (07.02.2010).

Başeren, Sertaç (2000). 'Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme', içinde Ümit Özdağ ve O. Metin Öztürk (der.), **Terörizm İncelemeleri; Teori, Örgütler, Olaylar**, Ankara: ASAM Yayınları, 1-15.

Baykal, Metehan (1997), "Terörizm, Dün-Bugün-Yarın", **Yeni Forum Dergisi**, Mart Sayısı, 18-27.

Bennet, Christopher (t.y.), "Terörizmle Savaş", http://www.nato.int/docu/review /2003/issue1/turkish/art2_pr.html (25.01.2010).

Bozdemir, Mevlüt (1982), "Terör (mü) Terörizm (mi)", Ankara Üniversitesi BYO Yıllığı, Cilt:VI.

Bozkurt, Enver (t.y.), "Nato'nun Geleceği", http://www.usakgundem.com/ yorum/137/nato%E2%80%99nun-gelecegi.html (28.01.2010).

Crenshaw, Martha (1981), "The Causes of Terrorism", **Comperative Politics**, Vol. 13.

Cronin, Kurth Audrey (2002), "Behind the curve: Globalisation and İnternational Terrorism", İnternational Security, Vol. 27, No.3.

Cerrah, İbrahim (2000), "PKK Terörünün Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Açıdan Analizi", I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Bars Ltd. Şti. 373-405.

Dilmaç, Sabri (2004), "Global Tehdit: Terörizm ve Türkiye'ye Etkisi", **Polis Dergisi**, Sayı:40, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınevi.

DÖNER, İsa (t.y.), "Uluslar arası Hukukta ve Türk Hukukunda Terör ve Terörizm", http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu= ULUSLARARASI%20HUKUKTA %20VE%20T%DCRK%20HUKUKUNDA%20TER%D6R%20VE%20TER%D6R %DDZM&kimlik=1129233217&url=makaleler/idoner-1.htm (13.01.2010).

Ergil, Doğu (1991), "Terörizm Mantığı ve Hedefi", **A.Ü.S.B.F. Dergisi**, Cilt 46, SBF Yayınları.

Erhan, Çağrı (t.y.), "Küreselleşme Döneminin Tehditleriyle Mücadele", http://www.stradigma.com/turkce/haziran2003/makale_01.html (20.12.2009).

Ferracuti, Franco (1984), "Terorizm Teorileri", Uluslararası Terörizm Sempozyumu, Ankara Üniversitesi.

Geleri, Aytekin (2000), "Terörizm ve Terörist: Teröristlerin Psikolojik Profilinin Değerlendirilmesi" I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Bars Ltd. Şti. 345-359.

Gordon, Neve (t.y.), "Yeni McCarthyism: 11 Eylül'den Sonra Akademik Özgürlük", Pınar UYGUN(Çev.), http://www.pusula.tv/ detail.asp?Gundem=2024 (05.02.2010).

Gürkaynak, Muharrem (2004), **Avrupa'da Savunma ve Güvenlik**, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Karaaslan, Mahmut (1999), "Terör ve Gençlik", Cumhuriyetin 75. Yılında Doğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildiriler, İzmir: Çağlayan A.Ş.

Karacan, İsmet (1984), "Terörizm Kavram ve Yapısı", Uluslararası Terörizm Sempozyumu, Ankara Üniversitesi.

Kaya, İbrahim (t.y.), "Uluslar arası Terörizmin Yasaklanması Çabaları", http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=110 (15.01.2010).

Kellner, Douglas (t.y.), "Baudrillard, Globalization and Terrorism: Some Comments on Recent Adventures of the Image and Spectacle on the Occasion of Baudrillard's 75th ", http://www.ubishops.ca/ BaudrillardStudies/vol2_1/kellner.htm (10.01.2010).

Kocaoğlu, Mehmet (1999), "Türkiye'yi Bölme ve Köşeye Sıkıştırma Vasıtası Olarak İç ve Dış Mihraklar Tarafından Kullanılan Terörizm", Doğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildirileri, İzmir: Çağlayan A.Ş.

Kuyaksil, Ali (2004), "Türkiye'de Terör ve Terörün Kaynakları", **Polis Dergisi**, Sayı:40, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi.

Küçükkaya, Zuhuri (t.y.), "Türkiye'de Terör ve Terörün Gelişimi", http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/34/yeni/web/Zuhuri_KUCUKAKKA YA.htm (15.12.2009).

Laçiner, Sedat (t.y.), "NARKOTERÖR: Terörün Geliri de Ölümden" http://www.usakgundem.com/yazar/903/narkoter%C3%B6r-ter%C3%B6r%C3% BCn -geliri-de-%C3%B6l%C3%BCmden.html (25.12.2009).

Nelson, C. Richard (t.y.), "NATO'nun Terörle Mücadeledeki Rolü", http://www.nato. int/docu/review/2004/issue3/turkish/analysis.html (21.01.2010).

Özcan, Mehmet ve Yardımcı, Serkan (t.y.), "Avrupa Birliği ve Küresel Terörizmle Mücadele", http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=AVRUPA%20%20B%

DDRL%DD%D0%DD%20%20VE%20%20K%DCRESEL%20TER%D6R%DDZMLE%20%20M%DCCADELE&kimlik=-2088427001&url=makaleler/mozcan-1.htm (17.01.2010).

Öztürk, Osman Metin (2002), "11 Eylül'deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizmin ve Terörle Mücadelenin Yeni Yüzü", 11 Eylül Bir Örtülü Operasyon mu? Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Biltek Yayınları.

Öztürk, Recep (2005), "Kollektif Güvenliğe Tehditler: Birleşmiş Milletler Ve Uluslararası Terörizm", **Panorama Dergisi**, sayı:15, 1-17.

Schachter, Oscar (1984), "The Rights of States to Usa Armed Forces", Michigan Law Review, Vol.82, No:5-6, April-May.

Şehirli, Y. Atilla (2004), "Bölücülük ve Bölücülüğün Panzehiri Olarak Atatürkçü Düşünce Sistemi", **Polis Dergisi**, Sayı:40, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi.

Şinik, Bilal (t.y.), "11 Eylül Sonrası Terörle Mücadelede İngiltere Örneği", http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/ 36/web/kriminoloji/ars_gor_bilal_ sinik.htm (26.01.2010).

Taştan, Mehmet (t.y.), "Terör ve Terör Suçları" http://www.yayin.adalet.gov.tr/33_ sayi%20i%C3%A7erik/MEHMET%20TA%C5%9ETAN. htm (10.12.2009).

Tavlaş, Nezih (1995), "Terörü Tanımlamak", **Strateji Dergisi**, Sayı: 2.

Thachuk, Kimberley (2006), "Terörizme Destek Veren Kaynaklarla Mücadele", Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Genelkurmay Başkanlığı Terörizme Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, Genelkurmay Basımevi.

Uzgel, İlhan (t.y.), "Hegemonik Bir Kriz Olarak ABD'nin Irak'a Müdahalesi Sorunu", http://www.mulkiyedergi.org/index.php?option=com_rokdownloads&view=file&task=download&id=960%3Ahegemonik-bir-kriz-olarak-abdnin-iraka-muedahalesi-sorunu-doc-dr&Itemid=63, 0402,2010-03-06 (05.02.2010).

Yalçıner, Serhan (2006), "Soğuk Savaş Sonrası Uluslar arası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl:2, Sayı:4.

Yamaç, Fatih (2006), "11 Eylül 2001 sonrası Fransız Terörle Mücadele Politikası", İhsan Bal (Derleyen), **Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, Ankara: USAK Yayınları.

Yaman, Didem (t.y.), "NATO'nun Yeni Görevi: 'Terörizmle Mücadele' ve Bu Eksenle Atılan Adımlar", http://www.usakgundem.com/makale/16/nato-39-nun-yeni-

g%C3%B6revi-ter%C3%B6rizmle-m%C3%BCcadele-ve-bu-eksenle-at%C4%B1lan-ad%C4%B1mlar.html (28.01.2010).

Yenisey, Feridun (t.y.), "Uluslararası Terörün Önlenmesi Avrupa Sözleşmesi Hakkında" http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/fHm.jsp?pIndxLvl=5 (24.01.2010).

Yavuzalp, Osman (t.y.), "Terörizmle Savaşta Ortaklarla İşbirliği", http://www.nato.int/docu/review/2003/issue1/turkish/art3.html (25.01.2010).

Aras, Bülent (2005), "Uluslararası yeni terör", http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=4868 (03.01.2010).

Aysan, Mustafa (2004), "Uluslararası Terörün Boyutları", http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=127363 (05.01.2010).

d. İnternetten Alınan Kaynaklar

http://www.arem.gov.tr/rapor/basin/tmk.htm, 05.01.2010.

http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/3_CODEXTER/Depliant%20Terrorisme%20Turc.pdf, 15.01.2010

http://www.egm.gov.tr/temüh, 18.04.2003

http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html 15.12.2009

http://www.egm.gov.tr/temüh/terörizm.5.html, 10.12.2009

http://www.egm.gov.tr/teror.terorizm.uluslar.sozlesme.asp, 16.01.2010

http://www.gazi.edu.tr/duyuru.php?process=show&no=2215 30.01.2010

http://www.hukukcular.org.tr/haber_detay.php?haber_id=107, 18.01.2010

http://www.ihd.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=264:san-haklari-dernen-terle-madele-yasasi-dekllerhakkindakgler&catid=67:genel-merkez&Itemid=213, 10.02.2010.

http://www.kom.gov.tr/Tr/, 28.11.2009

http://www.osce.org/documents/mcs/1999/11/4050_en.pdf, 20.01.2010

http://www.rightsagenda.org/index.php?option=com_content&view=article&id=197:takma teroerle-muecadele-kanununda-deiiklik-yaplmasna-dair-kanun-tasars-hakknda-deerlendirme-raporu&catid=52:takmaraporlar&Itemid=91, 14.01.2010.

http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4738.html,

http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/3-30.pdf, 07.01.2010

http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0339.pdf 25.01.2010

http://www.tsk.tr/4_ULUSLARARASI_ILISKILER/4_4_Avrupa_Guvenlik_ve_Isbirligi_Teskilati/Avrupa_Guvenlik_ve_Isbirligi_Teskilati.htm, 18.01.2010.
http://www.tubim.gov.tr/Dosyalar/Makaleler/Makale_Narko.pdf, 10.10.2009.
http://www.masak.gov.tr/TerorunFinansman%C4%B1/genel_bilgi.htm# 15.12.2009

ÖZGEÇMİŞ

Ramazan KUTLU, 22.09.1976 tarihinde, Yozgat'ın Sarıkaya ilçesi, Karayakup Kasabası'nda doğdu. İlköğrenimini Karayakup Kasabası'nda tamamladı. Orta öğrenimini Kayseri'de tamamladı. Lise öğrenimine 1990 yılında Kayseri Lisesinde başladı ve 1993 yılında Kayseri Lisesi'nden mezun oldu. 1993-1994 eğitim-öğretim yılında Polis Akademisi'nde lisans eğitimine başladı. 1997 yılında mezun oldu. 1999-2000 eğitim-öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans öğrenimine başladı.

1997 yılında Trabzon Polis Okulunda Komiser Yardımcısı olarak göreve başladı. Halen Trabzon Polis Meslek Yüksek Okulu'nda Büro Amiri ve Ek Ders Görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Ramazan KUTLU, evli ve bir kız babası olup, İngilizce bilmektedir.